

SATEENKAARIPARIEN SUKUNIMEN VALINTAPERUSTEET

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
30.9.2019

Noora Sadinmaa

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Tärkeät käsitteet	2
1.3. Kyselylomake aineistona	3
1.4. Tutkimuksen informantit	4
1.5. Aikaisempi tutkimus	7
2. SUKUNIMI JA SITÄ SÄÄTELEVÄT LAIT	11
2.1. Sukunimen kehitysprosessi Suomessa	11
2.2. Sukupuolineutraali avioliittolaki	12
2.3. Nykyiset sukunimivaihtoehdot avioliitossa	13
2.4. Sukunimikäytännöt maailmalla	16
3. TUTKIMUKSEN TEORIA JA METODIT	19
3.1. Nimistöntutkimus ja sosio-onomastiikka	19
3.2. Tutkimuksessa käytetyt menetöt	21
3.2.1. Laadullinen tutkimus	21
3.2.2. Sisällönanalyysi	22
4. AINEISTON ANALYYSI	25
4.1. Sukunimen valinta	26
4.2. Sukunimen valintaperusteet	28
4.2.1. Puolisonsa sukunimen ottavien valintaperusteet	28
4.2.2. Oman sukunimensä säilyttävien valintaperusteet	36
4.2.3. Suvun vanhan nimen ottavien valintaperusteet	48
4.2.4. Uudisnimen muodostavien valintaperusteet	54
4.2.5. Yhteenveto ja ryhmien tulosten vertailu	62
5. PÄÄTÄNTÖ	70
LÄHTEET	73

LIIITEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen, millaisia sukunimivalintoja sateenkaariparit tekevät solmiessaan avioliittoa. Tässä tutkimuksessa viitataan **sateenkaari-ihmisellä** homo-, lesbo-, bi- ja trans- sekä muunsukupuolisiin ihmisiin, sillä vastaajaani koostuvat näistä ryhmistä. Avaan käsitettä sateenkaari-ihminen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Tutkin erityisesti sitä, millaiset syyt ja perusteet ovat vaikuttaneet tai tulevat vaikuttamaan parien sukunimen valinnassa. On mielenkiintoista selvittää, millaiset tekijät vaikuttavat sateenkaariparien sukunimen valintaan, sillä tällaisista parisuhteista puuttunee mies–nainen-asetelma, joka on ainakin aiemmin vaikuttanut merkittävästi naimisiin menevien heteroparien sukunimivalintoihin. Lähestyn tutkimusongelmaani seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mitä sukunimivalintoja sateenkaariparit tekevät avioituessaan?
2. Mitkä asiat vaikuttavat puolison sukunimen ottajien sukunimen valinnassa?
3. Mitkä asiat vaikuttavat oman sukunimen säilyttäjien sukunimen valinnassa?
4. Mitkä asiat vaikuttavat suvun vanhan nimen ottajien sukunimen valinnassa?
5. Mitkä asiat vaikuttavat uudisnimen muodostajien sukunimen valinnassa?
6. Mitkä valintaperusteet yhdistävät ja mitkä puolestaan erottavat informanttiryhmiäni?

Tutkimusaiheeni on ajankohtainen, sillä maaliskuussa 2017 astui voimaan sukupuolineutraali avioliittolaki, joka on poistanut aiemmasta laista sellaiset kohdat, joissa on puhuttu miehestä ja naisesta. Uudistunut avioliittolaki mahdollistaa sen, että myös samaa sukupuolta olevat parit voivat solmia avioliiton (Finlex 2017). Avaan sukupuolineutraalia avioliittolakia tarkemmin luvussa 2.2. Sateenkaariparien sukunimen valintaperusteita ei myöskään tiettävästi ole aiemmin tutkittu, joten tutkielmani täyttää tämän aukon nimistöntutkimuksen kentässä.

Tutkimushypoteesini on, että suurin osa tutkielmani pareista valitsee joko pitävänsä avioituessaan omat sukunimensä tai parit ottavat jommankumman sukunimen yhteiseksi sukunimekseen. Perustan hypoteesini aiempien sukunimen valintaperusteita kartoittavien tutkimuksien tuloksiin (mm. Johnson & Scheuble 1995; Twenge 1997; Suter 2004; Hoff-

nung 2006; Högberg 2010; Stormbom 2011), sillä nämä nimivaihtoehdot ovat olleet lähes kaikissa tutkimuksissa selkeästi suosituimmat. Aiemmista kansainvälisistä ja kotimaisista sukunimitutkimuksista kerron tarkemmin luvussa 1.5.

1.2. Tärkeät käsitteet

Tässä luvussa esittelen tutkielmani kannalta tärkeitä käsitteitä, joita ovat sukunimi ja sateenkaari-ihminen. Termi **sukunimi** (*family name, surname*) määritellään nimistöntutkimuksessa usein periytyväksi lisänimeksi, joka esiintyy samassa suvussa vähintään parin sukupolven ajan (Ainiala, Saarelma, Sjöblom 2008: 221). Tällainen määritelmä ei kuitenkaan kata sellaisia tietoisesti omaksuttuja sukunimiä, jotka eivät ole tai edes tule periytymään seuraavalle sukupolvelle – esimerkiksi avioliitossa muodostettu kaksoisnimi ei tämän määritelmän mukaisesti olisi sukunimi.

Tutkielmassani käytänkin sukunimen määrittelyssä Sirkka Paikkalan (2004) määritelmää, jonka mukaan ”*Lisänimi on sukunimi, jos se kuuluu nimisysteemiin, jonka nimien funktioihin sisältyy suvussa periytymisen osoittaminen siten kuin nimisysteemiä määrittelevät normit määrittävät.*” Sukunimi yhdessä henkilön etunimen kanssa toimii henkilöä identifioivina nimityksinä. (Paikkala 2004a: 64–65.) Sukunimi on täten tiettyjen sääntöjen mukaan suvussa periytyvä tai periytyväksi tarkoitettu lisänimi (Ainiala ym. 2008: 172).

Termillä **sateenkaari-ihminen** voidaan yleisesti viitata kaikkiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistön edustajiin (Seta ry 2019 & Laiti 2017). Seksuaalivähemmistöihin voidaan nimetä kuuluvaksi esimerkiksi lesbot, homot, bi- ja aseksuaalit. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat voidaan puolestaan luokitella esimerkiksi sukupuolettomiin, muunsukupuolisiin ja transihmisiin. Ihminen voi kokea seksuaalisen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä edellä mainittujen lisäksi myös muilla tavoilla, jotka eivät noudata perinteisiä määritelmiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. (Laiti 2017.) Kyselylomakkeessani (Liite 1, kysymys 6) jokainen vastaaja on saanut itse kirjoittaa vastauksen kysymykseen sukupuolestaan. Informanttiryhmäni koostuukin

homo-, lesbo- bi- ja trans- sekä muunsukupuolisista ihmisistä. Selvyyden vuoksi avaam vielä nämä tutkimukseni kannalta keskeisimmät käsitteet lyhyesti.

Seta ry:n (2019) mukaan **homoseksuaali** on miehistä kiinnostunut mies ja **lesboseksuaali** on nainen, joka on kiinnostunut naisista. Homoseksuaalilla voidaan viitata sekä mieheen että naiseen (Kotus 2019). Henkilöä, joka tuntee vetovoimaa sekä miehiä että naisia kohtaan tai joka ihastuu ihmiseen tämän sukupuolesta riippumatta, kutsutaan yleensä **biseksuaaliksi**. **Muunsukupuolisuus** tarkoittaa yleensä sellaista sukupuoli-identiteettiä, joka ei yksiselitteisesti ole naisen tai miehen identiteetti, vaan se voi olla näiden yhdistelmä tai jotain muuta. **Transsukupuolisuus** viittaa yleensä ihmiseen, jolla on voimakas sukupuoliristiriita. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisen sukupuoli-identiteetti eli sisäinen tunne sukupuolesta, on ristiriidassa syntymässä määritetyn sukupuolen kanssa. (Seta ry 2019.)

1.3. Kyselylomake aineistona

Olen kerännyt pro gradu -tutkielmani aineiston sähköisellä kyselylomakkeella internetissä syksyllä 2018. Kyselylomakkeeni (Liite 1) on tutkielmani lopussa liitteenä. Olen jakanut kyselylomakkeeni omalla Facebook-sivullani, Sateenkaari Suomi -ryhmässä, Setan keskustelufoorumilla sekä erinäisissä hääryhmissä ja -sivustoilla. Lisäksi Oulun Seta ja Sateenkaariperheet ry ovat jakaneet kyselyäni omilla kanavillaan. Tutkimukseni aineisto koostuu 75 informantin kyselylomakevastauksista.

Olen valinnut aineistonkeruumenetelmäksi lomakekyselyn, jota käytetään laadullisessa tutkimuksessa usein vaihtoehtona kyselyllä toteutetulle aineiston keräämiselle (Tuomi & Sarajärvi 2009: 74). Olen halunnut varmistua siitä, että saan tutkimukseeni riittävän määrän vastaajia, joten sen vuoksi olen päättänyt käyttämään tutkielmassani haastattelun sijasta lomakekyselyä. Sukupolineutraali avioliittolaki on ollut voimassa vasta kahden vuoden ajan. Vuonna 2017 solmituista avioliitoista 554 on ollut samaa sukupuolta olevien parien liittoja. Vuonna 2018 uusia samaa sukupuolta olevien parien avioliittoja solmittiin 387. (Pietiläinen & Pohjanpää 2019.) Informanteiksi soveltuvia pareja ei koko Suomen väestössä ole paljoa, joten uskon tavoittavani nettikyselyllä helpoiten pareja eri puolilta

Suomea. Kyselylomake lisäksi säästää tutkijalta aikaa ja vaivaa, sillä sen avulla voi tehokkaasti kerätä laajojakin aineistoja (Alanen, Dufva, Kalaja 2011: 160).

Kyselylomakkeeseen on ollut yllättävän hankala saada riittävä määrä vastaajia, mikä voinee ainakin osaksi selittyä sillä, että kyselyssä vastaajia pyydetään antamaan sukunimensä. Sukunimen kysyminen lomakkeessani on ollut tietoinen valinta, jolla olen halunnut karsia pois sellaisia vastaajia, jotka eivät ole kohderyhmääni. Lisäksi annetut sukunimet voivat monipuolistaa ja syventää analyysiäni, joka voisi jäädä pintapuoliseksi ilman sukunimeä vastausten taustalla. Yksi selitys vastaajien saamisen hankaluuteen voi olla myös se, että monet voivat kokea sukunimivalinnat hyvin henkilökohtaisiksi ja yksityisiksi asioiksi, joita ei halua avata.

Kyselylomakkeeni on laaja, ja se sisältää kahdeksan kysymystä, jolla selvitetään vastaajien taustatietoja sekä yhden monivalintakysymyksen sukunimivalintaperusteista, josta vastaajat ovat saaneet valita niin monta kohtaa kuin ovat halunneet ja kokeneet tarpeelliseksi. Lisäksi lomakkeessa on 13 avointa kysymystä, joihin vastaajat ovat saaneet omin sanoin vastata niin laajasti ja perustellusti kuin ovat halunneet. Luokittelen kyselylomakevastauksia sisällönanalyysin avulla. Kerron käyttämästäni analyysimenetelmästä tarkemmin luvussa 3.2.

1.4. Tutkimuksen informantit

Tutkimukseni informantit ovat kaikki suomalaisia parisuhteessa olevia **sateenkaari-ihmisiä**. Tutkijan etiikan vuoksi esitän kyselylomakevastauksia siten, ettei yksikään vastaajista olisi tunnistettavissa vastauksistaan. Tässä luvussa esittelen vain yleisesti informanttieni taustatekijöitä, kuten ikää, sukupuolta ja parisuhteen laatua.

Informanttini asuvat eri puolella Suomea. Vastaajista suurin osa on ilmoittanut asuinpaikakseen jonkin suuren asutuskeskuksen – kuten Helsingin, Oulun, Jyväskylän, Tampereen ja Turun – mutta vastaajia on myös pieniltä paikkakunnilta. Vastaajistani 30 on avioliitossa ja 35 on puolestaan avoliitossa. Rekisteröidyssä parisuhteessa ja parisuhteessa on kymmenen vastaajaa. Tutkimukseni kaikki informantit ovat siis parisuhteessa eläviä Suomessa asuvia sateenkaaripareja.

Informanttini ovat iältään 19–53-vuotiaita. Huomattava enemmistö informanteistani, 73 prosenttia, on alle 35-vuotiaita. Suurin osa vastaajistani onkin tilastojen mukaan hieman nuorempia kuin nykyisin avioliiton solmineiden keski-ikä on. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 kahden naisen solmimissa avioliitoissa parien keski-ikä on ollut 36 vuotta. Vastaava keski-ikä kahden miehen solmimissa avioliitoissa on ollut 41 vuotta. Samaa sukupuolta olevien parien keski-ikä onkin hieman korkeampi verrattuna heteropareihin, jotka solmivat avioliiton keskimäärin 32–34 vuoden ikäisinä. (SVT 2018a & SVT 2018b.)

Sateenkaariparien keski-ikään kuitenkin vaikuttanee se, että samaa sukupuolta olevien parien avioliitto on tullut mahdolliseksi vasta kaksi vuotta sitten eli vuonna 2017. Moni sateenkaaripareista olisi voinut haluta solmia avioliiton kumppaninsa kanssa jo paljon aikaisemmin, mutta tällöin vaihtoehtona olisi ollut vain parisuhteen rekisteröinti. Informanttieni ikä selittyyneen lisäksi sillä, että 60 prosenttia vastanneista ei ole vielä avioliitossa. Se, että yli puolet vastaajista ei ole vielä naimisissa, kertonee myös siitä, että nuoret aikuiset ovat edelleen kiinnostuneita naimisiin menemisestä ja että he pohtivat ja suunnittelevat sukunimen valintaa.

Laadullisessa tutkielmassa on tärkeää, että informantit tietävät paljon tai heillä on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Informanttien valinnan tuleekin olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 85–86.) Tämän mukaan tutkielmani kannalta sopivimmat informantit olisivat jo naimisiin menneitä pareja, sillä tällaisille pareille on nimilain mukaisesti annettu ennen vihkimistä tietoa sukunimen valinnasta (Kangas 1998: 75). Uskon kuitenkin, että aineistoni otanta olisi jäänyt tässä tapauksessa riittämättömäksi. Avioliittoa suunnittelevien parien vastausinnostus osoittaa mielestäni sen, että myös tällaisilla pareilla on riittävä määrä tietoa ja kiinnostusta sukunimiasioista, jolloin parit soveltuvat hyvin tutkielmani informanteiksi.

Informanteistani suuri osa – 75 informantista 29 – on koulutustaustaltaan alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita. 22 informanttia on suorittanut puolestaan keskiasteen ammatillisen tutkinnon. Huomionarvoista on, että näistä ryhmistä enemmistö, alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista 19 ja ammatillisen tutkinnon käyneistä 11, on kertonut ottavansa puolison sukunimen avioituessaan. Huomattava

enemmistö puolisonsa sukunimen ottavien ryhmäläisistä on siis koulutustaustaltaan ammattikoulun tai alemman korkeakoulututkinnon käyneitä. Toiseksi suosituin sukunimivalinta molemmissa ryhmissä on ollut oman sukunimen säilyttäminen.

Informanteista yhdeksän on koulutustaustaltaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita, ja informanteista 13 on ylioppilaita. Suurin osa näiden ryhmien informanteista, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista viisi ja ylioppilaista kuusi, on kertonut pitävänsä oman sukunimen avioituessaan. Seuraavaksi suosituin sukunimivalinta näiden ryhmien informanteilla on ollut puolison sukunimen ottaminen. Ainoastaan kaksi informanttia on koulutustaustaltaan peruskoulun käyneitä, ja näiden kahden informantin sukunimen valinta hajaantuu suosituimpien nimivaihtoehtojen kesken – toinen informanteista kertoo pitävänsä oman sukunimen ja toinen ottavansa puolisonsa sukunimen avioituessaan.

75 informantista 64 on naisia, joten vastaajani ovat sukupuoleltaan hyvin homogeeninen ryhmä. Vastaajista miehiä on kuusi ja viisi on kertonut olevansa muunsukupuolisia. Analyysissäni aion hyödyntää kuitenkin kaikkien informanttieni vastauksia, sillä tarkoitukseni ei ole tutkia sukupuolen vaikutusta sukunimen valintaan. Tutkimustuloksissani on kuitenkin huomioitava informanttiryhmäni homogeenisyys, jolloin tulokseni kertovat lähinnä vain naisparien sukunimen valinnasta.

Syy sille, miksi vastaajistani huomattava enemmistö on naisia, selittyy sillä, että naiset lienevät kiinnostuneempia nimiasioista kuin miehet. Naiset ovat myös ehkä aktiivisempia vastaamaan tutkimuskyselyihin. Vaikutusta lienee ollut myös sillä, että naisparit muodostavat tilastojen mukaan useammin virallisen liiton. Kaikista samaa sukupuolta olevien parien virallista liitoista – rekisteröidyt parisuhteet ja avioliitot – naisparien osuus on ollut viimeisen kymmenen vuoden ajan keskimäärin 65 prosenttia. Tilastot eivät tietystikään kerro totuutta siitä, että Suomessa olisi enemmän naispareja kuin miespareja, sillä tilastoissa näkyvät vain viralliset liitot. Tämä kuitenkin osoittaa sen, että avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä naispareja on enemmän kuin miespareja, jolloin myös tutkielmani informanteista enemmistö on naisia. (Pietiläinen & Pohjanpää 2019.)

Informanttiryhmäni on myös hyvin homogeeninen siten, että 57 vastaajaa on puolisonsa kanssa tällä hetkellä lapsettomia. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Stormbom 2011: 76–77

& Kotro 2012: 59) halu saada perheelle yhteinen sukunimi on noussut sukunimen valintaperusteissa yhdeksi keskeisimmäksi syyksi valita puolison sukunimi avioliitossa. Mielestäni tämä on syytä tuoda ilmi, sillä informanttieni lapsettomuus voinee heijastua tutkimustuloksissani etenkin sukunimen valinnassa ja valintojen perusteluissa. Toisaalta kyselyni parit voivat harkita lapsien hankkimista tulevaisuudessa, minkä vuoksi perusteluissa voi nousta esiin halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Myöskin perheen käsite on tänä päivänä laaja. Perheellä voidaan yleisesti tarkoittaa yhdessä asuvien ihmisten ryhmää, jolloin myös lapseton yhdessä asuva pari muodostaa perheen (Kotus 2019).

1.5. Aikaisempi tutkimus

Tässä luvussa kerron tutkielmani kannalta tärkeistä tutkimuksista. Aloitan luvun kertomalla ensin kotimaisista nimistöntutkimukseen pohjautuvista väitöskirjoista. Tämän jälkeen kerron muutamista ulkomaisista ja kotimaisista sukunimen valintaa tarkastelevista tutkimuksista, sillä näiden tutkimustuloksiin voin myöhemmin analyysissäni verrata omien informanttieni vastauksia.

Suomalaisia nimistöntutkimukseen pohjautuvia väitöskirjoja on ilmestynyt muutamia. Sirkka Paikkalan (2004a) väitöskirja kuvaa suomalaisen lisänimikäytännön muutosprosessia 1850-luvulta vuoden 1921 sukunimilakiin asti. Minna Nakari (2011) on puolestaan tarkastellut väitöskirjassaan sitä, miten naisten nimifraasit ovat varioineet virallisissa suomalaisissa asiakirjoissa vuodesta 1780 vuoteen 1930. Nakari on lisäksi tutkinut, minkä sukunimen naiset ovat itselleen valinneet avioituessaan ennen sukunimi- ja avioliittolain voimaan tuloa, jolloin laki alkoi velvoittamaan naisia ottamaan miehensä sukunimen. Tutkimuksesta selviää, että vielä 1800-luvun alussa suurin osa naimisiin menneistä naisista on säilyttänyt silloisen suvun nimensä virallisissa rekistereissä. (Nakari 2011.)

Väitöskirjassaan Pirjo Mikkonen (2013) on selvittänyt vuodesta 1850 vuoteen 1921 otettujen sukunimien nimeämisperusteita Länsi-Suomessa. Autonomian aikana suomalaista kansallisidentiteettiä pyrittiin vahvistamaan monilla eri tavoilla, joista yksi on ollut suomalaisten sukunimien käyttöönotto, mikä on muuttanut huomattavasti

suomalaista nimijärjestelmää. Sukunimen valintaperusteisiin paneutuvaa väitöskirjaa ei vielä Suomessa ole tehty, mutta aiheesta on ilmestynyt muutamia suomalaisia pro gradu -tutkielmia, joiden tuloksiin voin myöhemmin analyysissäni verrata omia tuloksiani.

Sukunimen valintaperusteita on kansainvälisesti tutkittu paljon, mutta tutkimuskohteena on pääasiassa ollut naisten ja/tai heteroparien sukunimivalinnat. Yhdysvaltalaiset tutkijat David R. Johnson ja Laurie K. Scheuble (1995) ovat tutkineet tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet naisten sukunimen valintaan avioliitossa. Aineisto on koostunut kahden eri sukupolven, naimisiin menneiden naisten ja heidän aikuisten jälkeläisten, vastauksista. Vain kuusi prosenttia kaikista aineiston naisvastaajista on tehnyt ei-perinteisen sukunimivalinnan. Suurimpia taustavaikuttajia naisten sukunimen valintaan ovat tutkimuksen mukaan olleet sukupuoliroolien perinteisyys, asuinalue, naisten koulutustaso ja urakehitys. Myös äidin sukunimivalinnalla on ollut huomattava merkitys tyttärien nimivalintoihin. (Johnson & Scheuble 1995.) Naisten sukunimen valintaa on tutkinut Yhdysvalloissa myös Jean M. Twenge (1997).

Yhdysvaltalainen Elizabeth A. Suter (2004) on tarkastellut syitä siihen, miksi edelleen ylivoimainen enemmistö naisista valitsee avioituessaan miehensä sukunimen. Suterin aineisto koostuu vuosina 1940–1998 nimensä vaihtaneista katolilaisista naisista. Hän on tarkastellut muun muassa sitä, millainen vaikutus perinteillä on ollut nimen vaihtamiseen ja miten perinteet näkyvät asenteissa nimeämiskäytäntöjä kohtaan. (Suter 2004.)

Yhdysvaltalainen tutkija Michele Hoffnung (2006) on myös tutkinut naisten sukunimen valitsemista. Hän on tutkimuksessaan selvittänyt, kuinka moni avioitumassa olevista naisista tekee ei-perinteisen nimiratkaisun. Tulokset osoittavat, että edelleen huomattava vähemmistö naisista valitsee tekevänsä ei-perinteisen sukunimivalinnan. Hoffnungin tuloksista käy ilmi, että naisia, jotka ovat valinneet tekevänsä epäperinteikkään nimiratkaisun, yhdistävät seuraavat ominaisuudet: korkeampi ikä ja koulutustaso, urakeskeisyys ja äidin roolin vähempi arvostaminen. (Hoffnung 2006.)

Elina Stormbom (2011) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan sitä, miten ja millä perustein nuoret naiset valitsevat sukunimensä avioituessaan. Tutkimuksen aineisto koostuu 12 suomalaisnaisen haastattelusta ja 250 kyselylomakevastauksesta. Tutkimus osoittaa, että miehen sukunimen ottaminen on edelleen yleisin vaihtoehto ja seuraavaksi

yleisin on oman sukunimen säilyttäminen. Tutkimustulokset ovatkin yhtenevät ainakin yhdysvaltalaisien ja ruotsalaisten tutkimuksien kanssa, missä tutkijat (mm. Johnson & Scheuble 1995; Twenge 1997; Suter 2004, Hoffnung 2006; Högberg 2010) ovat päätyneet Stormbomin kanssa samoihin tuloksiin. Sukunimen valintaan vaikuttavat Stormbomin mukaan monet eri tekijät, joista keskeisimmät ovat halu saada perheelle yhteinen nimi, perinteet ja sukunimen kokeminen osaksi identiteettiä. (Stormbom 2011.)

Katariina Kemppainen (1993) on pro gradu -tutkielmassaan keskittynyt tutkimaan miesten sukunimen valintaa avioliitossa. Kemppainen tarkastelee erityisesti asuinpaikan, iän ja sukunimen vaikutusta informanttien nimenvalkintaan. (Kemppainen 1993.)

Mia Kotron (2012) pro gradu -tutkielmassa on keskitytty tarkastelemaan syitä siihen, miksi miehet ovat vaihtaneet sukunimensä avioitumisen yhteydessä. Tutkielman aineisto koostuu 14 miehen haastattelusta ja tuloksien mukaan suurin nimen vaihtamiseen johtanut syy on halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Muita valintaan vaikuttaneita perusteita ovat nimen harvinaisuus, erikoisuus tai mielekkyys, oma nimi-identiteetti, suvun merkitys sekä nimen yhteensopivuus etunimen kanssa. (Kotro 2012.)

Ruotsalainen Emilie Högberg (2010) on tutkinut, miten parit valitsevat sukunimen avioliittoa solmiessaan. Hän on lisäksi selvittänyt, millainen jakauma muodostuu parien nimivalinnoille, kun valittavana on ollut pitää oma sukunimi, ottaa yhteinen nimi toisen sukunimestä tai muodostaa yhteinen uusi sukunimi. Högbergin tutkimustulokset osoittavat, että suurimmat vaikutukset parien sukunimivalintoihin ovat olleet perheellä, identiteetillä ja ihmisen alkuperällä. Lisäksi nimen harvinaisuudella on ollut iso painoarvo nimen valinnassa. Kolmasosa pareista, jotka ovat ottaneet yhteisen sukunimen, on valinnut epätavallisen nimen. Isoin osa tutkimukseen osallistuneista pareista on ottanut yhteisen sukunimen. Näistä pareista suurin osa on ottanut miehen sukunimen yhteiseksi nimekseen. Tulokset osoittavat, että sukunimikäytänteet ovat mahdollisesti muuttumassa. (Högberg 2010.)

Anna-Sofia Piironen (2003) on lähestynyt sukunimen valintaa juridiselta kannalta. Pro gradu -tutkielmassaan Piironen tarkastelee Suomen, Ruotsin, Norjan ja Islannin sukunimikäytäntöjä avioliiton solmimisen yhteydessä. (Piironen 2003.)

Tutkielmani johdantoluvussa olen kertonut tutkimusaiheeni ja -kysymykseni. Tämän jälkeen olen esittänyt tutkielmani keskeisimpiä käsitteitä. Olen myös kertonut aineistostani, jonka olen kerännyt sähköisellä kyselylomakkeella. Luvussa 1.4 olen kertonut informanttien taustoista, sillä näillä voi olla vaikutusta sukunimen valintaperusteissa. Luvussa 1.5. olen esitellyt sekä kotimaisia että ulkomaisia sukunimitutkimuksia ja niiden tuloksia.

Seuraavassa luvussa esittelen, millainen sukunimen kehitysprosessi Suomessa on ollut. Sen jälkeen kerron nimeä ohjaavista sukunimi- ja avioliitolaista. Luvussa 2.3. esittelen, millaisia sukunimivaihtoehtoja nykypäivän aviopareilla on. Lopuksi kerron luvussa 2.4. erilaisista maailman sukunimikäytännöistä, jotka poikkeavat länsimaisesta.

2. SUKUNIMI JA SITÄ SÄÄTELEVÄT LAIT

2.1. Sukunimen kehitysprosessi Suomessa

Yhteiskunnallinen kehitys Suomessa ja muualla Euroopassa on johtanut vähitellen modernin sukunimisysteemin muotoutumiseen. Prosessi on kestänyt useita vuosisatoja, mutta systeemin varsinainen muotoutumisvaihe alkoi 1850-luvulla ja huipentui vuoden 1920 sukunimilakiin. Lain mukaan jokaisella Suomen kansalaisella tulee olla määrätty sukunimi. (Ainiala ym. 2008: 218–223.)

Paikkalan (2004a) mukaan vuoden 1920 sukunimilaki antoi naiselle oikeuden ottaa miehensä sukunimen. Yhdeksän vuotta myöhemmin voimaan astunut avioliittolaki määräsi naisen ottamaan miehensä sukunimen tai yhdistämään sen omaan nimeensä (tyttönimi). 56 vuotta myöhemmin naiset saivat määräämisoikeuden sukunimeensa, kun sukunimilakia uudistettiin vuonna 1985. (Paikkala 2004a: 562.)

Alun pitäen vuoden 1985 laki koski ainoastaan sukunimiä, mutta vuonna 1991 siihen lisättiin myös etunimiä koskevat säännökset. Lisäysten myötä lain nimike muuttui nimilaksi. Tästä sukunimilain peruseräkkeiden uudistuksesta on kulunut nyt kokonainen sukupolvi – yli 30 vuotta. Etunimistöä koskevat säännökset ovat vielä vanhemmat, ja ne ovat yli 70 vuoden takaa. Vuosikymmenten aikana Suomi yhdessä muun maailman kanssa on muuttunut kovasti. Perherakenteiden muutokset, maahanmuutto ja monikulttuuriset perheet ovat luoneet tarpeen muuttaa nimilain sisältöä. Niinpä alkuvuodesta 2019 astui voimaan etu- ja sukunimilaki. Uudistunut laki kumosi vuoden 1985 nimilain. (Paikkala 2019.)

Uusi etu- ja sukunimilaki sallii aiempaa useampi vaihtoehtoja, joista jokainen voi valita itselleen mieluisimman vaihtoehdon (Paikkala 2019). Esittelen uudistuneesta laista vain sukunimiä koskevat muutokset, sillä etunimiin tulleet uudistukset eivät ole oleellisia tutkielmani kannalta.

Paikkalan (2019) mukaan lain ensisijaisena lähtökohtana korostetaan oman nimen säilyttämistä avioliitossa: ”Kummallakin puolisoilla säilyy vihittäessä se sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka hänellä oli avioliittoon mennessään, elleivät puoliset muuta

sovi.” Uudistunut laki onkin kehittynyt tasa-arvoisempaan suuntaan tältä osin. (Paikkala 2019.) On mielenkiintoista nähdä, miten lain omien sukunimien säilyttämisen korostaminen vaikuttaa tulevien avioparien sukunimivalintoihin, sillä edelleen tänä päivänä suosituin tapa on ollut ottaa yhteinen nimi miehen sukunimestä. Vaikka omien sukunimien säilyttäminen avioliitossa onkin kasvattanut selkeästi suosiotaan viime vuosikymmeninä, luku on noussut enintään 24,1 prosenttiin. (Paikkala 2012.)

Etu- ja sukunimilaissa uutta on lisäksi se, että nyt molemmat puoliset voivat ottaa sukunimiyhdistelmän. Aiemmin vain toinen puoliso on voinut liittää oman nimensä puolison sukunimeen. Yleensä tämä on merkinnyt sitä, että mies on säilyttänyt avioituessaan oman sukunimensä vaimon liittäessä oman sukunimensä miehen sukunimen edelle. Tämän uudistuksen myötä myös lapsi voi saada vanhempien yhteisen sukunimiyhdistelmän. Aiemmin sukunimiyhdistelmää ei ole voinut antaa lapselle edes hakemusteitse. Vaikka uusi laki antaakin mahdollisuuden periytyvään sukunimiyhdistelmään, sukunimiä ei voi yhdistää kahta enempää. (Paikkala 2019.)

2.2. Sukupuolineutraali avioliittolaki

Avioliittolaki on uudistunut viimeisen kerran keväällä 2017 kansalaisaloitteen seurauksena. Myös muuta lainsäädäntöä on muutettu vuonna 2016 vastaamaan muuttuvaa avioliittolakia. Uudistusten seurauksena myös kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä voi jatkossa solmia avioliiton. (Seta 2018 & Ihmisoikeuskeskus 2017.) Uudistunutta avioliittolakia on nimitetty myös sukupuolineutraaliksi avioliittolaiksi.

Uuden avioliittolain myötä parisuhteen rekisteröinti ei ole enää Suomessa mahdollista, vaan samaa sukupuolta olevat parit voivat solmia keskenään avioliiton. Tämä on muuttanut myös sosiaaliturvalakia niiltä osin, joihin avioliittolaki vaikuttaa. Vuodesta 2017 alkaen rekisteröidyssä parisuhteessa olevat ovat voineet halutessaan muuttaa suhteensa avioliitoksi, mikäli parisuhde on Suomessa rekisteröity. Pari voi halutessaan jatkaa rekisteröidyssä parisuhteessa, mutta tällöin rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutukset pysyvät voimassa. (Finlex 2017.)

Avioliiton esteet täytyy tutkia ennen kuin pari voidaan vihkiä avioliittoon. Samaa ja eri sukupuolta olevien parien estetutkinta suoritetaan samalla tavoin maistraatin tai kirkon toimesta. (Finlex 1929/234: 3 luku 10 §.) Lain astuttua voimaan maistraatit ovat vihkineet samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon (Finlex 2017).

Myös monet papit ovat vihkineet samaa sukupuolta olevia pareja, vaikka kirkon tämänhetkinen näkemys on, että samaa sukupuolta olevia pareja ei vihitä kirkolliseen avioliittoon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että samaa sukupuolta olevilla pareilla ainoastaan siviilivihkiminen on mahdollinen, vaikkakin osa papeista on poikennut tästä kirkon yleisestä näkemyksestä. (Suomen Evankelis-luterilainen kirkko 2019.) Samaa sukupuolta olevia vihkipareja koskevat samat sukunimisäännökset kuin heteroparejakin. Esittelen seuraavassa luvussa tämän päivän parien erilaiset sukunimivaihtoehdot avioliitossa.

2.3. Nykyiset sukunimivaihtoehdot avioliitossa

Etu- ja sukunimilain 2. luvussa (Finlex 946/2017) säädetään puolison ja lasten sukunimen määräytymisestä. Laki velvoittaa, että kaikilla on oltava sukunimi ja että sukunimiä ei voi yhdistää kahta enempää. Elleivät puoliset muuta sovi kummallakin säilyy se sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka heillä on avioliittoa solmittaessa. (Finlex 946/2017: 2 luku 4–9 §.) Esimerkiksi Maria Virtanen ja Juhani Korhonen (nimet keksittyjä) voisivat siis naimisiin menneessään molemmat **säilyttää oman sukunimensä**.

Puolisot voivat myös yhdessä päättää ottavansa **yhteisen sukunimen**. Puolisoiden yhteiseksi sukunimeksi voidaan ottaa se sukunimi, joka jommallakummalla on ollut pyydettyäessä avioliiton esteiden tutkintaa tai on ollut viimeksi naimattomana ollessaan. Yhteiseksi sukunimeksi voidaan valita joko miehen tai naisen sukunimi. Vihkipari voi ottaa yhteiseksi sukunimekseen myös yhden sukunimen jommankumman sukunimiyhdistelmästä. Parin mahdollisilta aiemmilta puolisoilta saatuja sukunimiä ei voi kuitenkaan siirtää uudelle puolisolle sukunimeksi tai sukunimiyhdistelmän osaksi. (Finlex 946/2017: 2 luku 10–13 §.) Esimerkiksi Maria Virtanen ja Juhani Korhonen voisivat ottaa molempien sukunimeksi siis joko Virtasen tai Korhosen.

Vihkipari voi yhdessä päättää ottavansa vihittäessä **yhteisen sukunimiyhdistelmän**. Yhteisen sukunimiyhdistelmän osaksi puoliset voivat ottaa sen sukunimen, joka jommallakummalla on pyydettyä avioliiton esteiden tutkintaa tai on viimeksi ollut naimattomana ollessaan. Sukunimiyhdistelmä voidaan muodostaa myös jommankumman puolison sukunimiyhdistelmän yhdestä sukunimestä, tai pari voi ottaa käyttöön jommankumman sukunimiyhdistelmän sellaisenaan. Sukunimiä ei kuitenkaan voi yhdistää kahta enempää, ja ne liitetään yhteen yhdysmerkillä tai kirjoitetaan erikseen. Yhdysmerkin käyttö ja sukunimien järjestys valitaan sukunimiyhdistelmää muodostettaessa. (Finlex 946/2017: 2 luku 5- ja 10 §.) Esimerkiksi Marian ja Juhanin uusi sukunimi voisi olla Virtanen Korhonen.

Puolison suostumuksella avioliittoon aikova voi muodostaa sukunimiyhdistelmän omasta sukunimestään tai oman sukunimiyhdistelmänsä yhdestä sukunimestä ja puolisonsa sukunimestä tai puolison sukunimiyhdistelmän yhdestä sukunimestä. Tällöin ainoastaan vihkiparin toisella osapuolella muuttuu sukunimi avioliiton myötä. (Finlex 946/2017: 2 luku 10 §.) Kutsun tällaista sukunimiyhdistelmää tutkielmassani **kaksoisnimeksi**. Esimerkiksi Maria voisi ottaa sukunimekseen Virtanen-Korhonen ja Juhani tällöin säilyttäisi oman sukunimensä Korhosen.

Jokaisella on oikeus muuttaa sukunimensä sellaiseksi nimeksi, joka on kuulunut hänelle tai hänen esivanhemmalleen. Hakemuksen hyväksymisen esteenä ei ole se, että isovanhemman sukunimi on jollakin henkilöllä käytössä. Tämä mahdollistaa sen, että aviopari voi ottaa uudeksi yhteiseksi sukunimekseen jonkin jommankumman suvun käytöstä jääneen nimen. (Finlex 946/2017: 2 luvun 16 §.) Tutkielmassani kutsun tällaista nimivalintaa **suvun vanhaksi nimeksi**. Maria Virtanen ja Juhani Korhonen voisivat valita yhteiseksi sukunimekseen esimerkiksi Marian isoisoäidin tyttönimen Mäkisen.

Avioliittoon mennessään puoliset voivat ottaa käyttöönsä myös kokonaan uuden sukunimen. Tällainen uusi sukunimi voidaan muodostaa heidän aikaisempia sukunimiään ja niiden osia yhdistämällä. Käytän tutkielmassani tästä termiä **uudisnimi**. Pari voi myös keksiä täysin uuden uudisnimen, kunhan nimi täyttää uusille sukunimille asetetut vaatimukset eikä sukunimi ole jo jollakin elävällä henkilöllä käytössään. (Finlex 946/2017: 2 luku 17–20 §.) Maria Virtanen ja Juhani Korhonen voisivat esimerkiksi

muodostaa molempien sukunimistä uudisnimen, jolloin vihkiparin uusi yhteinen sukunimi voisi olla esimerkiksi Virtaskorhonen tai Virtakorhonen.

Huomattava on myös se, että nykyisin kaikki käytössä olevat eli väestörekisteriin kirjatut sukunimet ovat nimilain suojaamia. Sukunimisuojalla tarkoitetaan sitä, että hakemuksella ei voi saada toisella henkilöllä olevaa sukunimeä. Sukunimiä ei siis nykyisin enää julisteta suojatuiksi, vaan kaikki sukunimet ovat suojattuja. Käytössä olevaa sukunimeä, edes hyvin yleistä, pari ei voi ottaa avioitumisen yhteydessä, jos sukunimi ei ole jommankumman puolison nimi, suvun vanha nimi tai sellainen uudisnimi, jota ei ole vielä kirjattu väestörekisteriin. (Finlex 946/2017: 2 luku 16 §.)

Nykyisin avioliiton solmimisen yhteydessä puolisoilla on valittavana jokin seuraavista sukunimivaihtoehtoista: 1) Molemmat osapuolet voivat pitää oman sukunimensä. 2) Puolisot voivat ottaa jommankumman sukunimen yhteiseksi nimekseen. 3) Vihkipari voi muodostaa molempien sukunimiä yhdistämällä yhteisen sukunimiyhdistelmän tai ottaa käyttöön toisen sukunimiyhdistelmän sellaisenaan. 4) Kumppani voi ottaa käyttöön henkilökohtaisesta sukunimestään ja toisen sukunimestä muodostuvan kaksoisnimen. 5) Puolisot voivat sopia ottavansa yhteisen nimen vanhasta jommankumman suvussa esiintyneestä sukunimestä. 6) Puolisot voivat muodostaa uudisnimen yhdistämällä aiempien sukunimiensä osia tai keksiä kokonaan uuden sukunimen tietyin ehdoin.

Lain mukaan siis esimerkiksi Maria Virtasella ja Juhani Korhosella on avioituessaan valittavana jokin seuraavista nimivaihtoehtoista:

Maria Virtanen ja Juhani Korhonen
 Maria ja Juhani Korhonen
 Maria ja Juhani Virtanen
 Maria Virtanen-Korhonen ja Juhani Virtanen-Korhonen
 Maria Virtanen ja Juhani Korhonen Virtanen
 Maria ja Juhani Virtakorhonen tai Maria ja Juhani Mäkinen (jos Mäkinen olisi jommankumman suvun vanha nimi) jne.

2.4. Sukunimikäytännöt maailmalla

Maailmalla on monia erilaisia nimikäytänteitä, jotka poikkeavat länsimaissa yleisestä etunimi ja sukunimi -järjestelmästä. Kaikissa maissa ja kaikissa eri kulttuureissa on todennäköistä olettaa, että jokaisella henkilöllä on oma yksilönimi eli etunimi. Ratkaisevin ero lukuisissa erilaisissa nimijärjestelmissä on suomalaisesta näkökulmasta katsottuna se, kuuluuko nimijärjestelmään sukunimi vai ei. (Mikkonen 2002.) Esittelen seuraavaksi muutamia länsimaaisesta nimijärjestelmästä poikkeavia käytänteitä, joista maantieteellisesti lähimmät ovat Euroopassa ja Pohjoismaissa. Kaukaisimmat järjestelmät löytyvät puolestaan Aasian maista.

Regina Venckutén (1995) mukaan Liettuassa on hyvin poikkeuksellinen sukunimijärjestelmä, jollaista ei ole käytössä missään muussa Euroopan maassa. Liettualaisten omalaatuinen sukunimijärjestelmä koostuu miesten, naimisissa olevien naisten ja naimattomien naisten sukunimistä. Miesten nimillä on hyvin keskeinen asia liettualaisessa järjestelmässä, sillä naisten sukunimet muodostetaan lisäämällä miehen nimen vartaloon eri suffikseja. Naisten sukunimet ovatkin siis aina johdoksia miesten nimistä. (Venckuté 1995.)

Unkarin nimijärjestelmä poikkeaa länsimaaisista nimikäytännöistä muun muassa nimien järjestyksessä, sillä Unkarissa sukunimi tulee ennen etunimeä. Unkarilaisen sukunimi voi olla yksi- tai kaksiosainen. Kaksiosaisessa sukunimessä on aina yhdysmerkki osien välissä. Sellaiset unkarilaiset, jotka tahtovat erottua saman sukunimisten joukosta, käyttävät ennen tai jälkeen varsinaista sukunimeään niin kutsuttua erottavaa kirjainta. Monista sukunimistä on olemassa rinnakkain kahdenlainen versio, esimerkiksi Teleki ja Teleky, sillä y-loppuisia sukunimiä on aiemmin pidetty aatelisina. Yleistä on lisäksi se, että sukunimen yhteydessä esitetään tohtorisarvo. (Fodor-Latvala 2012.)

Unkarissa naiset voivat avioliiton solmimisen yhteydessä valita useista erilaisista sukunimivaihtoehdoista. Suomalaisesta näkökulmasta katsottuna tutuimmat vaihtoehdot ovat miehen sukunimen ottaminen, oman tyttönimen pitäminen ja kaksoisnimen muodostaminen. Näiden sukunimivaihtoehtojen lisäksi unkarilaiset naiset voivat avioituessaan ottaa: 1) miehen sukunimen ja sen perään päätteen *-né* ja oman nimen sellaisenaan. 2) miehen koko nimen ja päätteen *-né*. 3) miehen koko nimen päätteen *-né*

kanssa ja oman nimen kokonaan. Unkarin kielessä pääte *-né* tarkoittaa vaimoa. Nykyisin myös unkarilaiset miehet voivat ottaa vaimonsa sukunimen tai kaksoisnimen. (Fodor-Latvala 2012.)

Islannissa on myös mielenkiintoinen sukunimikäytännne, sillä varsinaisia sukunimiä on käytössä vain harvalla. Islantilaisen nimi onkin hänen etunimensä, ja ihmiset myös puhuttelevat toisiaan yleisesti etunimillä. Islantilaisten normaali käytäntö onkin sinuttelu – se ei ole merkki erityisestä tuttavallisuudesta. (Jansson 1991.)

Janssonin (1991) mukaan periytyvän sukunimen sijaan Islannissa käytetään isännimiä. Etunimen jälkeen tuleva Jónsson kertoo, että kyseessä on Jónin poika. Etunimen jälkeinen Jónsdottir kertoo puolestaan, että henkilö on Jónin tytär. Islannin nimilaki suosii islantilaisten etunimien ja isännimen käyttöä. Laki myös pyrkii rajoittamaan uusien sukunimien periytymistä. Islannissa naisen nimi ei yleensä muutu hänen avioituessaan. Tavallisesti nainen on siis nimeltään isän tytär läpi koko elämän. Nainen voi kuitenkin valita miehensä sukunimen ja isännimen väliltä, jos nainen solmii avioliiton jonkun sukunimellisen miehen kanssa. Useimmat kuitenkin pitävät isännimen. (Jansson 1991.)

Monissa Aasian maissa, kuten Kiinassa, Koreassa ja Vietnamin, on käytössä hyvin samantapainen periytyvän sukunimen järjestelmä kuin länsimaissa, mutta niissä nimet ovat eri järjestyksessä kuin meillä – sukunimi on ensin ja sen jälkeen vasta yksilön nimi. Huomionarvoista on myös esimerkiksi Vietnamin ja Korean hyvin pieni sukunimivalikoima maiden väestömääriin nähden. Lähes puolella vietnamilaisista on sukunimi Nguyen. Korealaisesta väestöstä lähes puolella on sukunimenään kolme yleisintä nimeä. Kaikkiaan Koreassa on käytössä vain noin 250 sukunimeä. (Mikkonen 2002.)

Mikkosen (2002) mukaan useissa Aasian kulttuureissa ei kuitenkaan käytetä sukunimiä ollenkaan. Esimerkiksi myanmarilaiset, burmalaiset ja indonesialaiset suhtautuvat melko vapaasti myös omaan ainoaan nimeensä. Jokainen voi helposti vaihtaa oman nimensä niin halutessaan. Thaimaassakin oman yksilönimen voi vaihtaa niin, että alkaa kutsumaan itseään jollakin uudella nimellä. Yhdellä ihmisellä voi olla myös useita lempinimiä, joista yhtä nimeä käytetään kotona, toista ystävien kanssa ja kolmatta töissä. Yleensä kukaan

thaimaalainen ei käytä väestörekisterissä olevaa nimeään. Thaimaalaisilla on kuitenkin oltava sukunimi, mutta sukunimi on yleensä tarkoin varjeltu salaisuus. (Mikkonen 2002.)

Useimmat arabimaat ovat viime vuosikymmeninä modernisoineet nimikäytäntöjään. Sukunimet ovatkin nykyisin yleisiä ja jopa pakollisia melkein kaikissa arabikulttuureissa. Arabiankielinen perinteinen nimi koostuu yleensä kutsuma-, etu- ja isännimestä sekä adjektiivista, joka kuvastaa henkilön asuinpaikkaa tai alkuperää. Adjektiivista on usein muodostunut henkilön virallinen sukunimi. Joillakin voi näiden lisäksi olla vielä hauska pilailunimi, kuvaileva liikanimi tai kunnioittava arvonimi, mitä ei kuitenkaan liitetä virallisen nimen yhteyteen. Arabimaissa nainen on aina säilyttänyt omat nimensä, myös sukunimensä, mennessään naimisiin. (Mikkonen 2002.)

3. TUTKIMUKSEN TEORIA JA METODIT

Seuraavaksi käsittelen tutkielmani teoreettista ja metodista viitekehystä. Luvussa 3.1. kerron ensin nimistöntutkimuksen tutkimusperinteestä, minkä jälkeen kerron sociolinguistisesta nimistöntutkimuksesta, sillä tutkielmani on tarkemmin määriteltynä osa tätä tutkimussuuntausta. Luvun 3.2. alaluvuissa kerron tutkimusmetodeista, joita käytän analysoidessani kyselytutkimuksesta saamiani vastauksia. Tutkimusmenetelmäni on laadullista tutkimusta ja hyödynnän tutkielmassani sisällönanalyysin menetelmää. Tutkimusotteeni on pääasiassa laadullinen, mutta jäsennän tuloksiani kevyin kvantitatiivisin tuloksin.

3.1. Nimistöntutkimus ja sosio-onomastiikka

Pro gradu -tutkielmani edustaa teoreettiselta ja metodiselta viitekehykseltään nimistöntutkimusta eli **onomastiikkaa**. Se on kielitieteeseen kuuluva ala, jossa tutkitaan erisnimiä (Ainiala ym. 2008: 12). Koska lukuisat yksittäiset tutkijat ja kansainväliset elimet ovat omistautuneet paikannimistöntutkimukseen eli toponomastiikkaan, paikannimistöä lienee tutkittu eniten maailmalla (Bramwell 2011: 17).

Myös Suomessa onomastiikan päähuomio on kohdistunut paikannimistöön, mikä selittynee ainakin osittain sillä, että paikannimistön osalta on ollut jo varhain saatavissa laajoja ja kattavia tutkimusaineistoja. Tutkimus on lisäksi keskittynyt henkilönnimistöntutkimukseen eli antroponomastiikkaan. Nimistöntutkimuksen vahva painottuminen paikan- ja henkilönnimistön tutkimiseen on hyvin luonnollista, sillä juuri henkilöitä ja paikkoja on eri kielissä ja kulttuureissa yksilöity eniten. (Ainiala ym. 2008: 60.)

Nimistöntutkimus on tieteenalana nuori, ja se on syntynyt 1800-luvulla aputieteeksi erityisesti palvelemaan kielihistorian, historian ja arkeologian tutkimusta. Nimet kiinnostavat eri syistä myös esimerkiksi maantieteilijöitä, kansantieteilijöitä, psykologeja ja kirjallisuuden tutkijoita. Tämän vuoksi onomastiikka kytkeytyy vahvasti kielitieteen lisäksi moniin muihin tieteenaloihin. (Ainiala ym. 2008: 14–15.)

Nimistöntutkimuksen alalta julkaistaan tänä päivänä lukuisia uusia tutkimuksia sekä maailmalla että kotimaassa. Tutkimus onkin kehittynyt suuresti viime vuosikymmeninä ja tutkijoiden määrä on myös kasvanut. Yhä useammin järjestettävät konferenssit ja alaa käsittelevien kotisivujen luominen kertovat myös nimistöntutkimuksen suosion kasvusta. (Hoffman 2015: 150.)

Tarkemmin määriteltynä tutkimukseni on osa sosiolingvististä nimistöntutkimusta, jota voidaan nimittää myös **sosio-onomastiikaksi**. Sosio-onomastisessa tutkimustavassa tutkitaan ennen kaikkea nimien käyttöä ja variaatiota. Tutkimuksessa otetaan huomioon myös sellaiset sosiaaliset ja tilanteiset kentät, joissa nimiä käytetään. (Ainiala ym. 2008: 75.)

Tieteenalana sosio-onomastiikka on melko nuori. Suomessa sosio-onomastinen tutkimus on keskittynyt 1970-luvulla pääasiassa vain ruotsinkielisen paikannimistön tutkimiseen. Ensimmäinen perusteellinen suomenkieliseen paikannimistöön kohdistuva yleisesitys on Eero Kiviniemen (1990) teos *Perustietoa paikannimistä*. Henkilönnimistön tutkimuksessa sosio-onomastinen lähestymistapa on tullut vahvemmin esiin 1980-luvulta lähtien. Eero Kiviniemi (1982) on julkaissut tällöin teoksen, *Rakkaan lapsen monet nimet*, jossa selvitetään suomalaisten etunimien valintaa ja nimien suosion vaihtelua. (Ainiala ym. 2008: 75–77.)

Sosionomastista tutkimusta on myös **kansanlingvistinen nimistöntutkimus**. Kansanlingvistiksessä tutkimuksessa tarkastellaan kielenkäyttäjien eli maallikoiden suhtautumista nimiin ja niihin liittyviä asenteita. Maallikolla tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole kielitieteellistä koulutusta. Paula Sjöblom (2007) on esimerkiksi kansanlingvistiksestä näkökulmasta selvittänyt, millaisia mielikuvia ihmisillä herää pelkän yritysnimen perusteella yrityksen toimialasta. (Ainiala ym. 2008: 77.)

Tutkielmaani voi pitää osana kansanlingvististä tutkimusta, sillä kyselyni vastaajista suurin osa on koulutustaustaltaan joko ammatillisen koulutuksen tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita. Näin ollen merkittävällä osalla vastaajista ei ole kielitieteellistä koulutusta. En ole kuitenkaan kyselyssäni selvittänyt, ovatko kaikki

vastaajat maallikoita, joten joukossa voi olla lingvistisiä opintoja suorittaneita henkilöitä. En usko tämän merkittävästi vaikuttavan tai vääristävän tutkimustuloksiani.

3.2. Tutkimuksessa käytetyt metodit

3.2.1. Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan tutkimuksissa kuvataan muun muassa jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai pyritään ymmärtämään ja selittämään tiettyä toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa on siten tärkeää se, että informantit tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tässä mielessä informanttien valinnan pitää olla harkittua ja tarkoituksenmukaista. Tutkimuksessa on kerrottava, miten informanttien valinta on harkittua ja miten valinta sopii tutkimuksen tarkoitukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 85–86.) Olen avannut informanttieni valintaa aiemmin luvussa 1.4. ja olen tullut siihen tulokseen, että tutkimukseni kannalta informanttini soveltuvat hyvin kyselyni vastaajiksi.

Eskolan ja Suorannan (1996: 11) mukaan laadullisella aineistolla tarkoitetaan yksinkertaistettuna sellaista aineistoa, joka on ilmiänsänsä tekstiä. Tyypillistä tällaiselle tekstiaineistolle on usein se, että vastaajat ovat saaneet tuottaa haluamansa määrän aineistoa tutkijan suuremmin puuttumatta tai rajoittamatta aineistonkeräystilannetta (Eskola & Suoranta 1996: 11). Kyselylomakkeeni (Liite 1) on sisältänytkin useita avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat ovat saaneet vastata omin sanoin niin pitkästi ja perustellusti kuin ovat halunneet.

Laadullinen tutkimus on empiiristä, ja siinä tarkastellaan havaintoaineistoa ja argumentoidaan sitä. Empiirisessä analyysissä lähdeaineistoa tuottavien henkilöiden eli informanttien tunnistettavuus pitää häivyttää. Tutkijan etiikan näkökulmasta on pidettävä huoli siitä, ettei yksittäistä henkilöä voida tunnistaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 21–22.) Omassa tutkielmassani pyrin siihen, ettei informanttejani voida tunnistaa yksittäisistä vastauksista. Täten en käytä informanttieni sukunimiä, kun siteeraan tai referoin heiltä saamiani vastauksia. Erotan eri informanttien vastaukset toisistaan käyttämällä heistä

lyhenteitä, joista selviää ainoastaan vastaajan ilmoittama sukupuoli, sukunimivalinta ja vastaajan numero. Avaan käyttämiäni lyhenteitä tarkemmin luvussa 4.

3.2.2. Sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on **sisällönanalyysi**, jota voidaan pitää metodin lisäksi myös väljänä teoreettisena viitekehyksenä. Useat eri nimillä kulkevat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat ainakin jollakin tavalla sisällönanalyysiin, jos termillä viitataan väljään teoreettiseen viitekehykseen, jossa analysoidaan kirjoitettuja, kuultuja tai nähtyjä sisältöjä. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91.)

Laadullinen sisällönanalyysi voidaan jakaa omiksi osa-alueiksi monin eri tavoin. Tutkimuksessani nojaan kuitenkin Eskolan (2018) esittämään jaotteluun, jossa hän jakaa laadullisen sisällönanalyysin aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Omassa tutkielmassani hyödynnän aineistolähtöistä analyysiä, jossa pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus tutkimusaineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95).

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa tarkoitus ja tehtävänasettelu määrittävät sen, mitkä analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Analyysiyksiköt eivät siis saa olla ennalta sovittuja tai harkittuja. Tutkijan aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla ei pitäisi olla vaikutusta analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95.)

Aineistolähtöinen analyysi voidaan jakaa seuraaviin vaiheisiin: 1) aineiston pelkistämiseen, 2) aineiston ryhmittämiseen ja 3) abstrahointiin eli käsitteellistämiseen. Analyysin tekninen vaihe etenee siten, että tutkija esittää aineistolle tutkimusongelman mukaisia kysymyksiä. Tämä auttaa tutkijaa pelkistämään aineistoa niin, että kaikki epäolennainen jätetään aineistosta pois. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 101.) Omassa tutkielmassani olen lähestynyt kyselylomakkeestani saamiani vastauksia esittämällä niille tutkimuskysymyksiäni: minkä sukunimen sateenkaariparit valitsevat ja mitkä asiat vaikuttavat parien sukunimen valinnassa.

Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään etsimällä aineistosta yhtäläisyyksiä. Tällaiset yhtenevät joukot samaa tarkoittavia ilmaisuja ryhmitellään ja yhdistetään omiksi luokikseen. Eri luokille annetaan niiden sisältöä kuvaava nimi. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 101–103.) Olen ensin pelkistänyt oman aineistoni omiksi luokikseen informanttieni sukunimivalintojen mukaan. Tällä jaottelutavalla luokkia muodostui neljä. Olen antanut luokille niitä kuvaavat nimet: 1) puolison sukunimen ottajat, 2) oman sukunimen säilyttäjät, 3) suvun vanhan nimen ottajat ja 4) uudisnimen muodostajat.

Luokkien muodostaminen on kriittisin vaihe analyysissä, sillä tutkija tekee tällöin oman tulkintansa mukaisen päätöksen siitä, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat samaan tai eri luokkaan. Ryhmittely tekee alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä, mikä luo pohjaa tutkimuksen perusrakenteelle. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 101–103.) Olen tehnyt päätöksen tästä sukunimivalintojen mukaisesta luokittelusta aineistoni perusteella. Perehtyessäni informanttieni vastauksiin huomasin monia eroja näiden ryhmien välillä siinä, millä asioilla on ollut merkitystä sukunimivalinnoissa. Luokkien väliset erot olivat mielestäni niin selkeitä, ettei informanttieni vastauksia olisi ollut järkevää tutkia yhtenä isona ryhmänä. Luokitteluni mukaan tutkielmani analyysin perusrakenteeksi muodostui tarkastella jokaisen luokan esittämiä valintaperusteita omissa luvuissaan.

Analyysi etenee yhdistämällä samansisältöisiä luokkia keskenään, joista muodostetaan yläluokkia, joille myöskin annetaan niitä hyvin kuvaileva nimitys. Aineisto lopulta käsitteellistetään eli muodostetaan siitä valikoidun tiedon perusteella käsitteitä. Kaikki yläluokat yhdistetään lopulta yhdeksi merkityskokonaisuudeksi. Tällainen kaikkia luokkia yhdistävän merkityskokonaisuuden luominen on aineiston syntetisoimista. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 101–103.)

Sisällönanalyysillä voidaan analysoida erilaisia aineistoja systemaattisesti ja objektiivisesti. Menetelmä soveltuu hyvin myös täysin jäsen telemättömän aineiston analysoimiseen, jolloin tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Tällöin kerätty aineisto saadaan jäsen neltä kuitenkin vain johtopäätösten tekoa varten. Useita sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia onkin kritisoitu niiden keskeneräisyyden vuoksi. Tutkija saattaa esitellä järjestellyn aineiston ikään kuin tuloksina, vaikka ei ole kyennyt tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä tutkimuksessaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 103.)

Tiedostan hyvin metodin ongelmakohdat, ja niistä huolimatta olen sitä mieltä, että sisällönanalyysi toimii hyvin laadullisen aineistoni ryhmittelyssä ja analysoimisessa. Tutkimustuloksissani onkin muistettava se, että en pyri tilastollisiin yleistyksiin. Tutkielmani tarkoituksena on kuvata tapahtumaa eli sateenkaariparien sukunimen valitsemista avioliitossa. Lisäksi tutkielmassani pyrin selittämään, millaiset syyt ja perustelut ohjaavat sateenkaaripareja näissä valinnoissaan. Olen yrittänyt minimoida metodin ongelmakohtia jäsentämällä tuloksiani kevyin kvantitatiivisin tuloksin. Olen myös rikastuttanut laadullista sisällönanalyysia diskurssianalyysin työkaluilla eli kommentoimalla, miten informantit kielellisesti rakentavat vastauksiaan.

4. AINEISTON ANALYYSI

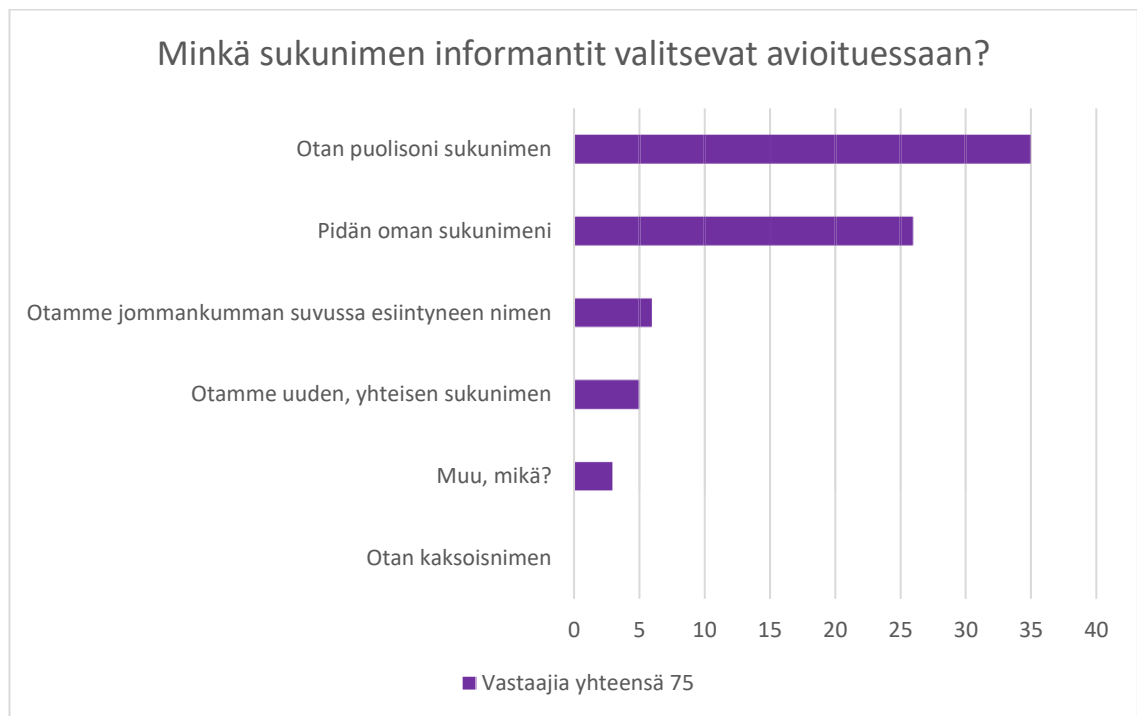
Luvussa 4.1. esittelen informanttien tekemiä sukunimivalintoja. Näiden valintojen pohjalta olen jakanut informantit seuraaviin ryhmiin: 1) puolison sukunimen ottajat, 2) oman nimen säilyttäjät, 3) suvun vanhan nimen ottajat ja 4) uudisnimen muodostajat. Avaan jokaisen ryhmän esittämiä sukunimen valintaperusteita erillisissä alaluvuissa. Tämän jälkeen tarkastelen luvussa 4.2.5., millaiset valintaperusteet ovat olleet ryhmien kesken samanlaisia ja mitkä perusteet puolestaan ovat poikenneet toisistaan.

Koska avoimiin kysymyksiin on jokainen vastaaja voinut kirjoittaa niin laajasti kuin on halunnut, on yhden vastaajan perusteluissa voinut nousta esiin useampia sukunimen valintaan vaikuttaneita perusteluja. Näin ollen olen voinut luokitella yhden informantin vastauksen useampaan sukunimen valintaperustekategoriaan. Tämän vuoksi olen tehnyt jokaiselle vastaajalle oman lyhenteen, josta selviää vastaajan ilmoittama sukupuoli ja sukunimivalinta. Jokaisella vastaajalla on myös oma numeronsa. Tällaisten lyhenteiden avulla yhden vastaajan vastaukset ovat tunnistettavissa esimerkeistä, mutta samalla lyhenteitä käyttämällä pyrin turvaamaan vastaajieni anonymiuden.

Ensimmäiseksi lyhenteessä on luettavissa vastaajan ilmoittama sukupuoli, jonka jokainen vastaaja on voinut vapaavalintaisesti ilmoittaa. Lyhenteet olen merkinnyt seuraavasti: kirjain N merkitsee naista, TN tarkoittaa transnaista, M merkitsee miestä ja TM merkitsee transmiestä. Lyhenne MU ilmaisee muunsukupuolista vastaajaa. Jos vastaaja ei ole ilmoittanut sukupuoltaan, olen jättänyt sukupuolen merkitsemättä lyhenteeseen. Tällöin lyhenne alkaa suoraan vastaajan sukunimivalinnasta, mikä on lyhenteessä luettavissa yleensä vastaajan sukupuolen jälkeen. Lyhenne PS tarkoittaa puolison sukunimen ottajia, OS ilmaisee oman sukunimen säilyttäjiä, SV merkitsee suvun vanhan nimen ottajia ja lyhenne US kertoo uudisnimen ottajista. Lopuksi lyhenteessä on vielä vastaajan numero. Numeroiden järjestyksellä ei ole merkitystä, ja olenkin numeroinut vastaajat vastausjärjestyksen mukaisesti. Esimerkiksi tutkielmassani lyhenne NPS1 kertoo, että vastauksen on kirjoittanut puolisonsa sukunimen ottava naisinformantti. Numeron avulla saman vastaajan vastaukset ovat löydettävissä käyttämistäni esimerkeistä.

4.1. Sukunimen valinta

Kyselyni alussa olen selvittänyt, minkä sukunimivalinnan vastaajani aikovat tehdä tai ovat tehneet solmiessaan avioliiton. Seuraavalla kuviolla havainnollistan sitä, mitä sukunimivalintoja vastaajani aikovat tehdä tai ovat tehneet.

KUVIO 1. Informanttien sukunimivaihtoehtojen frekvenssijakauma.

Kuviosta 1 ilmenee, että 75 vastaajasta 35 ottaa puolisonsa sukunimen. 26 vastaajaa kertoo pitävänsä oman sukunimen naimisiin mennessään. Informanttieni vastaukset ovat hyvin yhtenevät muiden tutkimustuloksien kanssa (mm. Johnson & Scheuble 1995; Twenge 1997; Suter 2004; Hoffnung 2006; Högberg 2010; Stormbom 2011.) Vastaajista suurin osa valitsee puolison sukunimen parin yhteiseksi nimeksi. Heteroparit ottavat myös selvästi yleisimmin yhteisen sukunimen, jolloin yhteinen sukunimi otetaan useimmiten miehen sukunimestä (mm. Stormbom 2011: 13; Paikkala 2012).

Seuraavaksi suosituin vaihtoehto on viime vuosina ollut omien sukunimien säilyttäminen, joka on kasvattanut selkeästi suosiotaan heteroparien keskuudessa. Esimerkiksi Stormbomin (2011: 13) tutkimuksessa omien sukunimien säilyttäminen on ollut toiseksi suosituin valinta. Vastaava tendenssi näkyy myös tutkielmani informanttien vastauksissa:

sateenkaaripareista 35 prosenttia kertoo säilyttävänsä oman sukunimen avioliitossa. Kuusi vastaajaa kertoo ottavansa jommankumman suvussa esiintyneen nimen, ja viisi vastaajaa ottaa uuden yhteisen sukunimen eli uudisnimen.

Kolme vastaajaa on valinnut muu-vastausvaihtoehdon. Esimerkeissä 1–3 on luettavissa näiden vastaajien perustelut valitsemalleen vaihtoehdolle.

- (1) ***Haluaisin puolisoni sukunimen, mutta emme ole sitä vielä päättäneet. Päättämme sen yhdessä sitten.*** (NPS1)
- (2) *Joko uusi ja yhteinen sukunimi tai kaksoisnimi. **Ehkä todennäköisimmin kuitenkin uusi sukunimi.*** (NUS1)
- (3) *En ole vielä varma mitä teen. **Pidän ehkä omani.*** (NOS24)

Informanttien vastauksissa yhtenevää on se, että he eivät ole vielä varmoja sukunimivalinnastaan. Jokainen vastaaja kuitenkin esittää yhden nimiratkaisun todennäköisimpinä valintana, vaikka valinnan perusteleminen on ollut vapaaehtoista. Esimerkin 1 vastaaja pohtii, että *haluaisin puolisoni sukunimen, mutta emme ole sitä vielä päättäneet*. Vastaaja 2 pohtii kahden nimiratkaisun väliltä, mutta sanoo lopuksi *ehkä todennäköisimmin kuitenkin uusi sukunimi*. Vastaaja 3 kertoo, että *en ole vielä varma mitä teen*, mutta toteaa kuitenkin lopuksi *pidän ehkä omani*.

Vapaaehtoisten perustelujen jälkeen on mielestäni perusteltua yhdistää muu-vastausvaihtoehdon valinneet informantit osaksi muita määrällisesti isompia ryhmiä, sillä vastauksista käy ilmi se, että informantit ovat kaikki todennäköisesti tekemässä toisista poikkeavan nimiratkaisun. Näin ollen informanttien vastauksia ei ole mielekasta käsitellä yhtenäisenä ryhmänä. Liitän siis ensimmäisen esimerkin vastaajan osaksi puolisonsa sukunimen ottavien ryhmää, toisen vastaajan informanttiryhmään, jotka ottavat uuden, yhteisen sukunimen ja kolmannen vastaajan siirrän oman sukunimensä säilyttävien ryhmään.

Kuvio 1 osoittaa myös sen, että yksikään vastaajista ei ota itselleen kaksoisnimeä. Kaksoisnimi ei ole ollut heteroparien keskuudessakaan yleinen vaihtoehto, mutta viimeisten vuosikymmenien aikana sen osuus on vuosittain vaihdellut kuudesta kymmenen prosenttiyksikön välillä. Kaksoisnimen ottaneista lähes kaikki ovat olleet naisia. (Paikkala 2012.) Näiden tilastotietojen valossa onkin mielenkiintoista, ettei yksikään kyselyyni vastanneista valitse itselleen kaksoisnimeä. Kyselyni vastaajamäärä

on kuitenkin sen verran pieni, ettei tästä voi tehdä tilastollista yleistystä siitä, että sateenkaariparit eivät valitse kaksoisnimeä avioliitossa.

4.2. Sukunimen valintaperusteet

4.2.1. Puolisonsa sukunimen ottavien valintaperusteet

75 informantista 36 on ilmoittanut ottavansa puolisonsa sukunimen avioituessaan. Kyselylomakkeessani vastaajat ovat saaneet valita valmiiksi annetuista vaihtoehtoista, mitkä asiat vaikuttavat sukunimen valintaan eli siihen, että he aikovat valita puolisonsa sukunimen avioliitossa (Kyselyn kysymys 13). Kyselyssä on ollut kaikkiaan 27 eri vaihtoehtoa, joista vastaajat ovat saaneet valita niin monta vaihtoehtoa kuin ovat halunneet. Kaikki informantit ovat valinneet useamman vaihtoehdon, joten vastauksia on enemmän kuin informantteja. Annetuista vaihtoehtoista olen jättänyt taulukosta pois neljä sellaista, joita yksikään tämän ryhmän informanteista ei ole valinnut valintaperusteeksi. Nämä vaihtoehdot ovat sukunimen tunnettavuus, yleisyys, arvostettavuus ja se, että jollakulla tunnetulla henkilöllä oli tai on sama sukunimi.

Annettujen vaihtoehtojen lisäksi informantit ovat saaneet vastata omin sanoin seuraavaan kysymykseen: ” Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan?” (Kyselyn kysymys 14). Esitän suosituimpien valintaperusteiden tueksi vastaajien kirjoittamia perusteluja. Seuraavaan taulukkoon olen koonnut informanttieni valitsevat perusteet. Esitän taulukossa valintaperusteet järjestyksessä suosituimmasta vähiten suosittuun vaihtoehtoon.

TAULUKKO 1. Puolisonsa sukunimen ottavien valintaperusteet.

Vaihtoehdot	Määrä
Haluan/halusin, että koko perheellä olisi sama sukunimi.	27
Valitsemani sukunimi on kaunis.	11
Sukunimen valinta on/oli kompromissi.	11
Valitsemani sukunimi sopii yhteen etunimeni/-nimieni kanssa.	9
Valitsemani sukunimi on harvinainen.	9
Valitsemani sukunimi on sopivanpituinen.	9
Valitsemani sukunimen merkitys/sisältö miellyttää minua.	8
Valitsemani sukunimi on yksilöllinen ja ainutlaatuinen.	8
Oma sukunimeni ei miellytä/miellyttänyt.	8
Perinteet	7
Valitsemani sukunimi on yksinkertainen ja selkeä.	6
Valitsemani sukunimi sopii vieraskielisenkin suuhun.	6
Valitsemani sukunimi on kansainvälinen.	6
Valitsemani sukunimi on erikoinen ja/tai eksoottinen.	5
Halu jatkaa valitsemaani sukunimeä.	4
Halu pitää sukunimi elossa.	4
Valitsemani sukunimi on helppo ääntää.	3
Puolison tai muiden ihmisten mielipiteet.	2
Valitsemani sukunimi on suomalainen.	2
Valitsemani sukunimi on helppo kirjoittaa.	1
Valitsemaani sukunimeen liittyy tunnesiteitä.	1
Valitsemani sukunimen tausta ja/tai historia on minulle tärkeä.	1

Taulukko 1 osoittaa, että selkeästi suosituin vastausvaihtoehdoista on ollut halu saada perheelle sama sukunimi, sillä 35 vastaajasta 27 on valinnut tämän vaihtoehdon. Halu yhteiseen sukunimeen onkin annetuista vastausvaihtoehdoista ainut, jonka on valinnut yli puolet vastaajista. Hagströmin (2006: 151) mukaan puolison kanssa yhteinen sukunimi voi vahvistaa parin yhteenkuuluvuuden tunnetta. Perheen yhteinen sukunimi on monissa tutkimuksissa (mm. Twenge 1997; Högberg 2010; Stormbom 2011; Kotro 2012) vaikuttanut merkittävästi sukunimen valintaan. Stormbomin (2011: 76–77) tutkielmassa monet informantit ovat kokeneet perheen yhteisen sukunimen niin tärkeäksi, että

informantit ovat valmiita hyväksymään miehen sukunimen mukana tulleita epämieluisiakin asioita.

Monet vastaajat ovat myös tuoneet yhteisen sukunimen esiin vastatessa kysymykseen siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten heidän sukunimen valintaansa. Esimerkit 4–8 havainnollistavat, miten informantit ovat tuoneet esiin yhteisen sukunimen vaikutusta nimen valintaan.

(4) ***Haluamme yhteisen nimen** koska se lisää yhteenkuuluvuutta ja tekee muillekin näkyvämmäksi liittomme. Uskon että se on iso tekijä sateenkaariliitoissa.* (NPS12)

(5) ***Halusimme yhteisen sukunimen** ja sukunimestämme puolison sukunimi sopi molemmille paremmin.* (NPS27)

(6) ***Meistä tuntui tärkeältä, että tulevaisuudessa lapsilla ja molemmilla äideillä olisi sama sukunimi,** koska muutenkin ihmisiä voi hämmentää perhetilanteemme siksi että olemme lesbopari [- -].* (NPS18)

(7) ***Halusin saman sukunimen puolisoni kanssa,** mutta en halunnut kaksois sukunimeä [- -].* (NPS7)

(8) ***Haluan, että meillä on sama sukunimi koko perheellä.** Haluaisin tulevaisuudessa synnyttää yhteisen lapsemme ja haluan, että meillä kaikilla on puolisoni sukunimi.* (NPS22)

Esimerkeistä 4–6 ilmenee se, että halu saada yhteinen sukunimi on ollut parien molemmille osapuolille tärkeä peruste. Yhteinen halu ilmenee informanttien käyttämissä sanavalinnoissa – *haluamme*, *halusimme* ja *meistä* – joissa monikon ensimmäisen persoonan pronomiinilla ja verbimuodoilla informantit rakentavat kuvaa siitä, että tavoite on ollut parin yhteinen. Vastaaja 4 perustelee yhteisen sukunimen tärkeyttä sillä, että *se lisää yhteenkuuluvuutta ja tekee muillekin näkyvämmäksi liittomme*. Hän lisäksi pohtii, että *se on iso tekijä sateenkaariliitoissa*.

Vastaaja 6 tuo esiin sen, että yhteinen sukunimi halutaan koko perheelle eli *lapsille ja molemmille äideille*. Myös esimerkissä 8 ilmenee se, että sama sukunimi halutaan koko perheelle, millä vastaaja viittaa samalla parin mahdollisiin tuleviin lapsiin: ”*Haluaisin tulevaisuudessa synnyttää yhteisen lapsemme ja haluan, että meillä kaikilla on puolisoni sukunimi.*” Esimerkeissä 7 ja 8 kerrotaan vain vastaajien halusta saada sama sukunimi puolison ja perheen kanssa. Se, onko yhteisen nimen saaminen, ollut tärkeä asia myös informanttien puolisoille, ei ilmene vastauksista. Kyselylomakkeessani olen esittänyt

kaikki kysymykset yksikön toisessa persoonassa, mikä selittää sen, miksi vastaajat käyttävät yksikön ensimmäistä persoonaa vastauksissaan.

Toiseksi suosituin vastaus on ollut sukunimen kauneus. 11 vastaajaa on valinnut tämän annetuista vaihtoehdoista. Yhdeksän vastaajaa on myös sitä mieltä, että nimen valintaan vaikuttaa se, että nimi on sopivanpituisen. Kahdeksan vastaajan mielestä valintaan vaikuttaa nimen yksinkertaisuus ja ainutlaatuisuus. Stormbomin (2011: 20) tutkimuksessa nimen kauneus on ollut yksi suosituimmista valintaperusteista suvun vanhan nimen ottaville informanteille. Tutkimuksen muille informanteille sukunimen kauneudella on ollut vain jonkin verran vaikutusta (Stormbom 2011: 19). Kysymyksen asetteluni on voinut vaikuttaa siihen, miksi tutkielmassani on noussut keskeiseksi perusteeksi kauneus, sillä olen nostanut kauneuden yhdeksi vaihtoehdoksi, jolloin se on ollut helposti valittava vaihtoehto. Sukunimen kauneus nousee esiin myös informanttien avoimista vastauksista.

(9) *Haluan vain yksinkertaisen **kauniin sukunimen**.* (NPS1)

(10) *Puolisoni sukunimi on myös kaikessa yksinkertaisuudessaan **paljon kauniimpi kuin omani**.* (NPS16)

(11) *Sukunimi on **ainutlaatuinen ja kaunis verrattuna omaan suht** tylsään nykyiseen nimeeni.* (NPS20)

(12) *Tyttönimeni oli hyvin yleinen joten halusin ottaa vaimoni harvinaisen ja **kauniin sukunimen**.* (NPS8)

Esimerkeissä 9–12 on kaikissa kuvailtu kaunista sukunimeä liittämällä siihen erilaisia ominaisuuksia, kuten yksinkertainen, ainutlaatuinen ja harvinainen. Esimerkeissä 10–12 on lisäksi verrattu omaa entistä sukunimeä puolison nimeen, esimerkkinä *puolisoni sukunimi on myös kaikessa yksinkertaisuudessaan paljon kauniimpi kuin omani*. Vastaajat 11 ja 12 luonnehtivat omia sukunimiään *suht tylsään nykyiseen nimeeni* ja *tyttönimeni on hyvin yleinen*. Näiden vertailujen tuloksena on ollut se, että parien yhteiseksi sukunimeksi on valittu jollakin tapaa kauniimpi sukunimi, eli näissä tapauksissa puolison nimi.

Kymmenen vastaajaa on kertonut sukunimivalinnan olevan kompromissi. Tämä nousee esiin myös informanttien avoimista vastauksista, vaikka sanaa *kompromissi* käyttääkin ainoastaan esimerkin 13 informantti.

- (13) **Kompromissi** jossa yhtenä on Sukutilan jatkaminen ja talon sijoittuminen tontille. [- -] (TNPS30)
- (14) Halusin saman sukunimen puolisoni kanssa - - **Puolisolleni oli tärkeämpää saada pitää oma sukunimensä, jonka vuoksi vaihdoin omani.** [- -] (NPS7)
- (15) **Puolisoni sukunimi on harvininen eikä hän sen vuoksi ollut valmis vaihtamaan sukunimeään.** Halusin perheelle kuitenkin yhteisen sukunimen. [- -] (NPS26)
- (16) Puoliso on kertonut hänelle olevan tärkeää että ottaisin hänen sukunimensä. **En olisi aluksi halunnut vaihtaa sukunimeä mutta olen nyt lämmennyt ajatukselle.** [- -] (NPS23)

Perusteita siihen, miksi nimen valinta on osalle puolisonsa nimen ottajista kompromissi, on esitetty useita. Esimerkin 14 vastaaja kertoo, että *puolisolleni oli tärkeämpää saada pitää oma sukunimensä, jonka vuoksi vaihdoin omani*. Esimerkin 15 vastaaja pohtii, että *puolisoni sukunimi on harvininen eikä hän sen vuoksi ollut valmis vaihtamaan sukunimeään*. Vastauksista 14 ja 15 ilmenee se, että vastaajien puolisoille on ollut tärkeämpää saada pitää oma sukunimensä, jolloin vastaajat ovat tehneet kompromissin saadakseen perheelle yhteisen sukunimen. Esimerkki 16 on vastauksista ainoa, josta käy ilmi se, että puolisolle on ollut tärkeää se, että vastaaja ottaisi hänen sukunimensä avioliitossa. Vastaaja 16 kertoo, että *en olisi aluksi halunnut vaihtaa sukunimeä mutta olen nyt lämmennyt ajatukselle*.

Esimerkeissä 14–16 huomionarvoista on se, että yhteinen sukunimi olisi mahdollista ottaa myös yhdistämällä puolison nimi omaan sukunimeen, eli vastaajat olisivat voineet ottaa itselleen myös kaksoisnimen. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan ole ottanut itselleen kaksoisnimeä, eikä tämä vaihtoehto nouse esiin informanttien vastauksista, joten ehkä kaksoisnimeä ei jostain syystä edes harkita nimivaihtoehdoksi. Uskon tämän selittyvän osaksi sillä, että kaksoisnimi on tavallista pidempi sukunimi, joten se voidaan kokea epäkäytännölliseksi. Moni vastaaja on kertonut sukunimen sopivan pituuden olevan yksi sukunimen valintaperusteista, jolloin kaksi sukunimeä yhdistävä kaksoisnimi koetaan ehkä liian pitkäksi.

Informanteista yhdeksän on valinnut sukunimen harvinaisuuden ja yhteensopivuuden etunimien kanssa perusteiksi sukunimen valinnalleen. Nimen harvinaisuus on noussut myös Högbergin (2010: 26), Stormbomin (2011: 19–20) ja Kotron (2012: 59–60) sukunimitutkimuksissa yhdeksi merkittävimmistä syistä nimen valintaan. Esimerkiksi Kotron (2012: 59–60) tutkimuksessa miesvastaajat ovat tehneet ei-perinteisen

sukunimivalinnan, eli ottaneet avioituessaan vaimonsa sukunimen, ja informanttien perusteluista yhtenä syynä on noussut esiin vaimon sukunimen harvinaisuus. Esimerkit 17–20 havainnollistavat, miten tutkimukseni informantit ovat tuoneet esiin nimen harvinaisuuden merkityksen nimen valintaan.

(17) *Valitsemani sukunimi on aasialainen. Tarkemmin Thaimaalainen ja **on todella harvinainen** koska puolisoni suku on ainoa koko maasta jolla on kyseinen sukunimi.* (NPS6)

(18) *Halusimme molemmat, että meillä on sama sukunimi, ja **puolison sukunimen harvinaisuus teki siitä luonnollisen valinnan.*** (NPS16)

(19) ***Puolisoni sukunimi on harvinainen** eikä hän sen vuoksi ollut valmis vaihtamaan sukunimeään.* (NPS26)

(20) ***Puolisollani on harvinaisempi sukunimi, kuin itselläni, joten tuntuu hyvältä valita se yhteiseksi sukunimeksi!*** (NPS21)

Vastaajat 17–20 kuvailevat puolison sukunimen olevan *harvinainen* tai *todella harvinainen*. Vastaaja kertoo esimerkissä 17 puolisonsa sukunimen taustasta, että *valitsemani sukunimi on aasialainen. Tarkemmin Thaimaalainen ja on todella harvinainen koska puolisoni suku on ainoa koko maasta jolla on kyseinen sukunimi.* Esimerkin 18 vastaaja kertookin, että *puolison sukunimen harvinaisuus teki siitä luonnollisen valinnan.* 20 esimerkissä vastaaja pohtii, että *puolisollani on harvinaisempi sukunimi, kuin itselläni, joten tuntuu hyvältä valita se yhteiseksi sukunimeksi.* Tästä voinee olettaa, että informantti on parinsa kanssa selvittänyt sukunimiensä yleisyyttä.

Yksikään puolisonsa sukunimen ottavista informanteista ei ole valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista nimen yleisyyttä. Tästä huolimatta neljän informantin avoimissa vastauksissa oman nimen yleisyys tuodaan esiin, mikä näkyy esimerkeissä 21–23.

(21) [- -] ***Oman sukunimen yleisyys, useat kaimat.*** [- -] (NPS4)

(22) [- -] *Lisäksi vaimoni oli päättänyt vaihtaa sukunimensä äitinsä tyttönimeen, joka on harvinainen ja kaunis nimi, jonka otin mielelläni **oman yleisen sukunimeni** tilalle.* (NPS18)

(23) [- -] ***Oma vanha sukunimeni ei koskaan kuole pois,** joten jos me ikinä hankimme lapsia, haluamme heille myös puolison sukunimen, joten se teki valinnasta entistä selkeämmän.* [- -] (NPS16)

Esimerkkien 21 ja 22 vastaajat pohtivat seuraavasti: *oman sukunimen yleisyys, useat kaimat* ja *otin mielelläni* (puolison sukunimen) *oman yleisen sukunimeni tilalle.* 23 esimerkin vastaaja kertoo, että *oma vanha sukunimeni ei koskaan kuole pois.* Tämä

kertonee siitä, että informantti pitää sukunimeään todella yleisenä. Myös Stormbomin (2011: 73–74) tutkimuksessa lähes kaikki vastaajat ovat maininneet, että yleiset ja tavalliset sukunimet ovat sellaisia, joita ei mielellään itselleen haluaisi. Högbergin (2010: 26) informantit ovat myös todenneet, että sukunimi ei saa olla liian tavallinen.

Osa informanteista on nostanut avoimissa vastauksissaan esiin myös sellaisia perusteita, jotka eivät ole olleet mukana vaihtoehtoissa. Tällaisia esille nousseita perusteita ovat yhteenkuuluvuus, puolison nimi-identiteetin tärkeys ja oman sukunimen merkityksen vähäisyys. Havainnollistan informanttien esiin tuomia perusteluja seuraavilla esimerkeillä.

- (24) *Omaan sukunimeeni minulla ei ole erityistä tunnesidettä, kun taas puolisolllani on hyvinkin vahvoja tunteita omaansa kohtaan.* [- -] (NPS24)
 (25) [- -] *Puolisolle sukunimi on tärkeämpi osa identiteettiä.* (NPS4)
 (26) *Entinen sukunimeni oli ex-mieheni sukunimi.* (NPS2)
 (27) *Haluamme yhteisen nimen koska se lisää yhteenkuuluvuutta ja tekee muillekin näkyvämmäksi liittomme.* [- -] (NPS12)
 (28) *Halusin meille saman sukunimen yhteenkuuluvuuden merkiksi.* (NPS19)

Esimerkit 24 ja 25 osoittavat, että vastaajien puolisoille omien sukunimien säilyttäminen avioliitossa on ollut tärkeää. Esimerkissä 24 vastaaja kuvailee, että *puolisollani on hyvinkin vahvoja tunteita omaansa kohtaan*. Vastaaja lisäksi vertaa puolison tunteita omiin tunteisiinsa seuraavasti: *omaan sukunimeeni minulla ei ollut erityistä tunnesidettä*. Esimerkissä 25 kerrotaan, että *puolisolle sukunimi on tärkeämpi osa identiteettiä*. Vahvat tunteet ja sukunimen liittyminen identiteettiin ovatkin olleet esimerkkien 24 ja 25 puolisoille syitä olla vaihtamatta sukunimeä avioliitossa.

Myös aiemmissa tutkimuksissa (mm. Carbaugh 1996: 97, 103–104, 106; Högberg 2010: 28–29; Stormbom 2011: 81) sukunimi on koettu osaksi identiteettiä, ja joillakin tutkimuksien informanteilla identiteetti on vaikuttanut sukunimen valinnassa. Stormbomin (2011: 81) tutkimuksen perusteella hyvin vahva sukunimi-identiteetti on vaikuttanut informanttien haluun säilyttää oma sukunimi avioliitossa. Esimerkkien 24 ja 25 informanttien vastaukset tukevat Stormbomin (2011: 81) tutkimustuloksia, sillä esimerkeistä ilmenee se, että informanttien puolisoitten vahva sukunimi-identiteetti on

vaikuttanut siihen, miksi vastaajat ovat päätyneet ottamaan puolisonsa sukunimen eikä toisinpäin.

Esimerkissä 26 vastaaja nostaa esiin sen, että *entinen sukunimeni oli ex-mieheni sukunimi*. Vastaaja pohtii esimerkissä 27, että *haluamme yhteisen nimen koska se lisää yhteenkuuluvuutta ja tekee muillekin näkyvämmäksi liittomme*. Sama peruste nousee esiin myös esimerkissä 28, jossa vastaaja kertoo, että *halusin meille saman sukunimen yhteenkuuluvuuden merkiksi*. Myös Stormbomin (2011: 76) tutkimuksessa informantit ovat kokeet yhteisen sukunimen yhdistävän ja vahvistavan tunnetta yhteenkuuluvuudesta.

Kyselylomakkeen vaihtoehtoista kahdeksan informanttia on myös valinnut sukunimen valintaperusteluiksi sukunimen merkityksen miellyttävyyden ja sen, että oma sukunimi ei ole miellyttänyt. Näitä perusteluja vastaajat eivät ole kuitenkaan nostaneet esiin avoimissa vastauksissaan, joten voinee todeta, ettei näillä ole ollut merkittävää vaikutusta informanttien sukunimen valintaan.

Puolisonsa sukunimen valitseville informanteille perinteillä ei ole ollut suurta vaikutusta, sillä vain seitsemän vastaajaa on valinnut tämän vastausvaihtoehdon. Tämä selittynee sillä, että sateenkaariparien avioliitoilla ei ole vielä kovin pitkä historia, jolloin myöskään perinteitä ei ole ehtinyt muodostua niin kuin heteropareilla. Tulos poikkeaa aiemmista tutkimuksista (Twenge 1997: 423–424, 427; Suter 2004: 69, 72, 74, 76; Stormbom 2011: 18–19), joissa nimiperinteet ovat olleet tärkeä syy valita miehen sukunimi avioliitossa. Vain yksi tutkielmani informanteista on tuonut perinteet esiin avoimessa vastauksessaan.

(29) *Olen myös sen verta perinteinen, että vaikka menin naisen kanssa naimisiin niin olin mielessäni ”valmistautunut” sukunimen vaihtoon.* (NPST7)

Esimerkin 29 vastaaja pohtii, että *olen myös sen verta perinteinen, että vaikka menin naisen kanssa naimisiin niin olin mielessäni ”valmistautunut” sukunimen vaihtoon*. Vastaaja viitanee perinteisyydellään tässä aikaisempaan nimiperinteeseen, jolloin avioliittolaki vielä velvoitti naisen ottamaan miehensä sukunimen tai yhdistämään sen omaan nimeensä. Tämän lain seurauksena avioliitossa olevilla on ollutkin aina vuoteen

1985 asti ainakin yksi yhteinen sukunimi, ja tällöin parisuhteen toisen osapuolen on siis perinteisesti täytynyt vaihtaa sukunimensä. (Paikkala 2004a: 562.)

4.2.2. Oman sukunimensä säilyttävien valintaperusteet

75 vastaajasta 27 säilyttää oman sukunimensä mennessään avioliittoon. Kyselylomakkeessa vastaajat ovat saaneet valita valmiiksi annetuista vaihtoehtoista, mitkä asiat vaikuttavat sukunimen valintaan eli siihen, että he pitävät oman sukunimensä (Kyselyn kysymys 13). Kyselyssä on ollut kaikkiaan 27 eri vaihtoehtoa, joista vastaajat ovat saaneet valita niin monta vaihtoehtoa kuin ovat halunneet. Kaikki vastaajat ovat valinneet useamman vaihtoehdon, joten vastauksia on enemmän kuin vastaajia.

Annetuista vaihtoehtoista olen jättänyt taulukosta pois kymmenen sellaista, joita yksikään tämän ryhmän informanteista ei ole valinnut valintaperusteeksi. Nämä vaihtoehdot ovat sukunimen tunnettavuus, yleisyys, arvostettavuus, kansainvälisyys, yksinkertaisuus ja selkeys, ääntämisen ja kirjoittamisen helppous, nimen sopiminen vieraskielisenkin suuhun ja se, että jollakulla tunnetulla henkilöllä olisi sama sukunimi. Yksikään tämän ryhmän vastaajista ei myöskään ole valinnut perusteekseen sitä, että oma sukunimi ei miellyttäisi häntä.

Esitän suosituimpien valintaperusteiden tueksi vastaajien kirjoittamia perusteluja kysymykseen: ”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan?” (Kyselyn kysymys 14). Seuraavaan taulukkoon olen koonnut kaikki sellaiset vaihtoehdot, joita tämän ryhmän informantit ovat valinneet. Esitän taulukossa valintaperusteet järjestyksessä suosituimmasta vähiten suosittuun vaihtoehtoon.

TAULUKKO 2. Oman sukunimensä säilyttävien sukunimen valintaperusteet.

Vaihtoehdot	Määrä
Halu jatkaa valitsemaani sukunimeä.	13
Halu pitää sukunimi elossa.	11
Puolison sukunimi ei miellytä/miellyttänyt.	10
Haluan/halusin, että koko perheellä olisi sama sukunimi.	8
Valitsemaani sukunimeen liittyy tunnesiteitä.	8
Valitsemani sukunimen tausta ja/tai historia on minulle tärkeä.	7
Valitsemani sukunimen merkitys/sisältö miellyttää minua.	7
Valitsemani sukunimi on yksilöllinen ja ainutlaatuinen.	6
Valitsemani sukunimi on harvinainen.	6
Valitsemani sukunimi on kaunis.	5
Puolison tai muiden ihmisten mielipiteet.	5
Perinteet	4
Valitsemani sukunimi sopii yhteen etunimeni/-nimieni kanssa.	3
Valitsemani sukunimi on sopivanpituinen.	3
Sukunimen valinta on/oli kompromissi.	3
Valitsemani sukunimi on suomalainen.	2
Valitsemani sukunimi on erikoinen ja/tai eksoottinen.	1

Taulukko 2 osoittaa sen, että suosituin vaihtoehto on ollut halu jatkaa omaa sukunimeä. Tämän vaihtoehdon on ollut valinnut 27 vastaajasta 13. Toiseksi suosituin valintaperuste on ollut sukunimen pitäminen elossa. Tämän perusteen on valinnut 11 vastaajaa. Oman sukunimen säilyminen ja nimen jatkaminen koetaan siis merkittävämmiksi syiksi pitää oma sukunimi avioiduttaessa. Myös Stormbomin (2011) tutkielmassa vähän yli puolet oman sukunimen säilyttävistä informanteista oli perustellut valintaansa halulla jatkaa ja pitää sukunimi elossa (Stormbom 2011: 20).

Useat tutkimukseni vastaajat ovat myös kertoneet sukunimen elossa pitämisen ja jatkamisen vaikuttaneen eniten heidän sukunimen valinnassaan. Esimerkeillä 30–32 havainnollistan, miten vastaajat tuovat näitä perusteluja esiin vastauksissaan.

(30) *Olin vaihtanut sukunimeni jo ennen kuin tapasin tulevan puolisoni. Halusin säilyttää tämän sukunimeni. [- -] (NOS5)*

- (31) *Haluan pitää oman sukunimeni, sillä olen ainoa suvunjatkaja, jonka takia olen vaihtanut sukunimeni juuri kyseiseen sukunimeen jo aikaisemmin.* (NOS12)
- (32) *Halusin säilyttää oman nimeni, koska se on ollut minulla pitkään, on osa identiteettiäni, sitoo sukuun.* [- -] (NOS23)

Esimerkeissä 30 ja 32 vastaajat käyttävät verbiä *säilyttää*, joka ei ole yhtä neutraali verbi kuin *pitää*, jota on käyttänyt ainoastaan esimerkin 31 vastaaja. Esimerkin 31 vastaaja myös pohtii, että *haluan pitää oman sukunimeni, sillä olen ainoa suvunjatkaja*. Vastaajan sukunimi onkin harvinainen, sillä elossa olevia nimenkantajia on vain 38. Esimerkkien 30 ja 31 vastaajia yhdistää se, että molemmat kertovat vaihtaneensa aiemmin sukunimensä nykyiseen, joten myös tällä voinee olla vaikutusta siihen, että nykyinen nimi halutaan pitää eikä sitä haluta vaihtaa toistamiseen.

Kolmanneksi suosituin vastausvaihtoehtoista on ollut se, että puolison sukunimi ei miellyttänyt. Tämän vastauksen on valinnut kaikkiaan kymmenen vastaajaa, mutta perusteluissa tämän on maininnut ainoastaan yksi.

- (33) *En erityisemmin pidä omasta sukunimestäni, mutta en pidä erityisemmin myöskään puolisoni nimestä, ja kaksoisnimet taas ovat kömpelöitä ja tylsiä.* (NOS9)

Esimerkin vastaaja pohtii, että *en erityisemmin pidä omasta sukunimestäni, mutta en pidä erityisemmin myöskään puolisoni nimestä*. Koska vastaaja kuitenkin vertaa omaa sukunimeään puolisonsa sukunimeen ja on päätenyt pitämään oman sukunimensä, voidaan ehkä olettaa, että vastaaja pitää omasta sukunimestään enemmän kuin puolisonsa nimestä. Tällöin oman sukunimen pitäminen on ollut hänen mielestään paras vaihtoehtoista, sillä vastaaja lisäksi kokee, että *kaksoisnimet taas ovat kömpelöitä ja tylsiä*. Koska informantti ei ole maininnut vastauksessaan muita sukunimivaihtoehtoja, lienee perusteltua olettaa, että vastaaja ei ole puolisonsa kanssa harkinnut edes muita nimivaihtoehtoja, kuten uudisnimeä tai suvun vanhaa nimeä.

27 informantista kahdeksan on kertonut oman sukunimensä pitämiseen vaikuttaneen halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Tutkimustulokseni poikkeaa aiemmista tutkimuksista (Stormbom 2011: 76 & Kotro 2012: 59) siinä, että peruste on yleensä vaikuttanut siihen, että informantit ovat päätyneet avioituessaan vaihtamaan sukunimensä. Omassa tutkielmassani perheen yhteinen sukunimi on vaikuttanut siihen, että vastaajani ovat

pitäneet oman sukunimensä. Monet vastaajat ovat myös nostaneet tämän esiin vastatessaan kysymykseen siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten heidän sukunimen valintaansa. Esimerkit 34–38 havainnollistavat, miten informantit ovat tuoneet esiin yhteisen sukunimen vaikutusta nimen valintaan.

(34) *Haluan pitää oman nimeni ja perheelle yhteisen nimen.* (OS4)

(35) *Avopuoliso toivoo että kaikilla perheenjäsenillä olisi sama sukunimi.* (NOS7)

(36) *Odottaessamme yhteistä lasta halusimme koko perheelle yhteisen sukunimen.* [--] (NOS19)

(37) *Se, että molemmilla ja mahdollisilla tulevilla lapsilla on sama sukunimi* [--] (NOS21)

(38) [--] *Toisaalta puolisoni haluaisi meille yhteisen nimen, muttei kuitenkaan halua ottaa minun nimeäni meille yhteiseksi, minkä koen epäreiluna.* (NOS24)

Esimerkin 34 vastaaja perustelee valintaansa siten, että *haluan pitää oman nimeni ja perheelle yhteisen nimen*. Vastauksesta ei käy ilmi puolison mielipide asiaan. Vastauksesta voidaan kuitenkin olettaa, että vastaajan puoliso on vaihtanut oman sukunimensä vastaajan nimeen. Esimerkin 34 perusteluna on ollutkin vastaajan oma tahto ja halu määrätä.

Vastaavasti esimerkeissä 35 ja 38 ilmenee se, että yhteisen sukunimen saaminen perheelle on ollut vastaajien puolisoitten halu tai toive, sillä vastaajat kirjoittavat, että *avopuolisoni toivoo* ja *puolisoni haluaisi meille yhteisen nimen*. Esimerkki 35 antaa olettaa, että sama sukunimi on otettu vastaajan sukunimestä. Puolestaan esimerkistä 38 ei voida päätellä lopullista päätöstä sukunimen valinnasta, sillä vastaaja jatkaa, että *muttei* (hän) *kuitenkaan halua ottaa minun nimeäni meille yhteiseksi, minkä koen epäreiluna*. Esimerkin 38 vastaaja onkin valinnut muu-vaihtoehdon kysymykseen sukunimen valinnasta (kysymys 11). Hän onkin ilmaissut jo tällöin epävarmuutensa lopullisessa nimenvallinnassa. Luenkin vastauksen myös osaksi perusteluja *sukunimen valinta on kompromissi*, sillä parilla vaikuttaa olevan ristiriitaiset ajatukset sukunimen valinnasta, jolloin lopullinen päätös tulee todennäköisesti olemaan jonkinlainen kompromissi. Esimerkissä 38 ilmenee samalla perustelu oman sukunimen pitämisellä, jolloin perustelukeinona on reiluus.

Esimerkin 36 vastaaja on ainut vastaajista, joka käyttää *me*-pronominia. Pronomini luo kuvan siitä, että yhteinen sukunimi on ollut sekä hänen että hänen kumppaninsa yhteinen

halu. Vastauksesta ilmenee lisäksi se, että halu saada yhteinen sukunimi on syntynyt *odottaessamme yhteistä lasta*, jolloin koko perheellä tarkoitetaan parin lisäksi heidän lastaan/lapsiaan. Myös esimerkissä 37 vastaaja pohtii, että *molemmilla ja mahdollisilla tulevilla lapsilla on sama sukunimi*. Informanttieni vastauksien ja käyttämieni esimerkkien perusteella halu saada perheelle yhteinen sukunimi voi siis viitata ainoastaan vihkipariin tai vihkiparin lisäksi parin lapsiin.

Esimerkeistä 34–38 käy ilmi myös se, että ainakin parisuhteen jommallekummalle osapuolelle perheen yhteisellä sukunimellä on iso merkitys sukunimen valinnassa. Kysymysmuotoiluni kyselylomakkeessani on kuitenkin johdattanut informanttejani vastaamaan kysymyksiin *minä*-muodossa, jolloin vastauksista ei välttämättä ilmene heidän kumppaniensa mielipiteitä asiaan. Mielestäni kuitenkin esimerkiksi se, onko vastaaja käyttänyt *me*-pronominia vai puhunut avopuolison toiveesta, kuvastaa hyvin sitä, onko halu saada perheelle yhteinen nimi ollut vain toiselle vai molemmille parisuhteen osapuolille merkittävä vaikutus sukunimen valinnassa.

Huomionarvoista on mielestäni myös se, että oman sukunimen säilyttävistä kuudesta miesinformantista yksikään ei ole valinnut valmiista vastausehdoista tai tuonut esiin perusteluissaan halun saada perheelle yhteisen sukunimen vaikuttaneen heidän sukunimen valinnassaan. Tämä tarkoittaa sitä, että oman sukunimen säilyttävien ryhmän 19 naisvastaajasta kahdeksalle sukunimen valinnassa vaikuttaa yhteisen sukunimen saaminen perheelle. Tuloksista voineekin päätellä, että naisvastaajille tämä asia on tärkeämpää kuin miesvastaajilleni.

Niin ikään kahdeksan vastaajaa on kertonut omaan sukunimeen liittyneiden tunnesiteiden vaikuttaneen siihen, että oma sukunimi on haluttu säilyttää avioliitossa. Tämä perustelu nousee esiin myös monen informantin avoimissa vastauksissa, joita havainnollistan esimerkeillä 39 ja 40.

(39) [--] *Se, että **sukunimeni merkitsee minulle paljon** ja se on kaunis.* (MOS11)

(40) [--] *sekä se, että **sukunimellä on tausta ja tunnearvo.*** (NOS21)

Esimerkin 39 vastaaja pohtii, että *sukunimeni merkitsee minulle paljon*. Olen tulkinut tämän tarkoittavan sitä, että vastaajalla on sen verran vahva tunneside omaan sukunimeensa, ettei hän halua vaihtaa sitä avioituessaan.

Esimerkissä 40 vastaaja on kertonut monien asioiden vaikuttaneen hänen sukunimen valintaansa. Viimeiseksi hän kuitenkin nostaa esiin sen, että *sukunimellä on tausta ja tunnearvo*. 27 informantista seitsemän onkin kertonut oman sukunimensä pitämiseen vaikuttaneen sukunimen taustan ja/tai historian tärkeys. Esimerkin 40 vastaaja on kuitenkin ainut, joka on nostanut taustan merkityksen esiin avoimessa vastauksessaan. Mitä vastaaja tarkoittaa sukunimen taustalla, ei käy ilmi vastauksesta, mutta uskon taustan merkitsevän yleisesti sukunimen historiaa ja siten myös sukulaissuhteita. Sukunimen taustalla voidaan viitata myös tiettyyn asuinpaikkaan, josta sukunimi on kotoisin tai missä sukunimeä esiintyy eniten. Koska vastaaja rinnastaa tunnearvon sukunimen taustaan, arvelen näiden kahden asian liittyvän vastaajan mielestä tiiviisti yhteen, jolloin sukunimen taustalla lienee ollut vaikutus tunnearvon muodostumiseen.

Valmiista vastausvaihtoehtoissa on puuttunut vaihtoehto *sukulaissuhteet ja/tai sukuun liittäminen*, mikä nousee esiin usean informantin vastauksessa kysymykseen siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten heidän sukunimen valintaansa. Esimerkkien 41–44 avulla havainnollistan, miten vastaajat ovat nostaneet perustelun esiin vastauksissaan.

(41) ***Kaikilla sisaruksillani ja heidän vaimoillaan on sama sukunimi. Myös tuleva vaimoni haluaa minun sukunimeni itselleen.*** (NOS14)

(42) [--] *Molempien sukunimet olivat tylsät ja tavalliset, joten päätimme valita minun sukunimeni, sillä minulla oli läheisemmät suhteet sukuuni kuin puolisollla omaansa.* (NOS19)

(43) *Halusin säilyttää oman nimeni, koska se on ollut minulla pitkään, on osa identiteettiäni, sitoo sukuun.* [--] (NOS23)

(44) ***Olen paljon läheisempi oman kuin puolisoni perheen kanssa, ja haluan tulevasta avioliitosta huolimatta kokea kuuluvani omaan sukuuni.*** [--] (NOS24)

Esimerkissä 41 käy ilmi se, että *kaikilla sisaruksillani ja heidän vaimoillaan on sama sukunimi. Myös tuleva vaimoni haluaa minun sukunimeni itselleen*. Olen tulkinut vastauksen niin, että vastaajan tuleva vaimo on halunnut vastaajan sukunimen itselleen, ja tähän on ollut ainakin yhtenä vaikutteena vastaajan sisarusten puolisoitten tekemät nimivalinnat. Koska vastaaja on nostanut esiin vastauksessaan hänen lähisukulaisten nimivalinnat, on mielestäni perusteltua tulkita vastausta siten, että vastaajan puoliso lienee halunnut nimivalinnallaan liittää itsensä osaksi vastaajan perhettä.

Esimerkissä 42 vastaaja vertaa omaa suhdettaan puolisonsa sukulaissuhteisiin. Informantti kertoo, että *molempien sukunimet olivat tylsät ja tavalliset, joten päätimme valita minun sukunimeni, sillä minulla oli läheisemmät suhteet sukuuni kuin puolisoilla omaansa*. Koska vastaaja käyttää *sillä*-rinnastuskonjunktioita, jolla ilmaistaan yleensä syy–seuraus-suhteita, voidaan vastaajan läheisempien suhteiden olleen syy siihen, että seurauksena on ollut se, että pari on valinnut vastaajan sukunimen yhteiseksi sukunimekseen. Tällöin sukulaissuhteilla ja sukuun liittämällä on ollut merkittävä vaikutus parin sukunimen valinnassa.

Vastaaja esittää esimerkissä 43 muiden syiden ohella yhdeksi perusteluksi sen, että sukunimi *sitoo sukuun*. Kuuluminen osaksi sukua, jolla on sama sukunimi, onkin vastaajalle tärkeä perustelu olla vaihtamatta sukunimeä avioliitossa. Esimerkin 44 vastaaja pohtii, että *olen paljon läheisempi oman kuin puolisoni perheen kanssa, ja haluan tulevasta avioliitosta huolimatta kokea kuuluvani omaan sukuuni*. Käyttämällä määrää ilmaisevaa *paljon*-sanaa vastaaja kuvaa välien läheisyydellä olevan huomattava ero. Informantin pohdintojen jälkeen on mielestäni perusteltua tulkita, että vastaaja kokee sukunimen liittävän hänet osaksi perhettään ja sukuaan, minkä vuoksi hän ei halua vaihtaa sukunimeään.

Esimerkit 41–44 osoittavat sen, että osalle informanteista, jotka haluavat pitää oman sukunimensä avioituessaan, sukunimi merkitsee ja ehkä symboloi sukulaissuhteita ja sukuun kuulumista. Perhe- ja sukulaissuhteiden läheisyydellä onkin vaikutusta informanttien sukunimen valinnassa – jos omat välit sukuun ja perheeseen koetaan läheisiksi tai ainakin puolison välejä läheisemmiksi, niin informantit eivät halua vaihtaa omaa sukunimeään avioituessaan. Kotron (2012: 65–67) tutkimustulokset ovat oman tutkimuksen mukaisia. Kotron tutkimuksessa sellaiset informantit, jotka kokevat olevansa läheisiä sukunsa kanssa ovat perustelleet oman sukunimen säilyttämistä suvun merkityksellä. Vastaavasti informanteista ne, jotka ovat kokeneet sukunsa etäisiksi tai puolison suvun läheisemmäksi, ovat myös perustelleet sukunimen vaihtoa suvun merkityksellä. (Kotro 2012: 65–67.) Stormbomin (2011: 79) tutkimuksessa on ollut yksi informantti, jolle suvun merkitys on ollut niin tärkeä, että informantti on säilyttänyt sukunimensä avioituessaan.

Seitsemän vastaaja on valinnut valmiista vastausvaihtoehdoista sukunimen merkityksen/sisällön miellyttävyyden vaikuttaneen sukunimen valinnassa, mutta tämä ei nouse esiin yhdenkään vastaajan muissa vastauksissa. Tästä voidaan päätellä, että merkityksen/sisällön miellyttävyydellä on osalle informanteista jonkin verran vaikutusta sukunimen valinnassa, mutta sen merkitys ei ole niin suuri kuin muiden perusteluiden.

27 informantista kuusi on valinnut annetuista vaihtoehdoista nimen yksilöllisyydellä ja ainutlaatuisuudella olleen vaikutusta sukunimen valinnassaan. Saman verran vastaajia on valinnut harvinaisuuden annetuista vastausvaihtoehdoista, mikä nousee esiin monen informantin vastauksissa. Esimerkeillä 45–48 esitän, miten informantit ovat perustelleet nimen harvinaisuuden vaikutusta.

(45) *Sukunimeni on kohtuullisen harvinainen (alle 50 elossa olevaa), puolisoni sukunimi puolestaan hyvin yleinen. [--] Lisäksi oman sukunimeni harvinaisuus vaikutti vahvasti päätökseen.* (NOS3)

(46) *X:iä ei ole montaa, siksi haluan pitää harvinaisen sukunimen.* [--] (NOS10)

(47) *Omani X on harvinainen ja X on taas yksi yleisimpiä Hongkongissa/Kiinassa* (MOS16)

(48) *Sukunimi on harvinainen ja se on katoamassa* (MUOS20)

Esimerkkejä 45 ja 47 yhdistää se, että molemmissa informantit ovat verranneet oman nimensä harvinaisuutta puolison nimen yleisyyteen. Esimerkissä 45 vastaaja kirjoittaaakin, että *sukunimeni on kohtuullisen harvinainen (alle 50 elossa olevaa), puolisoni sukunimi puolestaan hyvin yleinen*. Vastaaja pohtii esimerkissä 47, että *omani X on harvinainen ja X on taas yksi yleisimpiä Hongkongissa/Kiinassa*. Sanat *harvinainen* ja *yleinen* käsitetäänkin yleensä toistensa vastakohdiksi, joten näillä sanavalinnoilla informantit luovat selkeän eron heidän ja puolisojensa sukunimien yleisyyden välillä. Esimerkit 45 ja 47 osoittavatkin sen, että joidenkin parien nimenvallinnassa on vaikutusta sillä, kumman osapuolen sukunimi on harvinaisempi. Tällöin parien yhteiseksi sukunimeksi valitaan harvinaisempi sukunimi – etenkin silloin, jos toisen osapuolen sukunimi on puolestaan yleinen.

Merkittävä ero esimerkkien 45 ja 47 informanttien välillä on kuitenkin heidän omien sukunimiensä yleisyys. Esimerkin 45 informantin sukunimeä voidaan yleisesti pitää harvinaisena, sillä elossa olevia sukunimen kantajia on noin 40 (Väestörekisterikeskus 2019a). Vastaavasti esimerkin 47 informantin sukunimi on melko yleinen, sillä elossa

olevia nimen kantajia on lähes 700 (Väestörekisterikeskus 2019a). Huomattava on kuitenkin se, että esimerkin 47 informantti on avioitumassa kiinalaisen kumppanin kanssa, jolloin nimien yleisyyttä verrattaessa informantin sukunimi voinee vaikuttaa määrältään harvinaiselta.

Esimerkissä 46 informantti pohtii, että *X:iä ei ole montaa, siksi haluan pitää harvinaisen sukunimen*. Esimerkin 48 informantti kertoo, että *sukunimi on harvinainen ja se on katoamassa*. Väestörekisterikeskuksen nimipalvelun (2019a) mukaan elossa olevia sukunimen kantajia onkin noin 100. Sukunimitilastoissa esimerkin 48 vastaajan sukunimi on noin 7 000 (Väestörekisterikeskus 2019b). Tilastojen perusteella sukunimeä voidaanakin pitää harvinaisena, mutta ei kuitenkaan katoamassa olevana nimenä, kuten informantti ajattelee.

Nimen harvinaisuus on yksi merkittävistä valintaperusteista Högbergin (2010: 26), Stormbomin (2011: 19–20) ja Kotron (2012: 59–60) tutkimuksissa. Harvinaisuus ei kuitenkaan nouse omassa tutkielmassani yhdeksi keskeisimmistä syistä pitää oma sukunimi avioliitossa. Huomattava on kuitenkin se, että tutkielmassani sellaiset informantit, jotka ovat tämän maininneet perusteluissaan, perustelevat nimenvaihtoa lähes yksinomaan oman nimensä harvinaisuudella. Tämän vuoksi voineekin todeta, että oman sukunimen harvinaisuudella on iso painoarvo osalle informanteistani.

Kuten taulukko 2 esittää, viisi vastaaja on valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista sukunimen kauneuden vaikuttaneen nimenvaihtamisessa, mutta peruste nousee esiin vain yhdessä avoimessa vastauksessa. Tämän perusteella on mielestäni perusteltua todeta, että sukunimen kauneudella ei lopulta ole suurta painoarvoa informanttien sukunimen valinnassa. Kauneus lieneekin vain yksi monista syistä, miksi vastaajat ovat päätyneet pitämään omat sukunimensä avioliitossa. Niin ikään viisi vastaajaa on kertonut puolison tai muiden ihmisten mielipiteiden vaikuttaneen sukunimen valinnassa. Avoimista vastauksista ilmenee, että puolison mielipiteellä on ollut vaikutusta monen informantin nimenvaihtamisessa, mutta muiden ihmisten mielipiteet eivät ole vaikuttaneet parien nimenvaihtamisessa.

27 informantista neljä on valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista perinteiden vaikuttaneen nimenvaihtamisessa. Tämä peruste esiintyykin muutaman informantin

avoimessa vastauksessa. Havainnollistan esimerkeillä 49–50, miten vastaajat ovat perustelleet perinteiden vaikutusta.

(49) *Avopuoliso tahtoo jatkaa äitinsä omia perinteitä ja ottaa minun sukunimeni vaikkakin puolison sukunimi onkin harvinainen.* (NOS15)

(50) [–] *Lisäksi perinteenä yhteinen sukunimi on varsin tuore perinne, vasta 1920-luvun sukunimilain peruja. Aiemmin puoliset ovat pitäneet omat sukunimensä, ainakin Itä-Suomessa, jossa meidän kummankin sukujuuret on.* [–] (MOS18)

Esimerkin 49 vastaaja kertoo, että *avopuoliso tahtoo jatkaa äitinsä omia perinteitä ja ottaa minun sukunimeni vaikkakin puolison sukunimi onkin harvinainen*. Vastaaja viittaa perinteellä puolisonsa äidin omiin perinteisiin, mikä kertonee siitä, että vastaajan puolison nimivalinnassa äidin tekemällä sukunimivalinnalla on ollut merkittävä vaikutus. Aiemmissa sukunimivalintoihin paneutuvissa tutkimuksista ainoastaan Johnsonin ja Scheublen (1995) tutkimuksessa äidin sukunimivalinnalla on ollut huomattava merkitys tyttärien nimivalintoihin.

Vastaaja pohtii esimerkissä 50 yhteisen sukunimiperinteen historiaa: ”*Lisäksi perinteenä yhteinen sukunimi on varsin tuore perinne, vasta 1920-luvun sukunimilain peruja. Aiemmin puoliset ovat pitäneet omat sukunimensä, ainakin Itä-Suomessa, jossa meidän kummankin sukujuuret on.*” Vastaus osoittaa informantin olevan todella tietoinen Suomen sukunimen kehityksestä, sillä vasta vuodesta 1920 alkaen naisilla on ollut pakko ottaa miehen sukunimi avioliitossa. Ennen sukunimilain voimaan astumista molemmat osapuolet ovat säilyttäneet omat nimensä avioliitossa. (Paikkala 2004a: 562.) Vastaaja onkin oikeassa siinä, että yhteinen sukunimi on perinteenä melko nuori, minkä vuoksi vastaaja ei ehkä koe tätä itselleen tärkeänä perinteenä.

Informanttieni vastauksien ja esimerkkien myötä voidaankin todeta, että sateenkaariparien sukunimivalinnassa perinteillä ei ole suurta vaikutusta. Tutkimustulokseni poikkeaa perinteiden osalta aiemmista tutkimuksista (mm. Twenge 1997: 423–424, 427; Suter 2004: 69, 72, 74, 76; Stormbom 2011: 18–19), joissa nimiperinteet ovat olleet yksi keskeisimmistä syistä sukunimen valinnassa.

27 vastaajasta kolme on kertonut, että valinnassa on vaikuttanut se, että sukunimi on sopivanpituihin ja että se sopii yhteen etunimien kanssa. Nämä eivät kuitenkaan esiinny

yhdenkään informanttini avoimissa vastauksissa, joten sukunimen sopivalla pituudella ja yhteensopivuudella etunimien kanssa ei ole juurikaan merkitystä informanttien nimiratkaisuissa. Aiempien tutkimuksen ja oman tutkielmani tulosten perusteella voidaankin todeta, että nimen muodolla, pituudella ja nimen yhteen sopivuudella etunimien kanssa voi olla osalle informanteista jonkin verran vaikutusta sukunimen valinnassa (Carbaugh 1996: 104; Stormbom 2011: 30–31, 44–45, 72; Kotro 64–65).

Niin ikään kolme vastaajaa on valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista sukunimen valinnan olleen kompromissi, ja tämä näkyy myös muutaman vastaajan avoimissa vastauksissa. Esimerkkien 51–52 avulla esitän, miten vastaajat ovat kertoneet sukunimen valinnan olleen heille kompromissi.

(51) [--] *tyttöystäväni ottaa minun sukunimen [--] Toinen pääpointti on se, että minä muutan täysin uudelle paikkakunnalle ja vaihdan samalla työpaikkaa. **Sukunimeä voi siis ajatella myös kompromissina/tasapuolisena joustamisena yhteisissä tulevaisuudessa.*** (NOS6)

(52) [--] ***Puoliso harkitsi** ottavansa minun nimeni, ja **minä harkitsin** ottavani hänen nimensä. **Päädyimme kumpikin kompromissina pitämään omat sukunimemme.*** [--] (MUOS8)

Esimerkin 51 vastaaja pohtii, että *sukunimeä voi siis ajatella myös kompromissina/tasapuolisena joustamisena yhteisissä tulevaisuudessa*. Peruste siihen, miksi vastaaja ajattelee näin on se, että *minä muutan täysin uudelle paikkakunnalle ja vaihdan samalla työpaikkaa*. Tämän vuoksi kompromissina hänen puolisonsa ottaa vastaajan sukunimen avioliitossa.

Esimerkissä 52 vastaaja kertoo, että *puoliso harkitsi ottavansa minun nimeni, ja minä harkitsin ottavani hänen nimensä*. Kumpikaan ei kuitenkaan halunnut vaihtaa nimeään, joten vastaaja kertoo, että *päädyimme kumpikin kompromissina pitämään omat sukunimemme*. Esimerkkien 51 ja 52 perusteella voi todeta kompromissin tarkoittavan informanteilleni hyvin erilaisia asioita. Kompromissi voi tarkoittaa sitä, että molemmat joutuvat tekemään muutoksia tai sitten sitä, että kumpikaan ei lopulta tee muutoksia.

Muutama vastaaja on myös sitä mieltä, että sukunimen suomalaisuus tai eksoottisuus on vaikuttanut siihen, että vastaajat ovat halunneet pitää oman sukunimensä avioliitossa. Nämä perusteet eivät kuitenkaan nouse esiin yhdenkään tämän ryhmän informantin

avoimissa vastauksissa, joten sukunimen suomalaisuudella ja eksoottisuudella ei ole juuri ollenkaan vaikutusta siihen, että informantit ovat halunneet pitää oman sukunimensä avioituessaan.

Vaikka annettuja vastausvaihtoehtoja on kyselylomakkeessa ollut kaikkiaan 27 erilaista, on avoimissa vastauksissa noussut esiin muutamia sellaisia, jotka ovat tältä listalta jääneet puuttumaan. Näistä sukuun liittämisen olen käsitellyt jo aiemmin tässä luvussa. Lisäksi osa informanteista on nostanut valintaperusteikseen feministisen valinnan ja sen, että rekisteröidyssä parisuhteessa ei ole ollut muuta vaihtoehtoa. Moni vastaaja on myös perustellut päätöstä pitää oma sukunimi sillä, että sukunimi on osa identiteettiä. Havainnollistan seuraavien esimerkkien avulla, miten informantit ovat esittäneet nämä kolme valintaperustetta.

(53) [--] *Itselleni yksi jonkin verran vaikuttanut seikka oli, että **historiallisesti naisen on ollut pakko ottaa puolison sukunimi**, ja vasta varsin hiljattain tämä pakko on poistunut - pidin oman sukunimen pitämistä myös feministisenä valintana.* (MUOS8)

(54) *Meidän tapauksessa **kun ensin rekisteröitiin parisuhde ei sukunimen vaihtaminen ollut mahdollista.*** (MOS2)

(55) *Halusin säilyttää oman nimeni, koska se on ollut minulla pitkään, **on osa identiteettiäni**, sitoo sukuun.* (NOS23)

Esimerkin 53 vastaaja pohtii, että *itselleni yksi jonkin verran vaikuttanut seikka oli, että historiallisesti naisen on ollut pakko ottaa puolison sukunimi, ja vasta varsin hiljattain tämä pakko on poistunut - pidin oman sukunimen pitämistä myös feministisenä valintana.* Tällä hän viitanee siihen, että ennen vuoden 1985 lakiuudistusta naisen on täytynyt ottaa miehen sukunimi avioliitossa (Paikkala 2004: 562). Informantti ja hänen puolisonsa ovat molemmat pitäneet omat sukunimensä avioliitossa, mikä on ainakin informantille itselleen osaksi feministinen valinta ja ehkä kannanottokin tätä aiempaa ”pakkolakia” vastaan.

Esimerkissä 54 vastaaja kertoo, että *meidän tapauksessa kun ensin rekisteröitiin parisuhde ei sukunimen vaihtaminen ollut mahdollista.* Aiemmin rekisteröidyssä parisuhteessa sukunimen vaihtaminen ei ole ollut mahdollista (Finlex 2001/950). Koska tämä on vastaajan ainut perustelu, rekisteröidyn parisuhteen oikeussäännöksillä lienee ollut suurin merkitys siihen, että vastaaja puolisoineen ovat pitäneet omat sukunimensä,

kun he ovat myöhemmin muuttaneet rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi. Mikäli pari on ollut rekisteröidyssä parisuhteessa pitkään ennen vuoden 2017 avioliittolain uudistumista, on mielestäni ymmärrettävää, ettei yhteisen sukunimen ottaminen ehkä vaikuta pariskunnan mielestä enää ajankohtaiselta tai tarpeelliselta.

Vastaaja pohtii esimerkissä 55, että *halusin säilyttää oman nimeni, koska se on ollut minulla pitkään, on osa identiteettiäni, sitoo sukuun*. Vastaaja tarkentaakin identiteettikäsitystään sillä, että se *sitoo sukuun*. Fadjukoffin (2007) mukaan identiteetillä tarkoitetaan yleisesti yksilön melko pysyvää käsitystä omasta yksilöllisyydestään ja omista arvoistaan. Suuret muutokset elämässä, kuten avioliitto, edellyttävätkin yleensä oman identiteetin pohdintaa. (Fadjukoff 2007: 57.) Myös aiemmissa tutkimuksissa (mm. Carbaugh 1996: 97, 103–104, 106; Högberg 2010: 28–29; Stormbom 2011: 81) sukunimi on koettu osaksi identiteettiä. Stormbomin (2011: 81) tutkimuksen perusteella hyvin vahva sukunimi-identiteetti on vaikuttanut informanttien haluun säilyttää oma sukunimi avioliitossa.

4.2.3. Suvun vanhan nimen ottavien valintaperusteet

Kyselyni 75 vastaajasta kuusi on ilmoittanut ottavansa puolisonsa kanssa käyttöön vanhan jommankumman suvussa esiintyneen sukunimen avioituessaan. Kyselylomakkeessani vastaajat ovat saaneet valita valmiiksi annetuista vaihtoehtoista, mitkä asiat vaikuttavat sukunimen valintaan (Kyselyn kysymys 13). Kyselyssä on ollut kaikkiaan 27 eri vaihtoehtoa, joista vastaajat ovat saaneet valita niin monta vaihtoehtoa kuin ovat halunneet. Kaikki informantit ovat valinneet useamman vaihtoehdon, joten vastauksia on enemmän kuin informanteja.

Annetuista vaihtoehtoista olen jättänyt taulukosta pois kymmenen sellaista, joita yksikään tämän ryhmän informanteista ei ole valinnut valintaperusteeksi. Nämä vaihtoehdot ovat seuraavat: perinteet, halu saada perheelle sama sukunimi, puolison tai muiden ihmisten mielipiteet, sukunimen suomalaisuus, yksinkertaisuus, yleisyys, tunnettuus ja arvostettavuus sekä se, että sukunimi on sama kuin jollakulla tunnetulla henkilöllä. Yksikään vastaajista ei ole myöskään valinnut vaihtoehtoista sukunimen

yhteensopivuutta etunimiensä kanssa. Näillä asioilla ei ole merkitystä sukunimen valinnassa vanhan suvun nimen ottaville informanteille.

Vastaajat ovat saaneet annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi vastata omin sanoin kysymykseen: ”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan?” (Kyselyn kysymys 14). Esitänkin vastaajieni kirjoittamia perusteluja suosituimpien valintaperusteiden tueksi. Seuraavaan taulukkoon olen koonnut vanhan suvun nimen ottavien informanttien valitsevat perusteet. Esitän taulukossa valintaperusteet järjestyksessä suosituimmasta vähiten suosittuun vaihtoehtoon

TAULUKKO 3. Suvun vanhan nimen ottavien sukunimen valintaperusteet.

Vaihtoehdot	Määrä
Oma sukunimeni ei miellytä/miellyttänyt.	5
Puolison sukunimi ei miellytä/miellyttänyt.	5
Valitsemaani sukunimeen liittyy tunnesiteitä.	4
Valitsemani sukunimi on kaunis.	3
Valitsemani sukunimen tausta ja/tai historia on minulle tärkeä.	3
Valitsemani sukunimi on kansainvälinen.	3
Halu jatkaa valitsemaani sukunimeä.	2
Valitsemani sukunimen merkitys/sisältö miellyttää minua.	2
Valitsemani sukunimi sopii vieraskielisenkin suuhun.	2
Valitsemani sukunimi on helppo ääntää.	2
Valitsemani sukunimi on helppo kirjoittaa.	2
Valitsemani sukunimi on yksilöllinen ja ainutlaatuinen.	1
Halu pitää sukunimi elossa.	1
Sukunimen valinta on/oli kompromissi.	1
Valitsemani sukunimi on harvinainen.	1
Valitsemani sukunimi on sopivanpituinen.	1
Valitsemani sukunimi on erikoinen ja/tai eksoottinen.	1

Taulukko 3 havainnollistaa sen, että selkeästi suosituimmat vaihtoehdot ovat olleet se, että oma ja puolison sukunimi eivät ole miellyttäneet. Nämä perusteet on valinnut viisi informanttia, eli ainoastaan yksi informanteista ei ole valinnut näitä perusteluita.

Tutkimustulokseni poikkeaa näiden perusteiden osalta aiemmista sukunimitutkimuksista (Stormbom 2011 & Kotro 2012). Stormbomin (2011: 29, 38, 72–73) tutkielman 12 haastateltavasta kaksi on kokenut oman sukunimensä epämieluisaksi, jolloin nämä informantit ovat ottaneet mielellään miehensä sukunimen avioituessaan. Kotron (2012) miesinformanteista ainoastaan yksi on korostanut nimen mielekkyyttä sukunimeä valittaessa. Suuri osa Kotron (2012) informanteista on kertonut, että eivät kiinnitä huomiota sukunimien muotoon tai esteettisyyteen. (Kotro 2012: 60–61.)

Esimerkkien 56 ja 57 avulla esitän, miten useat informantit ovat myös avoimissa vastauksissaan nostaneet esiin oman ja puolison sukunimen epämieluisuuden.

(56) [--] *Itse en pidä myöskään omasta sukunimestä eikä kumppanini pidä isänsä sukunimestä joten päätös oli helppo.* [--] (NSV4)

(57) *Omaan, entiseen sukunimeen liittyi huonoja muistoja, nimi vaihdettu X:ksi ennen häitä, jotta puolison oli mahdollista saada sama nimi.* (MUSV5)

Esimerkin 56 vastaaja kertoo, että *itse en pidä myöskään omasta sukunimestä eikä kumppanini pidä isänsä sukunimestä joten päätös oli helppo*. Vastaaja ei kuitenkaan perustele sitä, miksi he eivät ole kumppaninsa kanssa pitäneet omista sukunimistään, ja syitä tähän voikin olla useita. Vastauksesta ei myöskään ilmene, mitä mieltä vastaaja on ollut puolisonsa sukunimestä, joten vastaus kuuluneekin osaksi oma sukunimi ei miellytä -perusteluja.

Esimerkin 57 vastaus on ollut minulle vaikeasti luokiteltava. Vastaaja kertoo, että *omaan, entiseen sukunimeen liittyi huonoja muistoja, nimi vaihdettu X:ksi ennen häitä, jotta puolison oli mahdollista saada sama nimi*. Vastaaja ei siis suoraan sano, että hän ei olisi pitänyt omasta entisestä sukunimestään tai että sukunimi ei olisi ollut hänen mielestään miellyttävä. Entiseen sukunimeen liitetyt huonot muistot voivat liittyä vaikeisiin sukulais- tai perhesuhteisiin, jolloin sukunimen vaihtaminen voi olla halu irtautua suvusta ja/tai perheestä. Koska vastaaja ei kuitenkaan kerro tarkemmin, mitä hän tarkoittaa sukunimeen liittyvillä huonoilla muistoillaan, en voi tehdä oletusta siitä, että huonot muistot liittyisivät vastaajan sukulaisuhteisiin. Tämän vuoksi olen lopulta päättänyt yhdistämään vastauksen osaksi oma sukunimi ei miellytä -perusteluja.

Kuten taulukko 3 osoittaa, kolmanneksi suosituin vastausvaihtoehtoista on ollut sukunimeen liittyvät tunnesiteet. Kuitenkin vain yksi informanteista nostaa tunnesyyt esiin vastatessaan kysymykseen siitä, millä asioilla on ollut eniten vaikutusta sukunimen valinnassa. Tunnesiteillä on siis monelle suvun vanhan nimen ottavalle informantille jonkin verran merkitystä nimenvallinnassa. Aiemmissa tutkimuksissa (Högberg 2010 & Stormbom 2011) tunnesiteet eivät ole osa merkittävimpiä valintaperusteita. Kotron (2012) tutkimuksessa oman sukunimen säilyttäjien ja kaksoisnimen muodostajien yksi yleisimmistä valintaperusteista on ollut sukunimeen liittyvät tunnesiteet. Suvun vanhan nimen ottajien ryhmässä tunnesiteet eivät kuitenkaan ole olleet osa suosituimpia valintaperusteita. (Kotro 2012: 20.)

Esimerkin 58 avulla esitän, miten yksi informanteista on perustellut tunnesiteiden vaikuttaneen nimenvallinnassa.

(58) Sukunimi on kumppanini äidin tyttönimi jonka hän kuitenkin piti osana yhdistelmäimeä. Meistä **molemmille on tärkeää ottaa juuri hänen nimensä tunnesyistä ja kunnioituksesta**. [--] (NSV4)

Esimerkin 58 vastaaja kertoo sukunimen olleen *kumppanini äidin tyttönimi, jonka hän kuitenkin piti osana yhdistelmäimeä*. Tällöin vastaajan kumppanin äidin tyttönimi on ollut käytössä vain perheen äidillä. Vastaaja pohtii lisäksi, että *meistä molemmille on tärkeää ottaa juuri hänen nimensä tunnesyistä ja kunnioituksesta*. Vastaaja ei kuitenkaan kerro tarkemmin, mitä hän tarkoittaa tunnesyillä. Vastauksessaan hän rinnastaa tunnesyyt kunnioitukseen, joten vastaajalle nämä kaksi asiaa liittyvät kiinteästi yhteen.

Kuten taulukosta 3 voidaan huomata, puolet vastaajista on sitä mieltä, että nimen kauneus, tausta ja historia sekä kansainvälisyys ovat vaikuttaneet heidän sukunimen valintaansa. Näistä kolmesta kuitenkin ainoastaan kansainvälisyys nousee esiin vastaajien kirjoittamissa perusteluissa. Sukunimen kauneus ja tausta eivät ole suvun vanhan nimen ottaville merkittävimpiä valintaperusteita. Esimerkin 59 avulla esitän, miten kansainvälisyys ilmenee yhden informantin vastauksessa.

(59) [--] *Ulkomaille asuessa nimi on myöskin tuhat kertaa helpompi kuin omani*. (NSV4)

Esimerkin vastaaja vertaa suvun vanhaa nimeä omaan entiseen sukunimeensä ja toteaa, että *ulkomailla asuessa nimi on myöskin tuhat kertaa helpompi kuin omani*. Esimerkin 59 vastauksesta käy ilmi se, että vastaaja asunee ulkomailla, minkä vuoksi sukunimen kansainvälisyydellä on merkitystä hänen sukunimen valinnassaan. Parin valitsema suvun vanha nimi onkin ulkomaalainen eikä nimenkantajia ole Väestörekisterikeskuksen nimipalvelun (2019a) mukaan Suomessa yhtään. Vastaajan entinen sukunimi on puolestaan Suomessa melko yleinen *-nen*-loppuinen sukunimi ja elossa olevia nimenkantajia on Suomessa noin 400 (Väestörekisterikeskus 2019a).

Kuten taulukko 3 osoittaa, muutaman informantin vastaukset hajaantuvat tasaisesti viidelle eri vaihtoehdolle, jotka ovat: halu jatkaa sukunimeä, sukunimen merkityksen miellyttävyys, sukunimen sopiminen vieraskielisenkin suuhun sekä ääntämisen ja kirjoittamisen helppous. Esimerkin 59 vastauksen voi mielestäni liittää osaksi myös perusteluja sukunimen sopivuus vieraskielisenkin suuhun, mutta muiden informanttien vastauksissa tämä perustelu ei nouse esiin. Viidestä vaihtoehdosta informanttien vastauksissa nousee esiin myös sukunimen merkityksen miellyttävyys. Muut vaihtoehdot eivät esiinny suvun vanhan nimen ottavien informanttien kirjoittamissa perusteluissa. Esimerkillä 60 havainnollistan, miten yksi informanteista on tuonut esiin sukunimen merkityksen miellyttävyyden vaikutuksen sukunimen valintaansa.

(60) *Sukunimen merkitys molemmille osapuolille*. (NSV3)

Esimerkin 60 vastaaja vastaa kysymykseen ”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan?” lyhyesti yhdellä virkkeellä *sukunimen merkitys molemmille osapuolille*. Koska perustelu on ainut, jonka vastaaja on tuonut esiin, voinee olettaa, että merkityksen vaikutus on ollut suuri tai jopa ainut parin sukunimen valinnassa. Vastaaja ei kuitenkaan pohdi tarkemmin, mitä suvun vanha nimi on *molemmille osapuolille* merkinnyt, joten merkitys ja siihen johtaneet syyt jäävät avoimiksi.

Loput kuusi valintaa hajaantuvat kuudelle eri vaihtoehdolle: sukunimen yksilöllisyys, harvinaisuus, sopiva pituus ja erikoisuus sekä halu pitää sukunimi elossa ja se, että sukunimen valinta on kompromissi. Näillä syillä ei ole ollut paljoa merkitystä suvun vanhan nimen ottaville informanteille, sillä perusteet eivät esiinny myöskään informanttien kirjoittamissa vastauksissa.

Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi informanttien vastauksissa on ilmentynyt muutamia sellaisia perusteluja, joita ei ole ollut mukana annetuissa vaihtoehtoissa. Olen nimennyt nämä perusteet niitä kuvaavilla nimityksillä, jotka ovat paras vaihtoehto, suvun tärkeys ja sukunimen kuulostaminen siistille. Esimerkkien 61–63 avulla esitän, miten vastaajat nostavat nämä perusteet esiin vastauksissaan.

(61) *Kumpikaan ei halunnut pitää omaansa , mutta halusimme suvussa olevan sukunimen yhteiseksi. Puolisoni äidin sukunimi oli meistä vain paras.* (NSV1)

(62) *Halun pitää omassa suvussani esiintyvän sukunimen eli nykyisen sukunimeni tai äitini tyttönimen. Sekä minusta että puolisoistani se tuntuu oikealta sillä sukuni on hyvin tärkeä meille molemmille.* (NSV2)

(63) *Sukunimen pitää kuulostaa siistille.* (NSV6)

Esimerkin 61 vastaaja pohtii, että *kumpikaan ei halunnut pitää omaansa , mutta halusimme suvussa olevan sukunimen yhteiseksi. Puolisoni äidin sukunimi oli meistä vain paras*. Koska vastaaja ei kerro, miksi molemmat ovat halunneet vaihtaa sukunimeään avioituessaan, en yritä pohtia syitä nimenvaihdon taustalla. Olen tulkinut sukunimen olleen vihkiparin mielestä parhain vaihtoehto muihin mahdollisiin sukunimiin verrattuna. Tällöin vihkiparilla on ollut todennäköisesti vähintään neljä eri sukunimivaihtoehtoa – molempien vanhempien nimet ja mahdollisesti myös isovanhempien nimet – mistä valita. Nimeän osan esimerkin 61 vastauksesta sitä kuvaavalla nimityksellä paras vaihtoehto.

Lisäksi esimerkin 61 vastaaja kirjoittaa hänen ja hänen puolisonsa halunneen *suvussa olevan sukunimen yhteiseksi*. Tämän osan vastauksesta liitän osaksi halu saada perheelle yhteinen nimi -vastauksia. Vastaaja on valmiiksi annetuista 27 vaihtoehdosta valinnut kaikkiaan seitsemän sukunimen valintaansa vaikuttanutta perustelua. Hän ei kuitenkaan ole valinnut vaihtoehtoista neljäntenä ollutta halu saada perheelle yhteinen sukunimi -perustetta. On siis mielenkiintoista, että tämä tulee ilmi hänen kirjoittamansa vastauksen sanavalinnassa *yhteiseksi*, joka mielestäni viittaa siihen, että pari on nimenomaan halunnut yhteisen sukunimen.

Esimerkissä 62 vastaaja pohtii haluavansa *pitää omassa suvussani esiintyvän sukunimen eli nykyisen sukunimeni tai äitini tyttönimen*. Vastaaja jatkaa vielä, että *sekä minusta että puolisoistani se tuntuu oikealta sillä sukuni on hyvin tärkeä meille molemmille*. Vastaaja voisi olla myös osa informanttiryhmiä oman sukunimensä säilyttäjät, sillä hänen

vastauksestaan ilmenee se, että hän pohtii kahden nimivaihtoehdon välillä. Vastaaja ei myöskään vielä ole naimisissa puolisonsa kanssa, joten lopullinen päätös parin sukunimestä tehtäneen vasta silloin, kun avioituminen on heille ajankohtaista. Vaikka pari tekisi kumman vain sukunimivalinnan, niin päätöksen taustalla olisi joka tapauksessa sama syy – suvun tärkeys molemmille. Nimitän tätä perustelua suvun tärkeydeksi.

Esimerkissä 63 vastaaja perustelee sukunimeen vaikuttaneita asioista yksinomaan siten, että *sukunimen pitää kuulostaa siistille*. Vastaaja ei kuitenkaan kerro tarkemmin, mitä hän tarkoittaa sillä, että jokin sukunimi *kuulostaa siistille*. Valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen mukaan vastaajaa ei ole miellyttänyt oma eikä kumppanin sukunimi. Suvun vanha nimi kuulostaa siis vastaajan mielestä siistimmälle kuin hänen ja kumppaninsa nykyiset sukunimet.

Esimerkin 63 vastaajan sukunimen valintaan ovat vaikuttaneet myös suvun vanhan nimen kauneus, harvinaisuus, kansainvälisyys ja sopiminen vieraskielisenkin suuhun. Suvun vanha nimi onkin todella harvinainen, sillä Väestörekisterikeskuksen (2019a) mukaan nimenkantajia on alle viisi. Vastaavasti informantin ja hänen puolisonsa nykyiset sukunimet ovat yleisiä suomalaisia sukunimiä. Molempien sukunimien elossa olevia nimenkantajia on yli 5000. (Väestörekisterikeskus 2019a.) Molempien nykyiset sukunimet ovat myös tyypillisiä kolmetavuisia vokaaliloppuisia suomalaisia sukunimiä. Informantin ja hänen kumppaninsa valitsema suvun vanha nimi on puolestaan vieraskielisen kuuloinen. Siinä on esimerkiksi suomalaiselle äännerakenteelle poikkeava kolmen konsonantin yhdistelmä. Sukunimi myöskin loppuu kahteen konsonanttiin. Nimivalinnan ja valittujen vaihtoehtojen perusteella on mielestäni perusteltua olettaa, että vastaajan mielestä vieraskielisen kuuloinen sukunimi on siistimpi kuin tavallinen suomalainen sukunimi.

4.2.4. Uudisnimen muodostavien valintaperusteet

75 vastaajasta kuusi on kertonut muodostavansa kumppaninsa kanssa uudisnimen avioituessaan. Kyselylomakkeessani on ollut 27 valmiiksi annettua vastausvaihtoehtoa, joista vastaajat ovat saaneet valita, mitkä asiat ovat vaikuttaneet heidän sukunimen valintaansa (Kyselyn kysymys 13). Vastaajat ovat saaneet valita vaihtoehtoista niin

monta kuin ovat halunneet ja koska kaikki informantit ovat valinneet useamman vaihtoehdon, vastauksia on enemmän kuin informantteja.

Taulukosta olen jättänyt pois kymmenen sellaista vaihtoehtoa, joita yksikään tämän ryhmän informanteista ei ole valinnut. Poisjätetyt vaihtoehdot ovat seuraavat: perinteet, halu jatkaa valitsemaani sukunimeä, halu pitää sukunimi elossa, sukunimen kansainvälisyys, yleisyys, tunnettuus, erikoisuus ja arvostettavuus sekä se, jollakulla tunnetulla henkilöllä on sama sukunimi. Yksikään informanteista ei myöskään ole valinnut vaihtoehdoista sitä, että sukunimen tulisi sopia vieraskielisenkin suuhun. Näillä asioilla ei ole merkitystä uudisnimen muodostaville informanteille, kun he valitsevat sukunimeään avioituessaan.

Annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaajat ovat saaneet omin sanoin kertoa, millä asioilla on ollut eniten vaikutusta sukunimen valinnassa (Kyselyn kysymys 14). Esitän suosituimpien valintaperusteiden tueksi vastaajieni kirjoittamia perusteluja. Seuraavaan taulukkoon olen koonnut uudisnimen muodostavien informanttien valitsemat perusteet. Taulukossa esitän valintaperusteet järjestyksessä suosituimmasta vähiten suosittuun vaihtoehtoon.

TAULUKKO 4. Uudisnimen muodostavien sukunimen valintaperusteet.

Vaihtoehdot	Määrä
Valitsemani sukunimi on yksilöllinen ja ainutlaatuinen.	6
Valitsemani sukunimi on kaunis.	6
Oma sukunimeni ei miellytä/miellyttänyt.	4
Puolison sukunimi ei miellytä/miellyttänyt.	4
Haluan/halusin, että koko perheellä olisi sama sukunimi.	4
Valitsemani sukunimi on yksinkertainen ja selkeä.	4
Valitsemani sukunimen merkitys/sisältö miellyttää minua.	4
Valitsemani sukunimi on helppo ääntää.	3
Valitsemani sukunimi on helppo kirjoittaa.	3
Valitsemani sukunimi on sopivanpituinen.	3
Valitsemani sukunimi sopii yhteen etunimeni/-nimieni kanssa.	3
Valitsemani sukunimi on suomalainen.	3
Valitsemani sukunimi on harvinainen.	2
Puolison tai muiden ihmisten mielipiteet.	1
Valitsemani sukunimen tausta ja/tai historia on minulle tärkeä.	1
Valitsemaani sukunimeen liittyy tunnesiteitä.	1
Sukunimen valinta on/oli kompromissi	1

Kuten taulukko 4 osoittaa, kaikki uudisnimen muodostavat informantit ovat valinneet annetuista vaihtoehdoista nimen yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden vaikuttaneen heidän sukunimivalinnoissaan. Yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus ei kuitenkaan nouse esiin yhdenkään informantin kirjoittamassa vastauksessa, mutta lähes jokainen informantti nostaa vastauksessaan esiin sukunimen uutuuden. Finlexin (946/2017: 2 luku 17–20 §) mukaan vihkipari voikin keksiä täysin uuden uudisnimen, kunhan sukunimi ei ole jo jollakin elävällä henkilöllä käytössään ja kunhan nimi täyttää uusille sukunimille asetetut vaatimukset. Tällöin uusi sukunimi on siis hyvinkin yksilöllinen ja ainutlaatuinen, sillä uudisnimi on tällöin käytössä vain parilla ja parin mahdollisilla lapsilla. Uudisnimen muodostajien ryhmässä kuvaavampi nimitys tälle perusteelle on kuitenkin uutuus, joten nimeän nämä perustelut tutkielmassani uutuudeksi. Esimerkeillä 64–66 havainnollistan, miten uudisnimen muodostajat ovat perustelleet uutuuden vaikutusta sukunimen valinnassaan.

- (64) [--] *Meitä yhdistää halu uuteen suomenkieliseen sukunimeen.* (MUS1)
 (65) *Uusi nimi on kaunis, yksinkertainen ja yhdessä keksitty molempien sukunimistä kirjaimia yhdistäen.* [--] (NUS3)
 (66) *Uusi yhteinen sukunimi* [--] (NUS4)

Esimerkissä 64 vastaaja kirjoittaa, että *meitä yhdistää halu uuteen suomenkieliseen sukunimeen*. Lisäksi vastauksesta ilmenee selkeästi se, että halu on yhteinen, sillä vastaaja käyttää *me*-pronominia ja verbiä *yhdistää*, mitkä luovat kuvaa yhteisestä tavoitteesta.

Esimerkin 65 vastaaja on vastannut kysymykseen siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan (Kysymys 14), kuvailemalla parin uudisnimeä: ”*Uusi nimi on kaunis, yksinkertainen [--]*.” Sukunimen kuvailussa ensimmäisenä esiin nousee sana *uusi*, mikä kertonee siitä, että parille on ollut tärkeää muodostaa kokonaan uusi sukunimi. Lisäksi vastaaja kertoo uuden nimen olevan *yhdessä keksitty*. Tämä mielestäni osoittaa sen, että halu uuteen sukunimeen on ollut parin yhteinen tavoite.

Esimerkin 65 vastaaja kertoo, että uudisnimi on muodostettu *molempien sukunimistä kirjaimia yhdistäen*. Kyseessä ei kuitenkaan ole sellainen uudisnimi, josta voisi erottaa, mitkä parin aiemmat sukunimet ovat olleet. Sukunimi ei siis ole tyyppiä Virtakorhonen – olen käyttänyt tätä esimerkkiä luvussa 2.3. havainnollistamaan uudisnimen muodostamista parin sukunimiä yhdistäen. Vastaaja puolisoineen onkin yhdistänyt aiempia sukunimiään niin, että uudisnimi muodostaa kokonaan uuden mitään tarkoittamattoman sanan. Esimerkissä 66 vastaaja kuvailee parin uutta nimeä adjektiiveilla *uusi* ja *yhteinen*. Uutuuden lisäksi esimerkki 66 kuuluu siis myös osaksi perheelle yhteinen sukunimi -perusteita.

Taulukko 4 havainnollistaa, että toinen vaihtoehto, joka myös nousee esiin kaikkien informanttien vastauksissa, on sukunimen kauneus. Informanteista kolme tuo kauneuden esiin myös kirjoittamassaan vastauksessa. Stormbomin (2011) tutkimuksessa nimen kauneus on ollut yksi suosituimmista valintaperusteista suvun vanhan nimen ottaville informanteille, mutta tutkimuksen muille informanteille sukunimen kauneudella on ollut vain jonkin verran vaikutusta (Stormbom 2011: 19–20). Esimerkkien 67–69 avulla esitän, miten informantit perustelevat kauneuden vaikutusta sukunimen valinnassa.

- (67) [--] *Haluamme **sievät** uudet **sukunimet** yhteiselle perheellemme.* [--] (MUS1)
 (68) *Uusi nimi **on kaunis, yksinkertainen** ja yhdessä keksitty molempien sukunimista kirjaimia yhdistäen.* [--] (NUS3)
 (69) *Uusi yhteinen sukunimi, joka **kuulostaa kauniilta*** (NUS4)

Esimerkin 67 vastaaja kertoo, että *haluamme sievät uudet sukunimet yhteiselle perheellemme*. Vastaaja käyttääkin vastausvaihtoehdoista poiketen adjektiivia *sievä* kuvaamaan uutta sukunimeä. Kielitoimiston sanakirja kuvailee sanaa *sievä* adjektiiveilla *kaunis, soma* ja *viehättävä* (Kotus 2019). Vastaajalle puolisoineen nimen estetiikka on ollut yksi merkittävimmistä syistä muodostaa uudisnimi. Myös tässä vastauksessa nousee esiin uutuuden vaikutus nimenvallinnassa, sillä vastaaja käyttää myös adjektiivia *uusi*. Esimerkistä 67 ilmenee lisäksi se, että halu uuteen sukunimeen on ollut parille yhteinen tavoite. Tämä käy ilmi vastaajan *me*-pronominin käytöstä ja sanavalinnoista *yhteiselle perheellemme*.

Esimerkistä 68 ilmenee se, että parin uudisnimi on *kaunis* ja *yksinkertainen*. Vastaaja rinnastaa adjektiivit toisiinsa, mikä luo kuvan siitä, että sukunimen yksinkertaisuus on osa nimen kauneutta.

Esimerkin 69 vastaaja perustelee lyhyesti nimenvallinnassa eniten merkinneitä asioita seuraavasti: ”*Uusi yhteinen sukunimi, joka kuulostaa kauniilta.*” Hän nostaa vastauksessaan esiin kolme asiaa, jotka ovat vaikuttaneen sukunimen valintaan: uutuus, yhteinen sukunimi perheelle ja nimen kauneus. Vastaajan mielestä sukunimen tulee *kuulostaa kauniilta*. Hän ei kuitenkaan kuvaile tarkemmin, miltä kaunis nimi kuulostaa. Nimen estetiikka on siis yksi kolmesta perusteesta, eli kauneus on ollut merkittävä syy parin sukunimen valinnassa.

Taulukon 4 mukaan neljä informanttia on valinnut annetuista vaihtoehdoista sen, että oma eikä puolison sukunimi ole miellyttänyt. Nämä perusteet eivät kuitenkaan nouse esiin yhdenkään informantin vastauksessa, joten puolisoideen aiempien nimien epämieluisuus lieneekin vain yksi nimenvallinnassa merkinneistä syistä. Saman verran vastaajia on kertonut halunneensa koko perheelle saman sukunimen. Tämä peruste esiintyy myös kaikkien näiden neljän informantin vastauksessa. Tutkimustulos on aiempien tutkimuksien (mm. Twenge 1997; Högberg 2010; Stormbom 2011; Kotro 2012)

mukainen. Esimerkeillä 70 ja 71 havainnollistan, miten informantit tuovat perusteen esiin vastauksissaan.

(70) [--] *Tärkeää oli, että meillä on yhteinen nimi.* [--] (NUS3)

(71) *Tärkeintä että on yhteinen sukunimi.* [--] (NUS6)

Esimerkissä 70 vastaaja pohtii, että *tärkeää oli, että meillä on yhteinen nimi*. Informantin perusteluista perheelle yhteinen nimi on ainut, josta hän käyttää ilmaisua *tärkeää oli*, mikä saa perusteen erottumaan selkeästi muista perusteluista. Muut nimenvallintaan vaikuttaneet syyt informantti luettelee listana, jonka avulla hän ikään kuin kuvailee parin keksimää uudisnimeä.

Esimerkin 71 vastaaja käyttää samaa sanavalintaa – *tärkeä* – kuin esimerkin 70 vastaaja. Poikkeavaa on se, että esimerkissä 71 vastaaja on käyttänyt *tärkeä* sanan superlatiivimuotoa *tärkeintä*. Superlatiivia käyttämällä vastaaja on nostanut yhteisen nimen perusteeksi, jolla on ollut kaikkein eniten merkitystä parin nimenvallinnassa. Esimerkit 70 ja 71 ovatkin keskenään melko samanlaiset. Molempien esimerkkien informantit ovat halunneet korostaa yhteisen nimen merkitystä parien nimenvallinnassa.

Kuten taulukosta 4 voidaan huomata, neljä uudisnimen muodostavaa informanttia on valinnut annetuista vaihtoehtoista sukunimen yksinkertaisuuden ja merkityksen miellyttävyyden. Vain yksi vastaaja nostaa esiin nimen yksinkertaisuuden kirjoittamassaan vastauksessa. Merkitys ja sisältö eivät tule esiin informanttien muissa vastauksissa. Näillä asioilla lienee siis vain jonkin verran merkitystä uudisnimen muodostajien ryhmäläisille.

Kuudesta uudisnimen muodostavasta informantista kolme on sitä mieltä, että nimenvallinnassa on vaikuttanut se, että uudisnimi on helppoa ääntää ja kirjoittaa. Saman verran informantteja kokee, että sukunimen on oltava sopivanpituinen ja sen on lisäksi sovittava yhteen etunimien kanssa. Nämä neljä perustelua nousevat esiin parin informantin vastauksissa. Esitän esimerkkien 72 ja 73 avulla, miten informantit tuovat nämä perusteet esiin.

(72) *Meillä molemmilla on pitkät etu- ja sukunimet.* [--] *Haluamme myös tiivistää nimiämme.* [--] (MUS1)

(73) [--] *Nimen pitää sopia etunimiin ja suuhun.* (NUS6)

Esimerkissä 72 tulee ilmi sukunimen sopiva pituus. Vastaaja pohtii, että *meillä molemmilla on pitkät etu- ja sukunimet*. Nimien pituus on ollut yksi syistä, miksi vastaaja puolisoineen on päätenyt uudisnimeen, sillä vastaaja kertoo, että *haluamme myös tiivistää nimiämme*. *Tiivistää*-verbillä vastaaja tarkoittanee nimien lyhentämistä. Tulkitsen vastausta siten, että sukunimen sopivalla pituudella on ollut vastaajan sukunimen valinnassa merkitystä.

Esimerkin 73 vastaaja kirjoittaa, että *nimen pitää sopia etunimiin ja suuhun*. Vastaaja käyttää sanaa *pitää*, joka ilmaisee pakkoa, velvollisuutta ja välttämättömyyttä (Kotus 2019). Tällä sanavalinnallaan vastaaja mielestään osoittaa sen, että hänen mielestään sukunimen on välttämätöntä *sopia etunimiin ja suuhun*, jolloin näiden perusteiden merkitys on ollut vastaajan nimenvallinnassa suuri. *Suuhun* sopimisen olen tulkinnut tarkoittavan ääntämisen helppoutta. Jos sukunimi sopii suuhun, on se todennäköisesti helppoa ääntää. Esimerkissä 73 nouseekin esiin kaksi perustetta: ääntämisen helppous ja nimen yhteensopivuus etunimien kanssa.

Taulukko 4 havainnollistaa, että kolme vastaajaa on valinnut annetuista vastausvaihtoehtoista sukunimen suomalaisuuden vaikuttaneen siihen, että he ovat päätenneet muodostamaan uudisnimen. Vain yksi informanteista on perustellut sukunimenvalintaa nimen suomalaisuudella. Mielenkiintoista on se, että vain yksi informanteista on valinnut annetuista vaihtoehtoista sukunimen taustan ja/tai historian tärkeyden, mutta taustan merkitys nousee esiin monen informantin vastauksessa. Esimerkkien 74–76 avulla esitän informanttien kirjoittamia perusteluja, joissa nousee esiin nimen suomalaisuuden ja taustan vaikutus.

(74) [–] **Meitä yhdistää halu uuteen suomenkieliseen sukunimeen.** (MUS1)

(75) *Sukunimi, joka sopii molempien taustaan. Olemme molemmat lapista, joten olisi kiva saada sukunimeen joku pohjoiseen liittyvä sana (esim. hilla tai tunturi).* (NUS2)

(76) **Sukunimen tausta oli ratkaiseva valinta:** nimelle rakentui historia muun muassa asuinalueen perustella. (MUS5)

Esimerkissä 74 vastaaja kirjoittaa, että *meitä yhdistää halu uuteen suomenkieliseen sukunimeen*. Esimerkin 75 vastaaja pohtii haluavansa sukunimen, *joka sopii molempien taustaan*. Hän jatkaa ja tarkentaa, että *olemme molemmat lapista, joten olisi kiva saada*

sukunimeen joku pohjoiseen liittyvä sana (esim. hilla tai tunturi). Esimerkistä käy ilmi se, että vastaaja toivoisi uudisnimen liittyvän jollakin tavalla hänen ja hänen puolisonsa taustaan eli tässä tapauksessa Lappiin. Mielestäni esimerkistä 75 ilmenee myös se, että sukunimen suomalaisuudella on myös merkitystä parin nimenvallinnassa, sillä molemmat vastaajan esittämät esimerkkisanat ovat suomenkielisiä. Olenkin liittänyt esimerkin osaksi perusteluita suomalaisuus ja tausta, sillä mielestäni nämä perusteet tulevat esimerkissä esiin.

Vastaaja pohtii esimerkissä 76, että *sukunimen tausta oli ratkaiseva valinta*. Vastaajan ainut perustelu on siis sukunimen tausta, eli se on ollut merkittävä syy parin nimenvallinnassa. Vastaaja lisäksi tarkentaa taustan tarkoittavan tässä tapauksessa sitä, että *nimelle rakentui historia muun muassa asuinalueen perustella*.

Uudisnimen muodostajien ryhmästä kaksi on kertonut nimen harvinaisuuden vaikuttaneen nimenvallinnassa, mutta peruste ei nouse esiin informanttien avoimissa vastauksissa. Nimen harvinaisuudella ei siis ole paljoa merkitystä uudisnimen muodostajille. Kolme perustetta, jotka ovat puolison mielipide, sukunimeen liittyvät tunnesiteet ja se, että sukunimen valinta oli kompromissi, ovat kaikki saaneet vain yhden vastaajan äänen. Nämä perustelut eivät esiinny informanttien kirjoittamissa vastauksissa, joten näillä ei myöskään ole ollut isoa vaikutusta informanteilleni.

Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi yhden informantin vastauksessa on noussut esiin sellainen perustelu, joka ei ole esiintynyt annetuissa vaihtoehtoisissa. Esimerkin 77 avulla esitän, millainen perustelu on ollut.

(77) [--] *Haluamme sukunimeksemme kuvaavan meitä, tai edustavan jotakin meille yhteisesti tärkeää.* [--] (MUS1)

Vastaaja pohtii esimerkissä 77, että *haluamme sukunimeksemme kuvaavan meitä, tai edustavan jotakin meille yhteisesti tärkeää*. Vastaajan käyttämät ilmaisutavat, kuten *me*-pronomit ja monikon ensimmäisen persoonan possessiivisuffiksit, kertovat sen, että parisuhteen molemmat osapuolet ovat halunneet sukunimen kuvastavan heitä. Tällainen perustelu ei ole noussut esiin missään muussa informanttiryhmässäni. Onkin mielenkiintoista, että perustelu nousee esiin uudisnimen muodostavan informantin

vastauksesta. Moni voisi ajatella periytyvän vanhan sukunimen kertovan ja kuvaavan henkilöä, sillä periytyvä sukunimi voi kertoa esimerkiksi henkilön sukulais- ja perhesuhteista sekä siitä, mistä päin Suomea sukunimen kantaja on kotoisin. Esimerkiksi *nen*-loppuiset sukunimet ovat tavallisia itäsuomalaisilla ja puolestaan *la*-loppuiset sukunimet ovat tyypillisiä länsisuomalaisilla (Paikkala 2004b). Tässä tapauksessa paria kuvaavalla sukunimellä voidaan tarkoittaa asuinpaikan ja perhesuhteiden lisäksi myös esimerkiksi ammattia tai harrastusta. Nimeän tätä perustetta nimityksellä *sukunimen tulee kuvata paria*.

Olen nyt esittänyt, millaisia erilaisia sukunimiratkaisuja tutkimukseni sateenkaariparit ovat tehneet. Sukunimivalintojen pohjalta olen jakanut tutkielmani informantit neljään ryhmään ja olen tarkastellut näissä ryhmissä esille nousseita valintaperusteita omissa alaluvuissaan. Seuraavassa alaluvussa teen yhteenvedon informanttiryhmieni tärkeimmistä tutkimustuloksista. Lisäksi vertaan ryhmien tuloksia keskenään.

4.2.5. Yhteenveto ja ryhmien tulosten vertailu

Olen koonnut seuraavaan taulukkoon eri informanttiryhmieni suosituimmat valintaperusteet. Valintaperusteita on eri informanttiryhmillä eri määrä, sillä esimerkiksi uudisnimen muodostajien ryhmä on ollut vastauksissaan varsin yhdenmukainen, jolloin esimerkiksi toiseksi suosituimpia vaihtoehtoja voi olla jopa viisi. Taulukossa on luettavissa informanttiryhmän sukunimivalinta ja vastaajien lukumäärä. Taulukkoa tulkittaessa onkin huomioitava se, että määrät eivät ole verrannollisia keskenään, sillä eri ryhmissä on eri määrä informantteja. Lisäksi taulukko esittää eri informanttiryhmien suosituimmat valintaperusteet ja sen, kuinka moni ryhmän informanteista on valinnut perusteen. Esitän taulukossa valintaperusteet järjestyksessä suosituimmasta vähiten suosittuun vaihtoehtoon. Olen lihavoinut sellaiset valintaperusteet, jotka nousevat esiin lähes jokaisen ryhmän suosituimmissa perusteissa.

TAULUKKO 5. Informanttiryhmien suosituimmat sukunimen valintaperusteet.

Puolison sukunimi	36	Oma sukunimi	27	Suvun vanha nimi	6	Uudisnimi	6
perheelle yhteinen nimi	27	sukunimen jatkaminen	13	oman sukunimen epämieluisuus	5	uutuus	6
kauneus	11	sukunimen elossa pitäminen	11	puolison sukunimen epämieluisuus	5	kauneus	6
kompromissi	11	puolison sukunimen epämieluisuus	10	tunnesiteet	4	oman sukunimen epämieluisuus	4
etunimien kanssa yhteen sopiminen	9	perheelle yhteinen nimi	8	kauneus	3	puolison sukunimen epämieluisuus	4
harvinaisuus	9	tunnesiteet	8	taustan tärkeys	3	perheelle yhteinen nimi	4
sopiva pituus	9			kansainvälisyys	3	yksinkertaisuus	4
						merkityksen miellyttävyys	4

Kuten taulukko 5 osoittaa, selkeästi suosituin valintaperuste puolison nimen ottajien ryhmässä on ollut halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Tämä valintaperuste on annetuista vastausvaihtoehdoista ainut, jonka on valinnut yli puolet vastaajista. Peruste esiintyy myös monen informantin avoimessa vastauksessa, joten on perusteltua todeta, että tämä on ollut ryhmän selkeästi suosituin perustelu.

Taulukko 5 havainnollistaa, että halu saada perheelle yhteinen sukunimi on neljänneksi suosituin valintaperuste oman sukunimen säilyttäjien ryhmässä. Perusteen on valinnut noin joka kolmas ryhmäläinen. Koska monet näistä vastaajista tuo perusteen esiin myös avoimessa vastauksessaan, voi todeta tämän perusteen olevan merkittävä tekijä myös oman sukunimen säilyttäjien ryhmässä.

Huomionarvoista on myös se, että oman sukunimen säilyttävien kuudesta miesinformantista yksikään ei ole valinnut tai tuonut esiin vastauksessaan halua saada perheelle yhteinen sukunimi. Tämä tarkoittaa sitä, että oman sukunimen säilyttäjien 19 naisvastaajasta kahdeksalle sukunimen valinnassa vaikuttaa yhteisen sukunimen saaminen perheelle. Tästä voinee päätellä, että oman sukunimen säilyttävälle naisvastaajille tämä asia on tärkeämpää kuin ryhmän miesvastaajille.

Taulukon 5 mukaan perheelle yhteinen sukunimi on kolmanneksi suosituin valintaperuste uudisnimen muodostajien ryhmässä. Kuudesta informantista neljä on valinnut tämän perusteen, ja se esiintyy myös kaikkien näiden neljän informantin vastauksessa. Perheelle yhteinen sukunimi onkin selkeästi yksi suosituimmista perusteista uudisnimen muodostaville sateenkaaripareille.

Taulukosta 5 voidaan havaita myös se mielenkiintoinen asia, että suvun vanhan nimen ottajat ovat informanttiryhmistäni ainut, jonka suosituimpien valintaperusteiden listalla ei ole halua saada perheelle yhteinen sukunimi. Yksikään vanhan suvun nimen ottavista informanteista ei ole valinnut kyseistä vaihtoehtoa valmiiksi annetuista vaihtoehdoista. Tulos onkin siis täysin päinvastainen kuin muilla ryhmillä. Tämä on mielestäni jopa odotuksenvastaista, sillä jos pari valitsee avioituessaan ottavansa jommankumman suvussa esiintyneen sukunimen, niin tällöinhän parille tulee avioituessa sama sukunimi. Tulokseni kuitenkin osoittavat, ettei tällä perusteella ole ollut vaikutusta sukunimen valinnassa vanhan suvun nimen ottaville informanteilleni. Otantani on kuitenkin sen verran pieni, että tästä voisi tehdä oletusta siitä, ettei asialla olisi vaikutusta muille suvun vanhan nimen ottaville sateenkaaripareille.

Kaikista 75 informantista 39 on kertonut sukunimen valinnassaan vaikuttaneen halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Vähän yli puolet informanteistani on valinnut itselleen tämän perusteen. Se esiintyy myös usean informantin avoimessa vastauksessa kysymykseen: ”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan?” (Kyselyn kysymys 14). Perheelle yhteinen sukunimi onkin selkeästi tärkein perustelu tutkielmani sateenkaaripareille.

Yhteinen sukunimi kumppanin kanssa vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhdistää (Hagström 2006: 151). Tutkimustulokseni on aiempien tutkimuksien mukainen, sillä yhteinen sukunimi on ollut oleellinen sukunimen valintaan vaikuttaneista perusteluista myös Twengen (1997), Högbergin (2010), Stormbomin (2011) ja Kotron (2012) tutkimuksissa.

Taulukko 5 osoittaa, että puolison sukunimen ottajien toiseksi suosituin vastaus on ollut kauneus. 36 vastaajasta 11 on valinnut tämän annetuista vaihtoehdoista. Sukunimen

kauneuden vaikutus nousee esiin myös monen puolison sukunimen ottajien avoimissa vastauksissa. Kuten taulukosta 5 voidaan huomata, puolet suvun vanhan nimen ottajista on sitä mieltä, että nimen kauneus on vaikuttanut sukunimen valinnassa. Tämä perustelu ei kuitenkaan näy tämän ryhmän informanttien kirjoittamissa perusteluissa.

Taulukko 5 havainnollistaa, että kaikki kuusi uudisnimen ottajaa on kertonut sukunimen kauneuden vaikuttaneen nimenvallinnassa. Informanteista kolme tuo kauneuden esiin myös kirjoittamassaan vastauksessa. Ainut informanttiryhmä, jossa kauneus ei ole osa suosituimpia valintaperusteista, on oman sukunimen säilyttäjät. Kuitenkin viisi ryhmän informanttia on valinnut annetuista vastausvaihtoehdoista sukunimen kauneuden. Tämä peruste nousee esiin vain yhdessä avoimessa vastauksessa. Kauneus lieneekin vain yksi monista syistä, miksi vastaajat ovat päätyneet pitämään omat sukunimensä avioliitossa.

Jokainen informanttiryhmäni on valinnut 27 valmiiksi annetusta vastausvaihtoehdosta nimen kauneuden vaikuttaneen sukunimen valinnassa. Kauneus onkin toiseksi suosituin valintaperustelu tutkielmani sateenkaaripareille, sillä 75 informantista 25 on kertonut sukunimen valinnassa vaikuttaneen sukunimen kauneus. Perustelu nousee esiin myös informanttien kirjoittamissa vastauksissa, joten sateenkaariparien sukunimen valintaan vaikuttaa suuresti kauneus.

Stormbomin (2011: 19) tutkielmassa sukunimen kauneudella on ollut jonkin verran merkitystä sukunimen valinnassa, sillä 250 vastaajasta sen on valinnut noin 60 vastaajaa. Kotron (2012) tutkimuksessa moni informanteista on kertonut, etteivät he kiinnitä huomiota sukunimien esteettisyyteen. Kotron haastateltavat ovat kaikki olleet miehiä. (2012: 2, 61.) Informanttieni sukupuolijakaumalla voinee olla vaikutusta siihen, että kauneus nousee esiin tutkielmassani, sillä suurin osa informanteistani on naisia. Myös Stormbomin (2011: 2) tutkimuksessa informantit ovat kaikki olleet naisia.

Kysymyksen asetteluni on voinut myös vaikuttaa siihen, miksi tutkielmassani kauneus on noussut keskeiseksi perusteeksi. Olen nostanut kauneuden yhdeksi vaihtoehdoksi, jolloin se on ollut helposti valittava vaihtoehto. Jos kauneus ei olisi ollut osana tutkielmani valmiiksi annettuja vaihtoehtoja, ei perustelu olisi välttämättä noussut esiin yhtä taajaan informanttien avoimissa vastauksissa. Valmiiksi annetut vaihtoehdot ovatkin voineet ohjata informanttien avoimia vastauksia, sillä nämä vaihtoehdot esiintyvät lähes jokaisen

informantin vastauksessa. Toisaalta lista on ollut kattava ja olen pyrkinyt kokoamaan siihen mahdollisimman monipuolisesti erilaisia perusteita, jotta saisin riittävän määrän perusteluja tutkittavaksi. Huomattava on myös se, että informanttien avoimissa vastauksissa nousee esiin myös monia sellaisia perusteluja, jotka eivät ole olleet mukana vaihtoehtoissa.

Kuten taulukko 5 havainnollistaa, oman sukunimen säilyttävien ryhmässä kolmanneksi suosituin vastausvaihtoehtoista on ollut se, että puolison sukunimi on epämieluisa. Tämän vastauksen on valinnut kaikkiaan kymmenen vastaajaa, mutta perusteluissa tämän on maininnut ainoastaan yksi.

Taulukko 5 osoittaa sen, että suosituin vaihtoehto suvun vanhan nimen ottajille on ollut se, että puolison sukunimi on epämieluisa. Perusteen on valinnut viisi informanttia, eli ainoastaan yksi informanteista ei ole valinnut itselleen tätä perustelua. Puolison nimen epämieluisuus ilmenee myös usean informantin avoimessa vastauksessa, joten se on ollut yksi suurimmista syistä informanttien nimenvallinnassa.

Taulukon 5 mukaan uudisnimen ottajien toiseksi suosituin vastausvaihtoehto on ollut se, että puolison sukunimi ei ole miellyttänyt. Nämä neljä vastaajaa eivät kuitenkaan nosta puolison nimen epämieluisuutta esiin avoimessa vastauksessaan, joten puolison aiemman nimen epämieluisuus lieneekin vain yksi nimenvallinnassa merkinneistä syistä.

Odotuksenmukaisesti puolison sukunimen ottajien ryhmässä ei nouse esiin puolison sukunimen epämieluisuus. Kaikista 75 informantista 19 on kertonut sukunimen valinnassa vaikuttaneen puolison sukunimen epämieluisuus. Tämä on ollut kolmanneksi suosituin vastausvaihtoehtoista. Tästä voinee päätellä, että puolison sukunimen epämieluisuus on yksi merkittäviä syitä, miksi sateenkaariparit ovat joko pitäneet omat sukunimensä avioituessaan tai ovat päätyneet epäperinteisiin nimiratkaisuihin eli uudisnimen tai suvun vanhan nimen ottamiseen. Tutkimustulokseni on tältä osin myös aiemmista tutkimuksista poikkeava, mikä jälleen voi selittyä tutkimuskysymyksilläni. Kotron (2012) ja Stormbomin (2011) tutkielmissa ei ole noussut esiin puolison sukunimen epämieluisuuden vaikutus.

Puolison sukunimen ottajista 11 on kertonut sukunimivalinnan olevan kompromissi, kuten taulukko 5 esittää. Tämä nousee esiin myös informanttien avoimista vastauksista, vaikka sanaa kompromissi käyttääkin ainoastaan yksi informanteista. Puolison sukunimen ottajat ovatkin ainut vastaajaryhmä, jossa moni vastaaja on päätenyt kyseiseen sukunimivalintaan kompromissin vuoksi. Muissa ryhmissä kompromissi ei ole osa suosituimpia valintaperusteita. Tästä voinee päätellä sen, että vastaajani kokevat puolison sukunimen ottamisen useammin kompromissiksi.

Kompromissi nousee esiin myös Stormbomin (2011) tutkimuksessa, mutta eri sukunimivalinnan kohdalla. Tutkimuksessa naiset, jotka ovat päätenneet kaksoisnimeen, kuvailevat usein valintaansa kompromissiksi. Vastaajat ovat halunneet sekä säilyttää oman tyttönimensä että saada yhteisen nimen puolison kanssa (Stormbom 2011: 20.)

Taulukko 5 esittää, että puolison sukunimen ottajista yhdeksän vastaajaa on sitä mieltä, että sukunimen valinnassa on vaikuttanut yhteensopivuus etunimien kanssa, sopiva pituus ja harvinaisuus. Nämä kolme perustetta ei ole osa minkään muun informanttiryhmiäni suosituimpia valintaperusteita. Puolison sukunimen harvinaisuus on voinutkin olla yksi syy siihen, miksi osa puolison sukunimen ottajista on kertonut nimenvalinnan olleen kompromissi – vastaajat ovat ehkä ottaneet kompromissina puolison harvinaisen sukunimen.

Sukunimen sopiva pituus ei ole noussut merkittäväksi perusteeksi verrokkitutkimuksissani (mm. Högberg 2010; Stormbom 2011; Kotro 2012). Sukunimen yhteensopivuus etunimien kanssa nousee kuitenkin yhdeksi sukunimen valintaan vaikuttaneista syistä myös Kotron (2012: 65) ja Stormbomin (2011: 30–31, 44–45, 72) tutkimuksissa. Nimen harvinaisuus on noussut myös Högbergin (2010: 26), Stormbomin (2011: 19–20) ja Kotron (2012: 59–60) sukunimitutkimuksissa yhdeksi merkittävimmistä syistä nimen valintaan. Esimerkiksi Kotron (2012: 59–60) tutkimuksessa miesvastaajat ovat tehneet ei-perinteisen sukunimivalinnan, ja informanttien perusteluista yhtenä syynä nousee esiin vaimon sukunimen harvinaisuus. Puolison sukunimen ottajien valintaperusteet ovatkin näiden kahden perusteen osalta yhtenevät aikaisempien tutkimuksien kanssa.

Taulukko 5 osoittaa sen, että oman sukunimen säilyttäjien ryhmässä suosituin vaihtoehto on ollut sukunimen jatkaminen. Toiseksi suosituin valintaperuste on ollut sukunimen elossa pitäminen. Useat vastaajat ovat kertoneet näiden perusteiden myös vaikuttaneen eniten heidän sukunimen valinnassaan. Oman sukunimen jatkaminen ja elossa pitäminen ovat siis merkittävimmät syyt pitää oma sukunimi avioituessa. Muissa ryhmissä nämä perusteet eivät ole olleet suosittuja. Myös Stormbomin (2011: 20) tutkielmassa vähän yli puolet oman sukunimen säilyttävistä informanteista on perustellut valintaansa halulla jatkaa ja pitää sukunimi elossa. Tutkimustulokseni osoittaa mielestäni sen, että vastaajat kokevat erityisen tärkeänä oman – jommaltakummalta vanhemmalta perityn – sukunimen jatkamisen ja elossa pitämisen.

Kahdeksan oman sukunimen säilyttävää informanttia on lisäksi kertonut omaan sukunimiin liittyneiden tunnesiteiden vaikuttaneen siihen, että oma sukunimi on haluttu säilyttää avioliitossa. Tämä perustelu on toiseksi suosituin suvun vanhan nimen ottajille. Muissa ryhmissä tunnesiteet eivät ole suosittu valintaperuste. Tämä on mielestäni odotuksenmukaista, sillä puolison sukunimen ottajat ja uudisnimen muodostajat ovat päätyneet vaihtamaan sukunimen, jolloin tunnesiteitä ei liene vielä muodostunut.

Tunnesiteet eivät ole osa merkittävimpiä valintaperusteita aiemmissa tutkimuksissa (Högberg 2010 & Stormbom 2011), mikä selittyy ainakin osittain sillä, että suurin osa näiden tutkielmien informanteista on vaihtanut sukunimen avioliiton solmimisen yhteydessä. Kotron (2012: 20) tutkimuksessa oman sukunimen säilyttäjien ja kaksoisnimen muodostajien yksi yleisimmistä valintaperusteista on ollut sukunimeen liittyvät tunnesiteet. Tulokseni ovatkin yhtenevät Kotron (2012: 20) tutkimustuloksien kanssa.

Kuten taulukko 5 osoittaa, suvun vanhan nimen ottajille puolison sukunimen epämieluisuuden lisäksi selkeästi suosituin vaihtoehto on ollut se, että oma sukunimi ei ole miellyttänyt. Tämän perusteen on valinnut viisi informanttia. Oman sukunimen epämieluisuus on toiseksi suosituin vaihtoehto myös uudisnimen muodostajille. Kuudesta uudisnimen muodostajasta neljä on valinnut itselleen tämän vaihtoehdon. Oman sukunimen säilyttäjien ja puolison sukunimen ottajien suosituimmissa valintaperusteissa ei ole mukana oman sukunimen epämieluisuus. Uudisnimen muodostajille ja suvun vanhan nimen ottajille oman ja puolison sukunimen epämieluisuus ovat olleet merkittäviä

syitä, miksi ryhmien vastaajat ovat päätyneet ei-perinteiseen nimiratkaisuun. Myös Kotron (2012: 20) tutkielmassa uudisnimi on voitu ottaa sen vuoksi, että puolisoiden omat sukunimet eivät ole olleet mielekkäitä vaihtoehtoja.

Kuten taulukosta 5 voidaan huomata, puolet suvun vanhan nimen ottajista on sitä mieltä, että sukunimen taustan merkitys sekä kansainvälisyys ovat vaikuttaneet heidän sukunimen valintaansa. Taustan merkitys ei kuitenkaan esiinny informanttien avoimissa vastauksissa toisin kuin kansainvälisyys, joka nousee esiin myös vastaajien kirjoittamissa perusteluissa. Nämä perusteet eivät ole merkittäviä muille informanttiryhmilleni. Nämä perusteet eivät nouse esiin myöskään aiempien tutkielmien tutkimustuloksissa (mm. Högberg 2010; Stormbom 2011; Kotro 2012).

Taulukko 5 havainnollistaa hyvin sen, että uudisnimen muodostajat ovat olleet perusteissaan varsin yksimielinen ryhmä. Kaikki ryhmän informantit ovat nostaneet esiin vastauksissaan nimen uutuuden merkityksen sukunimen valinnassa. Toiseksi suosituimpia vastausvaihtoehtoja on edellä esitettyjen oman ja puolison sukunimien epämieluisuuden ja perheelle yhteisen nimen lisäksi sukunimen yksinkertaisuus ja merkityksen miellyttävyys. Nämä perusteet eivät nouse merkittäviksi perusteiksi muissa informanttiryhmissäni.

5. PÄÄTÄNTÖ

Pro gradu -tutkielmani on osa sosio-onomastista tutkimussuuntausta, jossa huomion kohteena on nimien käyttö ja variaatio. Olen kerännyt tutkielmani aineiston sähköisellä kyselylomakkeella internetissä syksyllä 2018. Aineistoni koostuu 75 sateenkaari-ihmisen kyselylomakevastauksesta. Tutkimusmenetelmäni on laadullinen ja olen hyödyntänyt tutkielmassani aineistolähtöistä sisällönanalyysin menetelmää. Tutkimusotteeni on ollut pääasiassa laadullinen, mutta olen jäsentänyt tuloksiani kevyin kvantitatiivisin tuloksin.

Tutkielmassani olen tarkastellut, millaisia sukunimivalintoja sateenkaariparit tekevät solmiessaan avioliittoa. Tutkimushypoteesini on ollut, että suurin osa tutkielmani pareista valitsee joko pitävänsä avioituessaan omat sukunimensä, tai parit ottavat jommankumman sukunimen yhteiseksi sukunimekseen. Olen perustanut hypoteesini aiempien tutkimuksien tuloksiin (mm. Johnson & Scheuble 1995; Twenge 1997; Suter 2004, Hoffnung 2006; Högberg 2010; Stormbom 2011).

Tutkimushypoteesini on osoittautunut oikeaksi, sillä 75 informantistani 35 on ottanut puolisonsa sukunimen. 26 informanttia on kertonut pitävänsä oman sukunimensä avioliitossa. Informanteistani huomattava enemmistö – 81 prosenttia – on siis joko ottanut puolisonsa sukunimen tai pitänyt oman sukunimensä. Kuusi informanttia on ottanut puolisonsa kanssa suvun vanhan nimen ja niin ikään kuusi on muodostanut uudisnimen puolisonsa kanssa avioituessaan.

Informanttieni tekemien sukunimivalintojen pohjalta olen jakanut informantit neljään ryhmään: 1) puolison nimen ottajat, 2) oman sukunimen säilyttäjät, 3) suvun vanhan nimen ottajat ja 4) uudisnimen muodostajat. Olen tutkinut erityisesti sitä, millaiset syyt ja perusteet ovat vaikuttaneet eri ryhmien sukunimen valinnoissa. Lisäksi olen tarkastellut, mitkä valintaperusteet ovat olleet ryhmien kesken samanlaisia ja mitkä puolestaan erilaisia.

Kaikista 75 informantista 39 on kertonut sukunimen valinnassa vaikuttaneen halu saada perheelle yhteinen sukunimi. Tämä on ollut selkeästi tärkein valintaperuste tutkielmani sateenkaaripareille. Tutkimustulokseni on aiempien tutkimuksien (mm. Twenge 1997; Högberg 2010; Stormbom 2011; Kotro 2012) mukainen.

Kauneus on ollut toiseksi suosituin valintaperuste, sillä 75 informantista 25 on kertonut sukunimen valinnassa vaikuttaneen sukunimen kauneus. Tämä peruste on noussut esiin jokaisessa informanttiryhmässä, ja se on esiintynyt myös informanttien avoimissa vastauksissa. Tutkielmani sateenkaariparien sukunimen valinnassa vaikuttaakin suuresti nimen kauneus.

Kolmanneksi suosituin valintaperuste on ollut puolison sukunimen epämieluisuus; 75 informantista 19 on kertonut tämän vaikuttaneen sukunimen valinnassa. Puolison sukunimen epämieluisuus on yksi merkittäviä syitä, miksi sateenkaariparit ovat joko pitäneet omat sukunimensä avioituessaan tai ovat päätyneet epäperinteisiin nimiratkaisuihin eli uudisnimen tai suvun vanhan nimen ottamiseen.

Puolison sukunimen ottajille tärkeimmät sukunimen valintaperusteet ovat olleet halu saada perheelle yhteinen sukunimi, sukunimen kauneus ja se, että sukunimen valinta on kompromissi. Puolison sukunimen ottajat ovatkin ainut vastaajaryhmä, jossa moni vastaaja on päätenyt sukunimivalintaansa kompromissin vuoksi. Tästä voinee päätellä sen, että vastaajani kokevat puolison sukunimen ottamisen melko usein kompromissiksi.

Oman sukunimen säilyttäjien tärkeimmät valintaperusteet ovat olleet sukunimen jatkaminen, nimen elossa pitäminen ja puolison sukunimen epämieluisuus. Useat ryhmän vastaajista ovat kertoneet sukunimen jatkamisen ja elossa pitämisen vaikuttaneen eniten heidän sukunimen valinnassaan. Oman sukunimen jatkaminen ja elossa pitäminen ovat siis sateenkaaripareille merkittävimmät syyt pitää oma sukunimi avioituessa. Muissa informanttiryhmissä nämä kaksi perustetta eivät ole olleet kovin suosittuja.

Suvun vanhan nimen ottajille tärkeimmät valintaperusteet ovat olleet oman ja puolison sukunimen epämieluisuus, sillä ainoastaan yksi ryhmän informanteista ei ole valinnut itselleen näitä perusteluita. Kolmanneksi suosituin vaihtoehto on ollut sukunimeen liittyvät tunnesiteet.

Oman ja puolison sukunimen epämieluisuus ovat olleet toiseksi suosituimmat vaihtoehdot myös uudisnimen muodostajille. Uudisnimen muodostajille ja suvun vanhan

nimen ottajille oman ja puolison sukunimen epämieluisuus ovat olleet merkittäviä syitä, miksi ryhmien vastaajat ovat päätyneet ei-perinteisiin nimiratkaisuihin.

Uudisnimen muodostajat ovat olleet perusteissaan kaikkein yksimielisin ryhmä. Kaikki ryhmän informantit ovat nostaneet esiin vastauksissaan sukunimen uutuuden ja kauneuden merkityksen. Toiseksi suosituimpia vastausvaihtoehtoja ovat olleet oman ja puolison sukunimien epämieluisuus, perheelle yhteinen nimi, sukunimen yksinkertaisuus ja merkityksen miellyttävyys. Yksinkertaisuus ja merkityksen miellyttävyys eivät nouse merkittäviksi perusteiksi muissa informanttiryhmissäni.

Olen tutkimuksessani keskittynyt tarkastelemaan sateenkaariparien sukunimen valintaperusteita. Pro gradu -tutkielman pituuden puitteissa olen joutunut jättämään pois monia mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä, esimerkiksi millaisia ajatuksia ja tunteita sateenkaariparit liittävät sukunimiin, millainen prosessi sukunimen valinta on ollut aviopareille ja mitä mieltä avioparien lähipiirit ovat olleet parien sukunimivalinnoista. Näiden tutkimuskysymysten avulla tutkimusta voisi helposti laajentaa.

Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella sateenkaariparien sukunimen valintaperusteita hyödyntämällä erilaista aineistonkeruutapaa. Esimerkiksi haastatteleamalla vastaajilta voisi saada syvällisempiä perusteluja siihen, mitkä tekijät vaikuttavat parien sukunimen valinnassa. Toisaalta haastattelussa on riskinä se, että vastaajat eivät välttämättä vastaa yhtä aidosti ja rehellisesti kuin he vastaisivat anonymina sähköisellä kyselylomakkeella. Jatkotutkimuksessa sukunimiaihetta varten voisi kerätä myös määrällisesti paljon laajemman aineiston, jolloin tuloksia voisi myös tarkastella kvantitatiivisesti.

LÄHTEET

- AINIALA, TERHI; SAARELMA, MINNA; SJÖBLOM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ALANEN, RIIKKA 2011: Kysely tutkijan työkaluna. – Paula Kalaja, Riikka Alanen & Hannele Dufva (toim.), *Kieltä tutkimassa*. Helsinki: Finn Lectura.
- BRAMWELL, ELLEN SAGE 2011: *Naming in society: a cross-cultural study of five communities in Scotland*. PhD thesis. University of Glasgow.
- CARBAUGH, DONALD 1998: *Situating selves: The communication of social identities in American scenes*. New York: State University of New York Press.
- ESKOLA, JARI 2018: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- ESKOLA, JARI – SUORANTA, JUHA 1996: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- FADJUKOFF, PÄIVI 2007: *Identity formation in adulthood*. University of Jyväskylä: distributor: University Library of Jyväskylä.
- FINLEX 2001/950: *Laki rekisteröidystä parisuhteesta*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010950> (1.8.2019).
- FINLEX 1929/234: *Avoliittolaki*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234> (17.1.2019).
- FINLEX 946/2017: *Etu- ja sukunimilaki*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170946#Pidp447118080> (17.1.2019).
- FINLEX 2017: *Samaa sukupuolta olevien parien vihkiminen mahdollista maistraateissa maaliskuun alusta – parisuhteen rekisteröinti loppui*. Uutiset 01.03.2017. <https://www.finlex.fi/fi/uutiset/344> (31.7.2019).
- FODOR-LATVALA, KATALIN 2012: *Unkarilaiset sukunimet*. Suomi–Unkari seura. Kieli 18.10.2012. <https://suomiunkari.fi/kieli/unkarilaiset-nimet/> (28.9.2019).
- HAGSTRÖM, CHARLOTTE 2006: *Man är vad man heter: Namn och identitet*. Stockholm: Carlsson.
- HOFFMANN, ISTVÁN 2015: *Fokuksessa suomalainen nimistöntutkimus* – Virittäjä 1/2015 s. 150–156.

- HOFFNUNG, MICHELE 2006: What's in a name? Marital name choice revisited. – *Sex roles* 55 s. 817–825.
- HÖGBERG, EMELIE 2010: *Efter namnet kommer efternamnet – men vems? En studie över val av efternamn vid äktenskap*. C-uppsats. Uppsala universitet.
- IHMISOIKEUSKESKUS 2017: *Tasa-arvoinen avioliittolaki voimaan Suomessa 1.3.2017*. Uutisarkisto 2012–2017. <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/uutiset/uutisarkisto-2012-2017/?x5964494=5965076> (31.7.2019).
- JANSSON, EVA 1991: *Islantilaiset nimet*. Artikkelit 4/1991. Kielikello. <https://www.kielikello.fi/-/islantilaiset-nimet> (15.7.2019).
- JOHNSON, DAVID R. – SCHEUBLE, LAURIE K. 1995: Women's marital naming in two generations: a national study – *Journal of Marriage and Family*. 3 s. 724–732.
- KANGAS, URPO 1998: *Suomen nimioikeus: lyhyt oppimäärä*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- KEMPPAINEN, KATARIINA 1993: *Mannens släktnamn eller hustruns? – En studie i verkningarna av 1985 års släktnamnslag*. Pro gradu -avhandling. Helsingfors universitet.
- KIVINIEMI, EERO 1982: *Rakkaan lapsen monet nimet: suomalaisten etunimet ja nimenvaihtaminen*. Espoo: Weilin+Göös.
- KIVINIEMI, EERO 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomi 148. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOTRO, MIA 2012: *”Epäperinteisen päätöksen takana oli perinteinen ajatus”: Mistä syistä miehet ovat vaihtaneet sukunimensä avioitumisen yhteydessä?* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- KOTUS 2019: *Kielitoimiston sanakirja*. <https://www.kielitoimistonanakkirja.fi/> (1.9.2019).
- LAITI, MINNA 2017: *Sateenkaari-ihmiset terveydenhuollon asiakkaina*. <http://terveyttatieteesta.blogspot.com/2017/12/sateenkaari-ihmiset-terveydenhuollon.html> (24.10.2018).
- MIKKONEN, PIRJO 2002: *Maahanmuuttajien nimijärjestelmä*. Artikkelit 4/2002. Kielikello. <https://www.kielikello.fi/-/maahanmuuttajien-nimijarjestelmista> (15.7.2019).
- MIKKONEN, PIRJO 2013: *”Otti oikean sukunimen”: Vuosina 1850–1921 otettujen sukunimien taustat*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

- NAKARI, MINNA 2011: *Variation i kvinnors namnfraser i officiella dokument i Helsingfors 1780–1930: socioonomastiska synvinklar på makt och identitet*. Helsingfors universitet.
- PAIKKALA, SIRKKA 2004A: *Se tavallinen Virtanen: suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PAIKKALA, SIRKKA 2004B: *Se tavallinen Virtanen*. Artikkel 4/2004. Kielikello. <https://www.kielikello.fi/-/se-tavallinen-virtanen> (10.9.2019).
- PAIKKALA, SIRKKA 2012: *Puolison nimi vai oma nimi?* Artikkel 1/2012. <https://www.kielikello.fi/-/puolison-nimi-vai-oma-nimi-> (30.10.2018).
- PAIKKALA, SIRKKA 2019: *Uusi etu- ja sukunimilaki voimaan*. <https://www.kielikello.fi/-/uusi-etu-ja-sukunimilaki-voimaan> (31.7.2019).
- PIETILÄ, MARJUT – POHJANPÄÄ, KIRSI 2019: *Lakimuutokset näkyvät sateenkaariväen tilastoinnissa – samaa sukupuolta olevan kanssa avioliitossa 4 000 suomalaista*. Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/lakimuutokset-nakyvat-sateenkaarivaen-tilastoinnissa-samaa-sukupuolta-olevan-kanssa-avioliitossa-4000-suomalaista/> (24.6.2019).
- PIIROINEN, ANNA-SOFIA 2003: *Puolison sukunimen valinta parisuhdetta solmittaessa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- SETA RY 2018: *Avioliittolaki*. <https://seta.fi/ihmisoikeudet/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/avioliittolaki/> (22.10.2018).
- SETA RY 2019: *Sateenkaarisanasto*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/> (18.7.2019).
- STORMBOM, ELINA 2011: *"Sukunimeni on kuin moottoripyöräjengiläiselle liivi – en luopuisi siitä mistään hinnasta": Nuorten naisten sukunimen valinta avioliiton yhteydessä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO 2019: *Uusi avioliittolaki ja kirkko*. <https://evl.fi/uutishuone/pinnalla-nyt/avioliittolaki> (31.7.2019).
- SUTER, ELIZABETH A. 2004: Tradition never goes out of style: *The role of tradition in women's naming practices*. – *The Communication Review* 1 s. 57-87.
- SVT = SUOMEN VIRALLINEN TILASTO 2018A: *Siviilisäädyn muutokset*. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/ssaaty/index.html> (1.11.2018).

- SVT = SUOMEN VIRALLINEN TILASTO 2018B: Siviilisäädyn muutokset. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2017/ssaaty_2017_2018-05-08_tie_001_fi.html (16.1.2019).
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 9. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- TWENGE, JEAN M. 1997: "Mrs. His Name". Women's preferences for married names. – *Psychology of Women Quarterly* 21 s. 417–429.
- VENCKUTÉ, REGINA 1995: *Liettualaisten sukunimistä*. Artikkelit 3/1995. Kielikello. <https://www.kielikello.fi/-/liettualaisten-sukunimista> (15.7.2019).
- VÄESTÖREKISTERIKESKUS 2019A: *Nimipalvelu*. <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimi/palvelu/> (30.7.2019).
- VÄESTÖREKISTERIKESKUS 2019B: Väestötietojärjestelmän suomalaisten nimiaineistot. *Sukunimitilasto* 2019-01-07 *Suosittu*. <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/none> (30.7.2019).

LIITE 1. Kyselylomake

Samaa sukupuolta olevien parien sukunimen valintaperusteet avioliitossa

Tämä kysely on tarkoitettu kaikille sellaisille sateenkaari-ihmisille, jotka elävät vakituksessa parisuhteessa samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin **15 minuuttia**. Kysely sisältää monivalintoja, rastiruutuun vaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä. Vastaathan jokaiseen annettuun kohtaan huolella ja ajatuksella.

Antamiasi taustatietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä hyödynnetä tai käytetä mihinkään muuhun kuin tähän tutkimukseen. Tutkimuksessa käsitellään ja esitetään antamiasi vastauksia niin, että ne olisivat mahdollisimman etäisesti liitettävissä yksittäiseen vastaajaan.

Huomioithan kuitenkin, että tutkimuksessa käsitellään sukunimen valintaperusteita, joten tutkimukseen **ei voi vastata** täysin **anonymisti**. Sukunimesi täytyy siis olla mukana taustatiedoissasi, ja sinun pitää lisäksi antaa lupa henkilötietojesi käsittelyyn. Voit kuitenkin valita, saako sukunimeäsi julkaista tutkimuksen yhteydessä.

1. Vastaamalla tähän kyselyyn annan lupani henkilötietojeni käsittelyyn. Huomaathan, että sinun täytyy antaa lupa henkilötietojesi käsittelyyn jatkaaksesi tätä kyselyä.

- ☐ Kyllä, annan lupani henkilötietojeni käsittelyyn.
- ☐ Ei, en anna lupaa henkilötietojeni käsittelyyn.

2. Saako nykyistä ja/tai tulevaa sukunimeäsi julkaista tutkimuksen yhteydessä?

- ☐ Kyllä, annan lupani sukunimeni julkaisemiin vain tässä tutkimuksessa.
- ☐ Ei, en anna lupaa sukunimeni julkaisemiseen.

Taustatiedot

Antamiasi taustatietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä hyödynnetä tai käytetä mihinkään muuhun kuin tähän tutkimukseen. Tutkimuksessa käsitellään ja esitetään antamiasi vastauksia niin, että ne olisivat mahdollisimman etäisesti liitettävissä yksittäiseen vastaajaan. Tähdellä merkityt kohdat ovat pakollisia.

3. * Vastaajan sukunimi (ennen avioitumista):

4. * Puolison/tulevan puolison sukunimi (ennen avioitumista):

5. * Vastaajan ikä:

6. * Vastaajan sukupuoli:

7. * Vastaajan nykyinen asuinpaikkakunta:

8. * Koulutustausta:

- ☐ peruskoulu
- ☐ ylioppilas
- ☐ ammatillinen koulutus
- ☐ alempi korkeakoulututkinto
- ☐ ylempi korkeakoulututkinto

9. * Siviilisäätty (kyselyn täyttö hetkellä):

- ☐ avioliitossa
- ☐ avoliitossa
- ☐ parisuhteessa
- ☐ sinkku

10. * Onko sinulla ja/tai (tulevalla) puolisolasi lapsia?

- ☐ Kyllä, minulla on lapsi(a).
- ☐ Kyllä, puolisolani on lapsi(a).
- ☐ Kyllä, molemmilla on omia lapsi(a).
- ☐ Kyllä, minulla ja puolisolani on yhteinen/yhteisiä lapsi(a).
- ☐ Ei, meillä ei ole omia tai yhteisiä lapsia.

Sukunimen valintaperusteet ja -prosessi

11. * Minkä sukunimen aiot ottaa/otit avioliiton yhteydessä?

- ☐ Pidän/pidin oman sukunimeni.
- ☐ Otan/otin puolisoni sukunimen.
- ☐ Otan/otin kaksoisnimen.
- ☐ Otamme/otimme uuden, yhteisen sukunimen.
- ☐ Otamme/otimme jommankumman suvussa esiintyneen sukunimen.
- ☐ Muu, mikä? _____

12. * Mikä tuleva/nykyinen sukunimesi on?

13. Mitkä asiat vaikuttavat/vaikuttivat sukunimen valintaasi? Voit valita niin monta vaihtoehtoa kuin haluat.

- ☐ Perinteet
- ☐ Halu jatkaa valitsemaani sukunimeä.
- ☐ Halu pitää sukunimi elossa.
- ☐ Haluan/halusin, että koko perheellä olisi sama sukunimi.
- ☐ Valitsemani sukunimen tausta ja/tai historia on minulle tärkeä.
- ☐ Valitsemaani sukunimeen liittyy tunnesiteitä.
- ☐ Valitsemani sukunimen merkitys/sisältö miellyttää minua.
- ☐ Sukunimen valinta on/oli kompromissi.
- ☐ Puolison tai muiden ihmisten mielipiteet.
- ☐ Oma sukunimeni ei miellytä/miellyttänyt.
- ☐ Puolison sukunimi ei miellytä/miellyttänyt.
- ☐ Jollakulla tunnetulla henkilöllä on/oli sama sukunimi kuin se, minkä valitsen/valitsin.
- ☐ Valitsemani sukunimi sopii yhteen etunimeni/-nimieni kanssa.
- ☐ Valitsemani sukunimi sopii vieraskielisenkin suuhun.
- ☐ Valitsemani sukunimi on suomalainen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on kansainvälinen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on helppo ääntää.
- ☐ Valitsemani sukunimi on helppo kirjoittaa.
- ☐ Valitsemani sukunimi on yksilöllinen ja ainutlaatuinen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on yksinkertainen ja selkeä.
- ☐ Valitsemani sukunimi on harvinainen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on yleinen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on tunnettu.
- ☐ Valitsemani sukunimi on kaunis.
- ☐ Valitsemani sukunimi on sopivanpituisen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on erikoinen ja/tai eksoottinen.
- ☐ Valitsemani sukunimi on arvostettu.

14. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet eniten sukunimen valintaan? Voit poimia tärkeimmät kohdat edeltävältä listalta tai kertoa asioista omin sanoin.

15. Millä asioilla ei ole merkitystä sukunimen valinnassa? Millä asioilla ei mielestäsi pitäisi olla merkitystä sukunimen valinnassa?

16. Millainen prosessi sukunimen valinta on ollut/oli?

Ajatuksia sukunimistä

17. Miten kuvailisit (nykyistä/entistä) sukunimeäsi?

18. Miten suhtaudut (nykyiseen/entiseen) sukunimeesi? Mitä tunteita tai asenteita omaan sukunimeesi liittyy?

19. Mitä entinen ja/tai nykyinen sukunimesi sinusta kertoo?

20. Mitä sukunimi sinulle merkitsee?

21. Kuinka kiinteästi ajattelet (nykyisen/entisen) sukunimesi olevan osa sinua?

22. Oletko tyytyväinen sukunimen valintaasi? Miksi/Miksi et ole?

23. Mikäli vaihdoit sukunimeä: miten olet sopeutunut/tottunut uuteen nimeesi? Koetko uuden nimen omaksesi?

Ulkopuolisten mielipiteet

24.

Koetko/koitko astuvasi uuteen perheeseen/sukuun avioitumisen (ja sukunimen mahdollisen vaihtamisen) myötä?

25.

Koetko, että sukunimen valinta on/oli omissa käsissäsi, vai vaikuttaako/vaikuttiko puolison, perheen tai jonkun muun ihmisen mielipide valintaasi?

26.

Onko sukunimen valintaasi kyselty (tai kyseenalaistettu) ja oletko joutunut selittelemään sukunimen valintaasi muille? Ovatko muut ihmiset kyselleet syitä sukunimen valinnallesi?
